

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική - Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ	Πρὸς τὸν τρίτο ἐκδοτικὸν χρόνον
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ	Γύρω ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀποπτείας
ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΣΔΕΚΗ	Ὁ Δάσκαλος καὶ τὸ βιβλίον
Π. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗ	Ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση
ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΤΣΑΥΤΑΚΗ	Γεωργικὴ Μετεκπαίδευση
ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΡΥΔΑΚΗ	Μετεκπαίδευση τῶν δασκάλων
ΜΙΧΑΗΛ ΡΩΞΑΝΑ	Ὁ δάσκαλος καὶ ἡ κοινωνία
ΑΝΔΡΕΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΚΗ	Ἕξχρονον Δημοτικὸ Σχολεῖον
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΙΟΛΑ	Ἡ πρώτη γνωριμία τῶν παιδιῶν
GEORGE ROSSOLIMO	Δελτίον Ἀτομικότητος
EDOUARD CLAPARÈDE	Λειτουργικὴ Παιδαγωγικὴ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΠΑ-ΓΩΝΝΟΥ	Τὰ πρότυπα Σχολεῖα
ΑΘΗΝΑΣ ΠΙΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	Ὑπόδειγμ. Ε.Σ. Διὰ τὴν Α' τάξιν
ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΛΑΖΟΓΚΑ	Ὑπόδειγμ. Ε.Σ. Διὰ τὴν Β' τάξιν
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΣΕΡΑ	Ὑπόδειγμ. Ε.Σ. Διὰ τὴν Γ' τάξιν
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΥΡΙΤΣΗ	Ὑπόδειγμ. Διὰ ποιήματος Ε' τάξης
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ	Εἰκόνες ἀπὸ τὴν τάξιν μου
ΔΑΣΚΑΛΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ	...Λέγεται Μονογενὴς ἰς
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Στὰ ἐξώφυλλα καὶ ἐσώφυλλα

ΧΡΟΝΟΣ Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1952 ΤΕΥΧ. 25 - 26

ΑΘΗΝΑΙ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ, ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

ΧΡΟΝΟΣ Γ' — ΑΡΙΘ. 25—26

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1952

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Για τὰ σχολεία : Έτησία δρχ. 60.000
Για τούς εκπαιδευτικούς : » 45.000

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Α.Ν. 1092/1948
Εκδότης — Διευθυντής: Χάρης Πάτσης
Κατοικία: Προπονιά 13, τέριμα Πατησίων
Προστάμιος, Τυπογραφείου: Κ. Λούκος
Πειραιώς 52 και Μετώτος—Τηλ. 53.143—*Αθήναι

"ECOLE NOUVELLE,"

REVUE MEMSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHÈNES, SOCRATE 37

ANNÉE III — NUMEROS 25—26

SEPTEMBRE—OCTOBRE 1952

ABONNEMENTS

Pour les écoles : d' un an dr. 60.000
Pour les instituteurs : d' un an » 45.000

*Αλληλογραφία και ἐμβάσματα
κ. Χάρην Πάτσην
Σωκράτους 37 *Αθήναι

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ,"

ΑΘΗΝΑΙ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

Α'. Έκυκλοφόρησαν

- 1) ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ: Τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος και ἡ Συγκεντρωτική Διδασκαλία στήν πράξη Β' ἔκδοση, δρχ. 15.000.
- 2) ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ: 'Η α' ἀνάγνωση και γραφή μέ τήν Ἰδεοπτική μέθοδο Decroly Β' ἔκδοση, δρχ. 15.000.
- 3) ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ: 'Η α' ἀρίθμηση μέ τή συνολική μέθοδο Decroly, δρχ. 15.000.
- 4) Ε. CLAPARÈDE: Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Α' δρχ. 15.000.
- 5) Ε. CLAPARÈDE: Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Β' δρχ. 15.000.
- 6) Ε. CLAPARÈDE: Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Γ' δρχ. 15.000.
- 7) Μ. Α. CARROI — HANS AEBLIE: 'Η παιδαγωγική τοῦ John Dewey δρχ. 15.000.
- 8) JOHN DEWEY: Πείρα και ἀγωγή 15.000.
- 9) GALLIEN—FONTEYNE: Εἰσαγωγή στή μέθοδο Decroly τ. Α' Ἀρχές τοῦ Σχολείου Ermitage δρχ. 10.000.
- 10) FONTEYNE: τ. Β' 'Η παρατήρηση και ἡ ἀρίθμηση μέ τή μέθοδο Decroly δρχ. 10.000.
- 11) Α. CLARET, τ. Γ': 'Η σύνδεση τῶν ἱστοριῶν, ἡ γεωγραφία και ἡ ἱστορία μέ τή μέθοδο Decroly δρχ. 10.000.
- 12) FONTEYNE—CLARET, τ. Δ': 'Η ἔκφραση, τὰ τεχνικά και τὰ ἄλλα μαθήματα μέ τή μέθοδο Decroly δρχ. 10.000.
- 13) J. DEGAND: 'Η α' ἀνάγνωση μέ τή μέθοδο Decroly δρχ. 10.000.

Β'. Θά κυκλοφορήσουν προσεχῶς

- 1) «Μεταρρύθμιση τοῦ προγράμματος» δρχ. 15.000.
- 2) «Τὰ Πρότυπα Σχολεία» δρχ. 15.000.
- 3) «Μαθητική Αυτοδιοίκηση» δρχ. 15.000.
- 4) «Τὸ Μονοτάξιο Σχολεῖο» δρχ. 15.000.
- 5) «Οἱ σωματικές ἐργασίες στὸ Νέο Σχολεῖο» δρχ. 15.000.
- 6) «Γενική και Εἰδική Διδαχτική—Ἀρχές» δρχ. 15.000.
- 7) «Ἀνάγνωση στίς ἀνώτερες τάξεις» δρχ. 15.000.
- 8) «Ἐκθέσεις—Γραμματική—ὁρθογραφία» δρχ. 15.000.
- 9) «Ἡ Πατριδογνωσία στὸ Δημοτ. Σχολεῖο» δρχ. 15.000.
- 10) «Ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας στίς ἀνώτερες τάξεις» δρχ. 15.000.
- 11) «Ἡ Διδασκαλία τῆς Ἀριθμητικῆς και Γεωμετρίας» δρχ. 15.000.
- 12) «Τὰ φυσιογνωστικά μαθήματα» δρχ. 15.000.
- 13) Τὰ φρονηματιστικά μαθήματα: παραμύθια, ἱστορία, θεησκευτικά δρχ. 15.000.
- 14) «Τὰ τεχνικά μαθήματα» δρχ. 15.000.
- 15) «Ἡ Ὁδική και ἡ Μουσική Διδασκαλία» δρχ. 15.000.
- 16) «Ἡ Γυμναστική στὸ Δημοτικό Σχολεῖο» δρχ. 15.000.

Σημ. Οἱ συνάδελφοι ποὺ θὰ προεμψύσουν τὴν ἀξία τῆς ὑπὸ ἔκδοση νέας σειρᾶς τῶν 16 παιδαγωγικῶν μας ἐκδόσεων θὰ τυχόν ἐκπτώσεως 33 ο/ο δηλαδή θὰ τὰ προμηθευτοῦν μέ 10.000 ἀντὶ 15.000 ἑκαστον.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟ

Μὲ τὸ σημερινὸ διπλὸ τεῦχος τοῦ (25—26) τὸ «Νέο Σχολεῖο» μπαίνει στὸν τρίτο χρόνο τοῦ. Ὑστερα ἀπὸ δέχρονους ἀγῶνες, προσπάθειες και τεράστιες ψυχосωματικές μὰ και οικονομικές θυσίες, τὸ περιοδικὸ μας, συνεχίζει σταθερὰ τὸ δρόμο ποὺ ἀρχικά χάραξε.

Τὰ μεγάλα και ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια ξεπεράστηκαν πιά. Για πρώτη φορά στήν Ἑλλάδα στέργισαν ἕνα παιδαγωγικὸ περιοδικὸ και με δικές του δυνάμεις πιά θὰ μπορεῖ νὰ ἐξακολουθεῖ τὴν πορεία του.

Δὲν ὑποστηρίζουμε πῶς δὲν συναντοῦμε δυσκολίες. Ἰσα ἴσα αὐτὲς θέλουμε νὰ τονίσουμε στὸ σημειωμὰ μας, αὐτὸ ὥστε τὸ «Νέο Σχολεῖο», ἀπὸ ἐδῶ και πέρα, νὰ ἐκδίδεται ταχτικά και νὰ κυκλοφορεῖ τὴν πρώτη ἐκάστου μηνός.

Τὸν πρῶτο ἐκδοτικὸ χρόνο 1950—51 ἐκυκλοφόρησαν 12 τεύχη ἀπὸ τὰ ὁποῖα 5 διπλά (τὰ 1—2, 4—5, 6—7, 9—10, 11—12 και 2 μονά (τὰ 3 και 8). Δηλαδή **ἑπτὰ σῶματα**.

Τὸ δεύτερο χρόνο ἐκυκλοφόρησαν 12 τεύχη ἀπὸ τὰ ὁποῖα 3 διπλά (τὰ 14—15, 16—17 και 22—24) και 5 μονά (τὰ 13, 18, 19, 20 και 21). Δηλαδή **ὀχτὼ σῶματα**.

Ἀπὸ σήμερα και στὸ ἐξῆς θὰ κυκλοφορεῖ κάθε χρόνο σὲ 12 τεύχη ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 8 θὰ εἶναι μονά και τὰ 2 διπλά (ἕνα στήν ἀρχὴ τοῦ Σχολικοῦ χρόνου και ἕνα θερινό). Θὰ κυκλοφοροῦν δηλαδή **δέκα σῶματα** πρᾶγμα ποὺ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ρεκόρ ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει κανεὶς ἐκδίδοντας ἐπιστημονικὸ περιοδικό.

Και νὰ τώρα τί ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες μας:

1) Νὰ ἐξοφλήσουν τὶς ὑποχρεώσεις των γιὰ τὰ δύο προηγούμενα χρόνια (ὅσοι δὲν ἔχουν ταχτοποιηθεῖ καὶ χρωστοῦν τὴ μιά ἢ και τὶς δύο συνδρομές).

2) Νὰ ἀνανεώσουν τὴ συνδρομὴ **Κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ**

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ **Κ. Κουλίδης**

ΗΜΕΡΟΜ. **20-7-90**

ΑΡΙΘ. **44436**

τοὺς γιὰ τὸν τρίτο χρόνο τοῦ. Ὑστερα ἀπὸ πληρῶσαι τὶς προηγούμενες, ἡ συνδρομὴ παραμένει ἡ ἴδια και ἐφέτος (60.000 γιὰ τὶς Σχολικὲς Ἐφορεῖς και 45.000 γιὰ τοὺς δασκάλους).

3) Ὅσοι κρατοῦν παλιά τεύχη και δὲν πρόκειται νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς ἔχουν ὑποχρέωση νὰ μᾶς τὰ ἐπιστρέψουν. Κάνουμε ἐκκλήση σὲ ὅλους τοὺς φίλους μας νὰ μᾶς ἐπιστρέψουν τὰ τεύχη ὑπαρ. 1—2, 8, 9—10, 11—12, 13 και 21 τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν ὡς δείγματα σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Μᾶς ἔχουν μείνει ἐλλειπτεῖς οἱ τόμοι τῶν δύο προηγούμενων ἐτῶν γιὰτὶ πολλὰ σχολεῖα κρατοῦν τὰ **πολύτιμα**, γιὰ μᾶς, αὐτὰ τεύχη.

4) Εἰδοποιήστε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον και παρακαλέστε τοὺς γνωστούς σας νὰ μᾶς ἐπιστρέψουν τὰ τεύχη αὐτὰ ποὺ ἔτσι μεμονωμένα, καμμιὰ ἀξία δὲν ἔχουν γι'αὐτοὺς.

5) Ἀπὸ ἐδῶ και πέρα τὸ περιοδικὸ θὰ ἀποστέλλεται μονάχα στοὺς μονίμους συνδρομητὲς τοῦ. Τοῦτο γίνεται ἀποκλειστικά και μόνο πρὸς ἀποφυγὴν περιττῶν ἐξόδων. Ἀλλωστε δύο χρόνια «δωρεάν» ἀποστολὴ δειγμάτων τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ σπεύσουν οἱ φιλιαναγνώστες νὰ ἐγγραφοῦν.

6) Καθηκὸν κάθε συναδέλφου συνδρομητοῦ μας εἶναι νὰ προσπαθῇ νὰ διαδώσει πλατεῖα τὸ περιοδικὸ μας σὲ ὅλους τοὺς γνωστούς τοῦ και νὰ τοὺς παροτρύνει νὰ ἐμβαίνουν ἀμέσως τὴν συνδρομὴ τοῦς. Στὴ δική τους ἐνίσχυση στηρίζομαστε.

7) Τελειώνοντας ἀπευθύνουμε ἑγκάρδιο χαιρετισμὸ σὲ ὅλους τοὺς συνάδελφους μας, ποὺ ἐξετίμησαν τὴν προσπάθειά μας και μᾶς βοήθησαν με κάθε τρόπο, και τοὺς εὐχόμαστε πῶς πολὺ εὐτυχισμένη τὴν νέα σχολικὴ χρονιά 1952—53 και πῶς γόνιμη ἀποτελεῖται.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΑΞΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ

Υπό ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

«Οι δασκάλοι διδάσκουν πολλά, φλυαρούντες, οι μαθηταί αντιθέτως μαθαίνουν κι' αυτοί πολλά, αλλά άνωχώς άποστηθίζοντες».

Hugo Gaudig

I

Από όλες τις προσπάθειες τις μεταρρυθμιστικές γύρω από την βελτίωση της διδασκαλίας και της Άγωγής μία τριλογία αξιωματών παιδαγωγικών βστάξε στο πέρασμα του χρόνου και πήρε αξίαν βασικού παιδαγωγικού τόνου.

Τα αξιώματα αυτά, όπως όρθως παρατηρεί και ο Παιδαγωγός Scharrelmann, είναι τα εξής:

1) Η ανάκαλυψη των δημιουργικών δυναμένων που έγκλεισι το παιδί.

2) Η τάση γύρω από κάποια μεγαλύτερη προσοχή σχετικά με τα διαφέροντα τα φυσικά του παιδιού και με την προσαρμογή των προβλημάτων της διδασκαλίας και της Άγωγής προς τις ψυχικές και πνευματικές ανάγκες του παιδιού και

3) το κοσμοθεωρητικόν ρεύμα της ιδέας της Στενότερης Πατρίδος.

Από τα τρία αυτά βασικά αξιώματα τα δύο πρώτα είναι επί μέρους πνευματικά ρεύματα, το τρίτον όμως, δηλαδή η ιδέα της Στενότερης Πατρίδος είναι η θάλασσα εις την όποιαν εκβάλλουν και χύνονται όλα. Γι' αυτό κάθε σχολική μεταρρύθμιση που δεν σεβάστηκε αυτά τα τρία βασικά αξιώματα άργα ή γρήγορα είναι προωρισμένη να περιπέση σε άφανεα και παρακμή.

Είς την παραπάνω τριλογίαν των βασικών παιδαγωγικών αξιωματών θα μπορούσαν να προστεθούν και τα ακόλουθα συμπληρωματικά:

1) η ανάγκη της μεταβολής των παλαιών Προγραμμάτων που είναι κατασκευασμένα με προοπτική ξένων προς τα διαφέροντα και τας ανάγκες τας έσωτερικές του παιδιού.

2) η ανάγκη της άλλαγής της στάσεως του δασκάλου έναντι του παιδιού, γιατί με την θέση να κάμη άφορμή από τις ανάγκες και τα διαφέροντα του παιδιού, ο όποιος γνωρίζει το παιδί.

Η έπικοινωνία δασκάλου και μαθητού πρέπει να αλλάξη ριζικά και να πάρη άλλον χαρακτήρα γιατί όσο φυσική και

άβιαστη είναι η έπικοινωνία του δασκάλου με τα παιδιά τόσο περισσότερο εξασφαλίζει αυτός την έμπιστοσύνη των παιδιών και έτσι του δίδεται η εύκαιρία να γνωρίση και τα διαφέροντα και τις προτιμήσεις τους.

Μόνον από τη στιγμή που η τάξη, όπως σωστά παρατηρεί (*) ο Scharrelmann, θα πεισθί με το ένωτικόν της, πως πρέπει όλα να τα λέγη στο δάσκαλό της, πως πρέπει να κουβεντιάξη μαζί του για όλα, μόνον από τη στιγμή δηλαδή που θα πεισθί η τάξη και θα είναι βεβαία πως ο δάσκαλός της έχει την ίδια κατανόηση και άγάπη τόσο για τα σφάλματα και τις ατέλειές της τις παιδικές όσον και για όλες τις άφθογες έκδηλώσεις της, μόνον τότε η τάξη προσφέρει στο δάσκαλο την δυνατότητα να μπορέση να την μεταχειρισθί με το μέτρον της παιδικότητας και να την μορφώση ανάλογα με την παιδική της φύση.

Το παλιό σχολείο δεν ένδιαφέρεται συνήθως για την άπαραίτητη αυτή βασική προϋπόθεση, δηλαδή τη γνώση της φύσεως της δεχωριστής καθώς και της δεχωριστής πνευματικής και ψυχικής ιδιοσυστάσεως του παιδιού.

Το παλιό σχολείο δεν δημιουργεί την άπαραίτητη έλευθερία που χρειάζεται ως προϋπόθεση γύρω από τη διδασκαλία και την Άγωγή.

Οι αντιπρόσωποι του παλιού σχολείου θέλουν το παιδί να μιλάει και να γράφει και γενικά να κάμη εκείνο που ο δάσκαλός τους θεωρεί ως άπαραίτητον.

Οι αντιπρόσωποι του παλιού σχολείου ήθελαν και θέλουν να προφυλάξουν το παιδί από όλα τα σφάλματα που θα περιέπιπτε; στη σκέψη του, στην όμιλία του και στην έν γένει συμπεριφορά του.

Θέλουν μ' άλλα λόγια να ύποβάλουν σε έλεγχο και σε έπιθεώρηση συστηματική όλες τις έκδηλώσεις του παιδιού, με τη στάση όμως αυτή γεννιέται σιγά-σιγά και στην ψυχή του παιδιού όχι μονάχα η παθητική αντίσταση αλλά και άπειρες συγκρούσεις μεταξύ δασκάλου και παι-

διού, γεγονότα δηλαδή που έπηρεάζουν τα μέγιστα και τη διδασκαλία.

Γύρω από την υπερπήδηση αυτού του συστήματος των διαταγών, του συστηματικού έλέγχου και της άυστηράς έπιτηρώσεως, οι όπαδοί του νέου σχολείου αντίτασσουν το αξίωμα της έλευθερίας γύρω από την άγωγή και την διδασκαλία.

Κατά πόσον όμως είναι δυνατή η πραγματοποίησή του εις το νεώτερον σχολείον, αυτό εξαρτάται από την παιδαγωγική προσωπικότητα και από το Τάκτ το παιδαγωγικό του δασκάλου.

Πάντως με την έφαρμογή του αξιώματος αυτού έπετελέσθησαν εις το νεώτερον σχολείον σημαντικά πρόδοι γύρω από το πρόβλημα της κατανόησεως της ψυχής του παιδιού, της δημιουργίας έμπιστοσύνης και γενικά της μορφώσεως του της πραγματικής.

II

Ός προς το μεθοδολογικό πρόβλημα τόσο το παλιό όσον και το νεώτερο σχολείο τονίζουν το αξίωμα της έποπτείας γύρω από κάθε τι που ο δάσκαλος λέγει, γράφει, ζωγραφίζει, έπιδεικνύει.

Αναμφίβολως η έποπτική διδασκαλία τονίζεται και έτονισθη από όλους τους μεταρρυθμιστάς του σχολείου. Οι αντιπρόσωποι όμως του νέου σχολείου θέλουν να έπεκτείνουν την έννοια της έποπτείας και να της προσδώσουν κάποιο βάθος έφόσον έπιζητούν να καλλιεργήσουν και να ίσχυροποιήσουν όχι μόνον—όπως οι του παλιού σχολείου αντιπρόσωποι—την έξωτερική διά των αίσθήσεων έποπτεία, αλλά και την έσωτερική δηλαδή την πνευματική έποπτική δυνατότητα.

Και ένψ οι αντιπρόσωποι του παλιού σχολείου καθοδηγήσαν το παιδί σε έποπτικές παρατηρήσεις αναγκάζοντες αυτό, οι του νεωτέρου σχολείου αντιπρόσωποι αντίτασσουν την έλευθερη, από έσωτερική ανάγκη έκπηγάζουσαν ψυχική και συνεπώς και πνευματικήν συνεργασίαν κατά την διδασκαλίαν.

Πέρνομε ως παράδειγμα τη μορφή της έποπτείας που καλλιεργούμε στη διδασκαλία της φυσικής Ιστορίας.

Ο δάσκαλος του παλιού σχολείου π.χ. έπιδεικνύοντας στην τάξη ένα αντικείμενο φυσιογνωστικό ή όποιοδήποτε άλλο, έλεγε:

—Κοιτάξε αυτό παιδιά! Παρατηρήστε τώρα κι' αυτό κ.τ.λ.π., δηλαδή σε κάθε επί μέρους περίπτωση το παιδί πρέπει να παρατηρή εκείνο που ο δάσκαλος θεωρεί ως ώφέλιμο και σκόπιμο. Άλλά τα διαφέρον του παιδιού δεν καλύπτεται και δεν εξισώνεται πάντοτε με τις απαιτήσεις του δασκάλου, γιατί το παιδί θα ήθελε ίσως κατά τελείως διάφορον τρόπον να αντιδράση στο αντικείμενον που έχει μπροστά του τόσο από άποψη συναισθηματική δ-

σον και νοητική. Είναι δηλαδή γεγονός πως πολλές φορές εκείνο που στο δάσκαλο φαίνεται άπαραίτητο και άξιο μαθήσεως, είναι για το παιδί δευτερεύον και άντιθέτως.

Όλοι οι αντιπρόσωποι του νέου σχολείου αντίτασσουν εις την παλαιάν και σχηματοποιημένην μορφήν της αναγκαστικής έποπτείας την άξίαν της έσωτερικής και έλευθερα διαθρομυμένης έποπτικής δυνάμεως, και αυτό γίνεται γιατί με την δεσποτείαν της μεθόδου των έρωτήσεων και άποκρίσεων δεν μπορούμε να πετύχουμε το ποθούμενον.

Με την αναγκαστική εξέλικτική μορφή των έρωτήσεων(!) του δασκάλου και γενικά με όλο το παιχνίδι των έρωταποκρίσεων, τα παιδιά άποχτούν κάποιαν όκνηρση και βλακείαν κατά την πετυχημένη έκφραση(2) και παρατήρηση του Scharrelmann.

Όκνηρία γιατί τα παιδιά συνηθίζουν πάντοτε ν' άκούνε πρώτα μία έρώτηση από το δάσκαλο προτού θέσουν σε ένέργεια τη δική τους σκέψη, βλακεία δέ γιατί η έρώτηση προλαμβάνει πάντοτε το ουσίωδες, το τελικόν και το άριστον.

Επομένως στόν εξέλικτόνα διάλογον δεν μπορεί να γίνη λόγος περί αναπτύξεως της πραγματικής σκέψεως του παιδιού.

Αντίθετα όμως η δυνατότητα η έποπτική μπορεί να προβάλλει με όλη της την δύναμη την ζωντανή έάν ο δάσκαλος, αντί να έρωτά, άπεικονίξη ένα όλον και το άπλοποιεί με έκφραστικούς τρόπους της γλώσσας του παιδιού, ένν κάθε τι που θέλει να περιγράψη με λέξεις το μεταπλάττει κατά τρόπον που να το βλέπουν τα παιδιά έσωτερικώς κατά τρόπον πλαστικόν.

Έτσι η έσωτερική έποπτική δυνατότης των παιδιών μπορεί να άφυπνισθί έάν η όμιλία και η διήγηση του δασκάλου είναι βραδεία, έάν προσέχη στην έπιλογή των λέξεων και στο χρωματισμό της φωνής, ώσαν δηλαδή ο ίδιος άποζητούσε να βρή την άκριβή έκφραση και διατύπωση(3) που αχμαλωτίζει όχι μόνον το μυαλό αλλά και την καρδιά του παιδιού.

Έάν ο δάσκαλος πειραματισθί με την παραπάνω μορφή διδασκαλίας θα πεισθί για τα πλεονεκτήματα της μεθόδου αυτής που άποτελεί καταφανή παρέκκλιση από τον εξέλικτόνα διάλογον.

Θά παρατήρηση δηλαδή τα εξής αποτελέσματα:

1) Αι σχέσεις του δασκάλου προς τους

(1) Έθρ. Σούλα, Το πρόβλημα των έρωτήσεων εις την νεωτέραν διδασκαλίαν. (Δίς: Έκπαιδευτικά Χρονικά 1910, τεύχ. 78 σ. 225-235).

(2) Scharrelmann, Schaffensfreude 4 έκδοση, Hamburg 1911, σελ. 18.

(3) Έθρ. Σούλα, Η παιδαγωγική διδασκαλική τέχνη του λόγου. (Δίς: Παιδεία και Ζωή 1952 τεύχ. 4ο σελ. 160-172).

1) Scharrelmann, Goldene Heimat, Hamburg 1920 σελ. 11.

2) Scharrelmann, Herghafter Unterricht, Hamburg 1920 σελ. 17.

μαθητὰς θὰ ἀποκτήσουν κάποια περισσότερη ἐλευθερία καὶ φυσικότητα.

—«Ὁ ἄνθρωπός μου—ἀναφωνεῖ ὁ Rousseau, προσπαθήστε νὰ εἴσθε περισσότερον ἀνθρώπινοι».

2) Ὁ δάσκαλος θὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ τὶς ἀνακοινώσεις τῶν μαθητῶν γιὰ τὰ ξεχωριστὰ τους διαφέροντα.

3) Ἰσχυροποιεῖται μὲ τὴν μορφή αὐτὴ τῆς ἐποπτικῆς ἐργασίας ἡ δυνατότης τῆς κατανόησός καὶ τῆς βαθύτερας διεισδύσεως γύρω ἀπὸ τὸ ὕλικόν τῆς μαθήσεως.

4) Αὐξάνει σὲ ἀνυπολόγιστο βαθμὸς ἡ εὐχαρίστηση τῶν παιδιῶν γιὰ παρατηρήσεις.

Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἀναλογισθῇ ὅταν μιὰ τάξη διδάσκεται ἐπὶ 6 συνεχῆ χρόνια κατὰ τὸν παραπάνω τρόπον—μὲ πόση ζωντάνια καὶ μὲ πόση φροντίδα τὰ παιδιὰ ἀντικρύζουν τὴν ζωὴ.

Σὲ τί θὰ μπορούσε νὰ ὠφεληθῇ ἡ ἀνθρωπότητα, λέγει ὁ Scharrelmann προλογίζοντας κάποιον βιβλιαράκι του γύρω ἀπὸ τὴν Πατριδογνωσίαν, ἐὰν εἶχαμε μὲν ἡμεῖς ὅλοι μας ἐγκαταλείπει διὰ τὸ μέλλον μιὰν σειρὰν ἀπὸ καλλιτεχνικὰ ἔργα μιᾶς ἐξελιγμένης Ἐπιστήμης, δὲν εἶχαμε ὅμως φροντίσει παράλληλα καὶ γιὰ μιὰ νέα γενεὰ ἡ ὁποία νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀποδεχθῇ αὐτὴ τὴν κληρονομία μὲ ἀφοσιωμένη καρδιά, μὲ ζωντάνια καὶ μὲ φρεσκαρισμένο μυαλό;

Μὲ τὴν παραπάνω μορφή διδασκαλίας ποὺ σκιστόραμε τὸ βλέμμα τῶν παιδιῶν ἀποκτὰ κάποια πρακτικότητα, ἡ σκέψη τους σαφύνει καὶ ἐποπτικότητα καὶ ἡ θέλησή τους σταθερότητα.

Μάλιστα, ἰδίως ἡ θέληση τῶν παιδιῶν ἰσχυροποιεῖται μὲ μιὰ ἰσχυρὴ ἐποπτικὴ δυναμικότητα τόσον ὅσον μὲ τίποτε ἄλλο.

Θυμᾶμαι, λέγει (!) ὁ Scharrelmann τὸν Dr Fr. Forster τῆς Ζυρίχης ὁ ὁποῖος γιὰ πρώτη φορὰ μᾶς ἐδείξε κατὰ ὑπέροχον τρόπον πῶς τὰ παιδιὰ ἐπηρεάζονται καὶ ἐνισχύονται ἠθικὰ χωρὶς ἀνούσιες ἠθικολογίες μὲ τίς ὁποῖες συνήθως κεραυνοβολοῦνται ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς διδασκάλους τους.

Ἐὰν θέλῃς δηλαδὴ τὸ παιδί σου νὰ ἐνεργῇ σταθερά, δεῖξέ του, λέγει ὁ Forster, τελείως ἀντικειμενικὰ πῶς συμπεριφέρονται, ἄλλοι ἄνθρωποι, μὲ καλὰ καὶ μὲ κακὰ παραδείγματα καὶ ἀφῆσέ το μόνο του τὸ παιδί νὰ ἀποφασίσῃ.

Εἶναι ἡ καλύτερη μορφή τῆς ἠθικοποιήσεως ἀντὶ τῆς ἀνούςιας ἠθικολογίας διὰ προτροπῶν καὶ παραινέσεων.

Ἐπάρχει κάποιο παλὸ ἀξίωμα ὅτι καθε διδασκαλία πρέπει νὰ ἐπιδρᾷ καὶ ὑπὸ ἐποψιν Ἀγωγῆς. Ἡ ἐπίδραση αὐτὴ τῆς διδασκαλίας καὶ ὑπὸ ἐποψιν Ἀγωγῆς προσδιορίζεται κατὰ τὸν Scharrelmann,

1) Scharrelmann, Golgene Heimat Hambourg 1920 σελ. 31.

ἐκτός τῶν ἄλλων γνωστῶν ἀπόψεων, καὶ διὰ τῆς αὐστηρᾶς διεξαγωγῆς τοῦ παιδαγωγικοῦ ἀξιώματος τῆς ἐποπτείας.

Κάθε πρόταση ποὺ δὲν ἐξαγγέλλεται ἐποπτικὰ ἀπὸ τὸν δάσκαλο καταντᾷ στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ σὰν κάποια φράση κοινὴ καὶ τετριμμένη καὶ ἐπομένως δὲν βρίσκει καμμιά ρίζα στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ.

Ὅσο δηλαδὴ ὀλιγώτερο ἐποπτικὰ ὁ δάσκαλος μιλάει, τόσο χωρὶς ἐπίδραση μένει ἡ διδασκαλία του.

III

Ἐτελειώσαμε . . .

Γενικὸς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ κυριαρχία τοῦ ὕλικου καὶ ἡ ἐξέλιξη ἡ δυναμικὴ τοῦ παιδιοῦ.

Κυριαρχία τοῦ ὕλικου ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἐξέλιξη τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀποτελοῦν τὸν γενικὸν σκοπὸν κάθε διδακτικῆς ἐργασίας.

Στὴν ἱστορίαν τῆς διδακτικῆς ξεχωρίζουν αἱ περίοδοι ποὺ οἰσθηλατοῦνται ἀπὸ τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο ἀξίωμα.

Ἡ ἐποχὴ μας—καθαρῶς ὕλιστική—δὲν κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸ δεύτερο ἀξίωμα, ἀλλὰ τελεῖ στὴν διδακτικὴ πλευρὰ κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴ ἔκφραση τοῦ Gaudig, «ὑπὸ τυραννίαν τῆς κυριαρχίας τῆς ὕλης(!)».

Ἡ ἰδέα πρέπει κατὰ τὸν Scharrelmann (2) νὰ κυριαρχῇ στὴ διδασκαλίαν καὶ τὸ ὕλικόν νὰ εἶναι ὁ ἐξυπηρετικὸς παράγων. Ἐως τώρα ὅμως φαίνεται πῶς τὸ ἀντίστροφον συμβαίνει.

Γεγονὸς ἐπίσης εἶναι πῶς ἔως τώρα τὸ κέντρον τοῦ βάρους στὸ σχολεῖο πέφτει στὶς γνώσεις. Γνώσεις καὶ Μόρφωσις κατήντησαν ἰσοδύναμοι. Ἀγωγή καὶ διδασκαλία ἐπίσης. Τὸ παιδί στὸ σχολεῖο διδάσκεται, ἀλλὰ δὲν παιδευεῖται. Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν διεκήρυξε πρῶτος Lichteark ὁ τῆς αἰσθητικῆς ἀγωγῆς ἀντιπρόσωπος.

Ἡ Παιδαγωγικὴ ἀπαίτηση τῆς ἐποχῆς μας συνίσταται στὰ ἑξῆς:

Ὅχι πολλὰς γνώσεις ἀλλὰ περισσότερες δυνατότητες.

Ὅχι πολὺ παντοπωλεῖον μνήμης—γιὰ νὰ μεταχειρισθῶμε χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν τοῦ Scharrelmann, ἀλλὰ περισσότερη ζωντάνια, αὐτενέργεια καὶ φρόνηση.

Ὅχι πολὺν πειθαναγκασμὸν ἀλλὰ περισσότερη ἐλευθερία.

Ὅχι πολὺ ἐχθρικότητα ἐναντὶ τοῦ παιδιοῦ ἀλλὰ περισσότερη Ἀγάπη.

Μάλιστα....

Περισσότερη Ἀγάπη.....

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

1) Hugo, Gaudig, Didaktische, Ketze-reien, Leipzig. 1909 σελ. 28. Ὁ «διδασκτικὸν ὕλισμόν» τὸ ξεύρουν οἱ δάσκαλοι μας τὸ ἀξίωμα αὐτό.

2) Scharrelmann, Goldene Heimat. Vorwort.

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Τοῦ κ. Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ

Μὲ τὸ ἄνοιγμα τῶν σχολείων τὸ περιοδικό μας ἀνοίγει καὶ πάλι τὶς στήλες του. Ὑστερ' ἀπὸ δυὸ χρόνια πάλης, μέσ' ἀπὸ ἀντιζητοῦντες καὶ συνθήκες δύσκολες, συνεχίζει τὴν πνευματικὴ πορεία του. Μὲ ἀπέραντη αἰσιοδοξία καὶ μὲ ὀρμὴ ἀπαραμείωτη.

Τὸ περιοδικό μας! Δημιούργημα δασκάλων. Ἐκφραση τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ σύγχρονου Νεοέλληνα δασκάλου. Καθρέφτης τῶν ἔντονων πνευματικῶν ἀνησυχιῶν του. Πομπὸς καὶ δέκτης τῶν ψυχολογικῶν καὶ παιδαγωγικῶν μηνυμάτων τοῦ καιροῦ μας. Χρονικογράφος τῶν ἀνανεωτικῶν καὶ μεταρρυθμιστικῶν προσπαθειῶν ἀπὸ ἄτομα καὶ ὁμάδες μέσα στὴ Νεοελληνικὴ Παιδεία. Ὅργανο καὶ πηγὴ πνευματικῆς αὐτοκαλλιέργειας καὶ ἐπαγγελματικῆς τελείωσης, πρόβαλε ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια. Γιὰ νὰ ἐμπνεύσει ἀγάπη στὸ παιδί καὶ στὸ Λαϊκὸ Σχολεῖο. Γιὰ νὰ κηρύξῃ τὴν ἐπιταχτικὴ ἀνάγκη γιὰ μιὰ μεταρρύθμιση τῆς ἀναχρονιστικῆς Παιδείας μας. Γιὰ νὰ τονώσῃ κάθε ἀνανεωτικὴ ζύμωση. Γιὰ νὰ καταχτήσῃ τὴν δασκαλικὴ συνείδηση καὶ νὰ τὴν συνεγείρῃ γύρω ἀπὸ τὸ σύνθημα τοῦ Νέου Σχολείου, ποὺ προβάλλει σὰν τίτλος του.

Μὲ ὅλες του τὶς ἀτέλειες, μὲ ὅλα τὰ ἐμπόδια, στερεωμένο, ριζωμένο γερά στὴ συνείδηση τῶν δασκάλων, πλαισιωμένο ἀπὸ τὴν «Παιδαγωγικὴ Βιβλιοθήκη» του, ἐνοίγει καὶ πάλι τὶς στήλες του. Κράχτης καὶ ἀπόδειξη συνάμα τῆς πνευματικότητος τοῦ δασκάλου. Καὶ μὲ μιὰ δεοντολογία: Ὁ δάσκαλος καὶ τὸ βιβλίον. Πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ διαβάσῃ, νὰ μελετᾷ. Γιὰ ν' ἀναπτύξῃ τὴν πνευματικότητά του. Γιὰ νὰ ὑψωθῇ σὲ πνευματικὸν ἄνθρωπον. Γιὰ νὰ προετοιμάσῃ ἔτσι τὴν ὕλική καὶ ἠθικὴ ἀποκατάστασίν του μέσα στὴ σύγχρονη κοινωνία. Γιὰ νὰ δράσῃ ἐπιστημονικὰ καὶ δημιουργικὰ μέσα στὸ σχολεῖο. Γιὰ ν' ἀχτινοβολῇ στὴν περίγυρὸν κοινωνία καὶ νὰ τὴν ἀνεβάσῃ σὲ ἀνώτερα πνευματικὰ ἐπίπεδα.

Ὁ δάσκαλος καὶ τὸ βιβλίον. Σὰν πηγὴ πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ ἐπαγγελματικῆς τελείωσης. Σὰ μέσο αἰσθητικῆς τέρψης, ἐρμηνείας καὶ μεταμόρφωσης τῆς πραγματικότητος. Σὰν ὄργανο, ποὺ προσπορίζει ἐμπνεύσεις καὶ κίνητρα γιὰ δημιουργία.

Ὁ δάσκαλος καὶ τὸ βιβλίον. Ὅπου κι' ἂν εἶναι, στὴν πόλιν καὶ στὸ χωριό, ἰδιαίτερα σ' αὐτό, ὅπου ἐνεδρεῖται ἡ πλήξη, ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ χεῖ ἀχώριστο σύντρο-

φο τὸ βιβλίον: Τὸ ἐπιστημονικόν, τὸ φιλοσοφικόν, τὸ ψυχολογικόν, τὸ παιδαγωγικόν, τὸ λογοτεχνικόν. Μαζί του δὲ θὰ νιώσῃ μονάχα αἰσθητικὰ καὶ πνευματικὰ ἀπολαύσεις. Θ' ἀντλήσῃ ἐκεῖ τὴν ἐπιστημονικὴ δικαιολογίαν τοῦ ἔργου του. Θὰ μνηθεῖ στὴν ἀνανεωμένην σήμερα διδακτικὴν, ψυχολογικὴν καὶ παιδαγωγικὴν τεχνικὴν. Θὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὴν πείραν, τὰ βιώματα, τὶς κοσμοθεωρίας καὶ τὶς βιοσοφίες τῶν ἄλλων. Θὰ φλογιστεῖ ἀπὸ τὸν πυρετὸ τῆς δημιουργικῆς μίμησης καὶ θ' ἀποκτήσῃ σὰν παραμόνιμη ἔξῃ τὴν ἔφεση γιὰ πνευματικὴ ἀρτίωση.

Τὸ βιβλίον. Ὁ σιωπηλός, ἀθόρυβος καὶ διακριτικὸς αὐτὸς μαντατοφόρος τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης, τῶν ἀνησυχιῶν καὶ τῶν ἐλπίδων τῆς ἐποχῆς ἀπολυτρώνει ἀπὸ τὴν ρουτίαν, εὐρύνει τοὺς πνευματικοὺς ὀρίζοντες, παρῶθεῖ σὲ προσωπικοὺς στοχασμοὺς καὶ ἔρευνες, ἐυπνάζει δημιουργικὰ παρορμήσεις καὶ τὴν λαχτάραν γιὰ τὸ σάρκωμα τῆς θεωρίας σὲ πράξιν.

Λένε ὅμως πολλοί, πῶς ὅπως ὁ ποιητῆς, ὁ δάσκαλος γεννιέται. Φτάνει νὰ ἔχει πλατεῖαν ἀγάπην στὸ παιδί καὶ στὸ ἔργο του. Μὲ λίγη στοιχειακὴ νοημοσύνη, μὲ τὴν ἀγάπην στὸ παιδί καὶ μὲ τὴν διαίστησίν του ὁδηγὸς μπορεῖ νὰ δράσῃ δημιουργικὰ καὶ νὰ διαρθρώσῃ ἀδέσμευτα καὶ πλαστικὰ τὴν προσωπικὴν δική του μέθοδο. Τί τοῦ χρειάζονται λοιπὸν τὰ βιβλία μὲ τὶς πολλὰς θεωρίας καὶ μὲ τὶς περιττὰς σοφίες τους.

Ὅπως ὁ «ἀσπούδαχτος» λογοτέχνης, μόνο μὲ τὴν παρατηρητικότητά του καὶ τὴν ἐξακολουθητικὴν τριβὴν μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ζωὴ δημιουργεῖ ἄρτια λογοτεχνήματα, ὁμοερεὰ καὶ ζουμερά, ἔτσι κι' ὁ δάσκαλος, λένε, μόνο μὲ τὶς φτωχὰς ἀποσκευὰς ὑπὸ τὸ διδασκαλεῖον ἢ τὴν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν καὶ μὲ τὶς ἐμπνεύσεις τοῦ ἀπὸ τὴν γύρω του πραγματικότητά, μπορεῖ ν' ἀναδείξῃ τὸ παιδαγωγικόν του ἄλγαντο ἀδέσμευτα καὶ δημιουργικὰ.

Ὅλοφάνερο πῶς βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἓνα μῦθο, ποὺ καλλιερνοῦν ὅσοι ἀποφεύγουν τὸ μόχτο τῆς συστηματικῆς μελέτης καὶ Παιδείας. Λογοτέχνες καὶ καλλιτέχνες καθαυτοὶ «ἀσπούδαχτοι» δὲν ὑπάρχουν. Χωρὶς διπλώματα, ναί. Κανένας τους ὅμως, ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους ὡς τοὺς πρὸ μικροὺς, δὲν ἔπαυσε νὰ πλουτίζει καὶ νὰ τροφοδοτεῖ τὸ ἄλγαντό του μὲ τὰ διδάγματα τῶν ἄλλων μέσ' ἀπὸ τὰ βιβλία. Ὅλους τοὺς κυβερνοῦσε τὸ πάθος

της μελέτης. Μ' αυτό πασχίζανε ν' αναπληρώσουν τὰ κενὰ τὰ δημιουργημένα ἀπὸ τὸ λειψή σχολική τους μόρφωση.

Πολὺ περισσότερο ἰσχύει αὐτὸ γιὰ τὸ δάσκαλο. Γιὰ νὰ ἐπιτελεῖ σωστὰ τὸ πολὺπλοκο καὶ πολὺμορφο ἔργο του μέσα στὴν πολὺπλοκη συγκαιρινὴ κοινωνικὴ πραγματικότητα, πρέπει νὰ φωτίζει τὴ σχολικὴ του πράξη μὲ τὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας, ποὺ καθημερινὰ ἀλλάζει καὶ ἀναιρεῖ, πολλὰς φορές, ὅσα μάθαμε στὰ σχολικὰ θρανία. Αὐτὴ μέσ' ἀπὸ τὰ βιβλία θὰ τοῦ προσφέρει τὰ κριτήρια καὶ τὶς μέθοδους γιὰ τὴν ἐρμηνεία, γνωριμὰ καὶ κατανόηση τῆς ζωτάντης πραγματικότητας τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς συγκεκριμένης σχολικῆς πραγματικότητας, ὅπου καλεῖται ν' ἀναπτύξει ἀνανεωτικὴ, εὐεργετικὴ καὶ ἀπολυτρωτικὴ τὴ σχολικὴ του δράση. Διότι τὴ θεωρία, τὴν ἀποταμιευμένην στὰ βιβλία, ἡ πράξη εἶναι τυφλή.

Μὲ τὴ βιβλιοφιλία λοιπὸν τὴν ἐκλεχτικὴν σὰν ψυχικὴ διάθεση καὶ ὄργανο γιὰ τὴ γενικὴ αὐτοκαλλιέργεια καὶ γιὰ τὸν εἰδικὸν καὶ ἐπαγγελματικὸν συγχρονισμό, ἀκόμα καὶ σὰ μέσο ἀνώτερης ψυχολογίας, ποὺ ἀποτραβᾷ ἀπὸ τὴν πρέφα καὶ τὸ τάβλι κάπου ἐκεῖ στ' ἀπόμεινον χωριό, ὁ σύγχρονος δάσκαλος μπορεῖ νὰ ὑψωθεῖ σὲ ἐρευνητὴ ἐπιστήμονα καὶ σὲ πνευματικὸν ἀνθρώπο ἵκανὸ νὰ ἐμπνεύσει καὶ νὰ μεταγγίσει τὸ δικό του ἔρωτα στὶς πνευματικὰς ἀξίες ὅχι μόνον στοὺς μαθητὲς του παρὰ καὶ στὸν ἄμεσο κοινωνικὸν περίγυρο τῶν ἡλικιωμένων, ὅπου μέσα του κινεῖται καὶ ζεῖ. Ἡ ἵδρυση καὶ λειτουργία Κοινοτικῶν καὶ Λαϊκῶν Βιβλιοθηκῶν σὲ ἀπόμεινον χωριὰ ἔχει τὶς περισσότερες φορές τὴν ἀρχὴν τῆς στῆ βιβλιοφιλίας τῶν δασκάλων, ποὺ σὲ τέτοια παρασχολικὰ μορφωτικά ἰδρύματα πρωτοστατοῦν γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνύψωση τοῦ λαοῦ.

Μιά τέτοια γόνιμη βιβλιοφιλία, ποὺ ἀποβλέπει στὸ σάρκωμα τῆς θεωρίας σὲ πράξη, στὸν ἔλεγχο τῆς πράξης μὲ τὸ φῶς τῆς θεωρίας καὶ στὴ γέννηση τῆς διὰ θεοῦ γιὰ μιὰ πλατύτερη πνευματικὴ ἀχτινοβολία, φιλοδοξεῖ νὰ ἐμπνεύσει στὸν Ἕλληνα δάσκαλο τὸ περιοδικό μας. Οἱ οἰωνοὶ εἶναι αἰσιοί. Ὁ σύγχρονος Ἕλληνας δάσκαλος κινημένος ἀπὸ τὴ ζωὴν τοῦ ἔφρου γιὰ αὐτοκαλλιέργεια καὶ πνευματικὴ αὐτοανύψωση, διαβάσει ὅλο καὶ πλεον καὶ εἶται μπορεῖ νὰ περπατᾷ ἀνετα στοὺς χώρους τῆς σύγχρονης ψυχολογικῆς καὶ παιδαγωγικῆς θεωρίας καὶ τῆς σύγχρονης πνευματικῆς ζωῆς. Διαβάσει, μελετήσει, ἐρευνᾷ καὶ στοχάζεται. Καὶ συχνὰ - πυκνὰ ἐκφράζεται... Ἀφθονὰ καὶ ἀξιόλογα τὰ δείγματα γραφῆς τοῦ σύγχρονου Ἕλληνα δασκάλου, ποὺ προβαίνει στὸ προσκήνιο τῆς Νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς σὰν ἀνακαινιστὴς τοῦ σχο-

λείου του, σὰ σταυροφόρος τοῦ πολιτισμοῦ στὸ χωριό, σὰ λαογράφος, σὰν ἐρευνητὴς τοῦ ἱστορικοῦ καὶ γεωγραφικοῦ περιγύρου, σὰν ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος, σὰ λογοτέχνης γιὰ παιδιὰ, σὰ συγγραφέας παιδαγωγικῶν βιβλίων, σὰν ἐκδότης περιοδικῶν. Ὁ δάσκαλος μουσοπόλος καὶ ὁ δάσκαλος ἐρευνητὴς ἐπιστήμονας! Ὁ δάσκαλος, ποὺ ἀγάπησε τὸ Λαϊκὸν πολιτισμὸ καὶ ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τὴ παράδοση τῆς θεμελιωμένης μέσα στὸ ἀναγεννητικὸν κίνημα τοῦ Δημοτικισμοῦ ἀπὸ ἕνα Γιάννη Περγὰνιτση, ἀπὸ ἕνα Λουκόπουλο καὶ ἀπὸ ἕνα Μένον Φιλήντα! Νὰ ἕνα θέμα, ποὺ ἀναμένει τὸ στοργικὸ μελετητὴ του. Καὶ νὰ μιὰ ἀνθρώπινη δύναμη, ποὺ, μὲ τοὺς πνευματικούς της τίτλους στὸ χέρι, ἀναμένει τὴν πλατύτερη ἀναγνώρισή της ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ τοὺς ἄλλους ταγοὺς τῆς πνευματικῆς ζωῆς! Τὸ δάσκαλο. Αὐτὸν τὸν ἄγνωστο. Αὐτὸν τὸν παραγνωρισμένο ἄσημο. Αὐτὸν τὸν περιφρονημένο ἀχθοφόρο τῶν μειωτικῶν προλήψεων τοῦ παρελθόντος. Αὐτὸν πρέπει νὰ προσέξουν. Αὐτὸν πρέπει νὰ ὑψώσουν ὀλικά καὶ ἠθικά. Αὐτοῦ τὰ αἰτήματα γιὰ ὀλική, ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἰσοτιμία πρέπει νὰ κατανοήσουν καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν. Κι' αὐτὸν πρέπει νὰ κινητοποιήσουν γιὰ τὴν ἐξοδὸ ἀπὸ τὶς ὅποιες πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς κρίσεις μᾶς μαστίζουν καὶ γιὰ μιὰ πραγματικὴ ἀνύψωση τοῦ Νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ περιοδικὸ ἐτοῦτο, πνευματικὸ βῆμα τῶν δασκάλων, ἀντικρύζοντας στοργικὰ τὰ πνευματικὰ δημιουργήματά τους καὶ προβάλλοντάς τα μέσ' ἀπὸ τοὺς χώρους τοῦ δὲν ἀποβλέπει μονάχα στὸ νὰ κατευθύνει σωστὰ τὴ βιβλιοφιλία τῶν ἀναγνωστῶν του καὶ στὸ νὰ τονώσει τὴν ἐφεσὶν τοὺς γι' αὐτοκαλλιέργεια, μὰ, παράλληλα, στὸ νὰ ὑπηρετήσει καὶ αὐτὴ τὴν ἐρῶ σκοπιμότητα.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

Βοηθήστε ἐνεργητικὰ καὶ μὲ ὅλες σας τὶς δυνάμεις τὶς προσπάθειες τοῦ «Ν. Σχολείου»:

- 1) Γιὰ τὴν πλούσια καὶ ταχτικὴ του ἐκδόση.
- 2) Γιὰ τὴν συνέχιση καὶ ὁλοκλήρωση τῆς «Παιδαγωγικῆς βιβλιοθήκης» του.
- 3) Γιὰ τὸ ἐγκαινιάσμα τῆς «Σχολικο-θεατρικῆς βιβλιοθήκης» του.
- 4) Γιὰ τὴν ἀνοδο καὶ τὴν προκοπὴ τῆς παιδείας μας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΑΧΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Τοῦ κ. Π. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗ

Τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόβλημα στὴν πατρίδα μας ἔχει τὰ τελευταῖα χρόνια ὀξυνθεῖ σὲ τέτιο βαθμὸ, ποὺ νὰ θεωρητὰ σὰν ἕνα σοβαρὸ κοινωνικὸ ζήτημα ποὺ μάταια ἀναμένει μέχρι σήμερα τὴν ἐπίλυσή του. Ἡ διευθέτηση ποὺ θὰ δοθεῖ σ' αὐτὸ θὰ ἐπηρεάσει σημαντικὰ τὴν προδευτικὴ πρὸς τὰ ἔμπροσ ἐξέλιξη ἢ καὶ ἀντίθετα τὴν πτωδρόμηση τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Γιατὶ εἶναι φανερό ὅτι τὸ ζήτημα αὐτὸ ἔχει στενὴ σχέση μὲ μιὰ ἄλλη σειρά ζητήματα ποὺ περιμένουν καὶ αὐτὰ τὴ λύση τους. Τὸ ποσοστὸ λ.χ. τῆς ἀγραμματοσύνης καὶ πλεον γενικώτερα ἡ πνευματικὴ στάθμη σ' ἕνα λαὸ, ἡ δημιουργία ἱκανῶν καὶ ἐμπειρωτῶν στελεχῶν γιὰ τὸν τεχνικὸ ἐξοπλισμὸ καὶ τὴν ἀνοικοδόμηση μιᾶς χώρας, ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς κ.τ.τ. εἶναι ζητήματα ποὺ συνδέονται ἄμεσα μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα ποὺ ἰσχύει στὴ χώρα αὐτὴ. Γι' αὐτὸ βλέπομε τοὺς ὑπεύθυνους κυβερνητὲς στὶς πολιτισμένες χώρες νὰ βάζουν στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἐνδιαφέροντός τους τὰ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα τοῦ τόπου τους καὶ νὰ παίρνουν κάθε φορὰ τ' ἀναγκαῖα νομοθετικὰ μέτρα γιὰ νὰ τὰ προσαρμόσουν μὲ τὰ καινούργια ἐπιστημονικὰ δεδομένα καὶ τὶς ὁλοένα ἐμφανιζόμενες νέες οικονομικο-κοινωνικὲς κ.λ.π. συνθήκες. Ἐνῶ στὸν εὐλογημένο τοῦτο τόπο σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς ἐλεύθερης ζωῆς μας ἐλάχιστα μόνον βήματα προόδου σημειώσαμε στὸν τομέα αὐτό. Τὸ στείρο καὶ ἄγονο πνεῦμα τοῦ λογικισμοῦ, τῆς προγονοπληξίας καὶ τοῦ σχολαστικισμοῦ, ὁ νεοκλασικισμὸς, ποὺ στὸ ὑπόβαθρό του δὲν κρύβει ἄλλο τίποτ' ἀπὸ ἰδιοτέλειες, καὶ οἱ ἄλλες ὀπισθοδρομικὲς δυνάμεις, στάθηκαν πάντα ἐμπόδιο σὲ κάθε μεταρρυθμιστικὴ προσπάθεια καὶ δὲν τὴν ἀφήσανε νὰ πάρει τὸ βάθος καὶ τὴν ἔχταση ποὺ θ' ἀνταποκρίνονταν, τὴ δοσμένη στιγμή, στοὺς πόθους, στὶς ἀνάγκες καὶ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς μεγάλης μάζας τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ μας.

Ἐταῖ ἔχομε στὴν ὁργάνωση τῆς παιδείας τ' ἀποτελέσματα τῆς μονοπωλῆσης καὶ κυριαρχίας στὴ Μέση παιδεία μας τοῦ μοναδικοῦ σχεδὸν τύπου σχολείου, τοῦ Γυμνασίου. Χιλιάδες κάθε χρόνο ἀποφοίτους «ξεφουρνίζουν» τὰ Γυμνάσια μας, ποὺ πλήθυναν πολὺ τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅπως καὶ τὰ διάφορα παραρτήματά τους ποὺ ξεφύτρωσαν σὰ μανιτάρια μὲ τὴν ἐπινόηση τῶν φωστήρων τοῦ νεοκλασικισμοῦ

ποὺ νομίζουν, ὅτι μὲ τὸν πολλαπλασιασμὸ τοῦ εἴδους αὐτοῦ τῶν σχολείων θὰ λύσουμε, σὰ μὲ μάγια, ὅλα τὰ προβλήματα μας καὶ θὰ προκόψει ἡ χώρα μας... ἂν ὅλοι οἱ νέοι διαβάζουν στὸ πρωτότυπο Πλάτωνα, Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχαίους συγγραφεῖς. Ἡ μεγάλη στρατιά τῶν ἀποφοίτων, ποὺ ἡ ἀνάγκη τοὺς ἔκανε ν' ἀκολουθήσουν σπουδὲς στὸ Γυμνάσιο, μιὰ καὶ ἄλλου τύπου σχολεῖα δὲν ὑπάρχουν, ποὺ νὰ ἱκανοποιοῦν τὶς κλίσεις καὶ τὰ διαφέροντά τους, ὅχι μόνον δὲν πῆρε κανένα θετικὸ ἐφόδιο γιὰ τὸ δύσκολο ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ μὲ τὸ πρόγραμμα, τὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἀγωγή ποὺ δίνεται στὰ πλεον πολλὰ ἀπ' τὰ σχολεῖα αὐτὰ, παραμορφώνεται καὶ ὁ χαρακτήρας ἀκόμα τῶν παιδιῶν. Ἀπειρες εἶναι οἱ περιπτώσεις νέων, ποὺ γιὰ νὰ φοιτήσουν στὰ Γυμνάσια ἐγκατέλειψαν τὴν ἀξιόλογη πολλὰς φορές κτηματικὴ ἢ ἄλλη πατρικὴ ἐπιχείρηση καὶ στὸ τέλος πῆραν τέτιο ἄερα τὰ μυαλά τους ποὺ θωώρησαν ταπεινωτικὴ κάθε παραγωγικὴ ἐργασία καὶ ἀσχολήση. Οἱ ἀπόφοιτοι αὐτοὶ καταντοὺν συχνὰ ταχτικοὶ θαμῶνες στὰ καφενεῖα καὶ στοὺς προθαλάμους τῶν γραφείων τῶν κομματάρχων, ὅπου συνωθῶνται καὶ διαγκωνίζονται νὰ ἐπιτύχουν καμμιὰ θεσοῦλα στὸ δημόσιο κορβανά ἢ ἄλλη παρασιτικὴ δουλειά. Ἐξ αἰτίας τῆς πληθώρας αὐτῆς τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασίων δυσχεραίνεται ἡ κατάρτιση καὶ τῶν ἐλαχίστων ἀκόμα ποὺ ἡ ἐγγραφή τους σ' αὐτὰ εἶναι σύμφωνη μὲ τὶς προδιαθέσεις καὶ ἐπιδόσεις τους. Γιὰ τὴν συμπληρώσουν τὴ μόρφωσή τους τὰ παιδιὰ αὐτὰ καὶ νὰ προπαρασκευαστοῦν κάπως γιὰ νὰ ἐπιτύχουν στὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις σὲ μιὰ ἀνώτερη Σχολή, βρίσκονται στὴν ἀνάγκη νὰ φοιτοῦν στὰ λογγῆς λογγῆς φροντιστήρια, ποὺ τόσο τὰ τελευταῖα χρόνια κατακλύσανε τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα καὶ ἰδιαίτερα τὴν πρωτεύουσα καὶ νὰ ὑποβάλλονται ἔτσι σὲ μεγάλα ἐξοδα. Ὅσο γιὰ τοὺς νέους τῶν φτωχικῶν τάξεων εἶναι εὐκόλο νὰ ἐννοήσουμε ὅτι αὐτοὶ εἶναι δυστυχῶς καταδικασμένοι νὰ διακόψουν τὶς παραπέρα σπουδὲς τους..

Τὴν ὀρθὴ λύση στὸ ἐκπαιδευτικὸ μας πρόβλημα τὴν ὑπαγορεύουν τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Μ' αὐτὴ θ' ἀνεβάσουμε τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τῶν λαϊκῶν μαζῶν, θὰ μορφώσουμε τὴ νέα γενιὰ καὶ θὰ τὴ βοηθήσουμε νὰ γίνῃ δημιουργικὴ, παραγωγικὴ δύναμη καὶ θὰ βροῦν τὴ λύση τους ἀρκετὰ ζητήματα τῆς Μέσης καὶ Ἀνώτε-

ρης παιδείας μας, κοινωνικά κλπ. (πληθωρισμός μαθητών στα Γυμνάσια και έλλειψη διδακτικού προσωπικού, αδυναμία των Πανεπιστημιακών Σχολών ν' ανταποκριθούν στην έπιστημονική κατάρτιση πολύ μεγάλου αριθμού φοιτητών, επαγγελματικός προσανατολισμός των νέων, άνακοπή του ρεύματος της άστυφιλίας κ.τ.τ.). 'Η λύση είναι μία! Νά περιοριστούν τα Γυμνάσια σέ ελάχιστα κατώτερου κύκλου κατά Νομό με διάρκεια φοίτησης τεσσάρων χρονών και σέ ένα με έδρα την πρωτεύουσα του Νομού και δύο χρόνια φοίτηση. Καί σ' αὐτά νά χύουν θέση οί πιδίκα-νοί και όσοι έχουν ανώτερες επιδόσεις. Στην περίπτωση αὐτή θά πρέπει μέ ευρύτητα νά λειτουργήσει ό θεσμός των υποτροφιών έτσι πού νά συνεχίζονται τίς σπουδές τους οί άριστοι, άσχετα μέ τή πατρική οικονομική ευρρωστία. Είναι καιρός πιά και στήν πατρίδα μας ή εκπαιδευση νά γίνει χτήμα του λαού και νά μήν είναι προνόμιο των ευπορωτέρων τάξεων...

Μέ τή νέα οργάνωση τής παιδείας μας τό Σχολείο άπ' τίς κατώτατες κιόλας βαθμίδες θά πρέπει ν' αναζητήσει τήν κάθε αξία, τό κάθε ταλέντο, τήν ιδιοφυΐα και θά προσπαθήσει νά τους δώσει τίς δυνατότητες νά εξέλιχθούν. 'Η φτωχική 'Ελλάδα μας έχει μεγάλη ανάγκη από τήν εργασία και τίς ικανότητες όλων των παιδιών της. Μόνο έτσι θά μπορέσει νά όρθοποδήσει και νά προοδέψει!

Παράλληλα όμως μέ τήν κατάρτιση όλων των παραρτημάτων και των περισσότερων γυμνασίων θά πρέπει νά ιδρυθούν σ' όλη τή χώρα γεωργικά, τεχνικά, επαγγελματικά, οικοκυρικά κλπ. σχολεία ανάλογα μέ τίς ιδιομορφίες και τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τής καθεμιάς περιοχής. Στην κατεύθυνση αὐτή έχει προσχωρήσει τελευταία άρκετός αριθμός προοδευτικών γονέων άπ' τίς εργαζόμενες τάξεις, πού μέ τήν άθρόα έγγραφή των παιδιών τους έχουν πλημμυρίσει, όπου υπάρχουν, τέτιου τύπου τεχνικο-επαγγελματικά σχολεία, ιδιωτικά τό πιδό πολύ, ήμερήσια ή νυχτερινά. Για νά είναι όμως άποδοτικά τά πρακτικά αὐτά σχολεία θά πρέπει ή γενική μόρφωση και προπαρασκευή πού παίρνουν οί μαθητές στό λαϊκό Σχολείο ν' αύξηθει. Είναι ανάγκη νά οργανωθούν και λειτουργήσουν σέ κάθε εκπαιδευτική περιφέρεια άρκετά Δημοτικά Σχολεία μέ έφτά τάξεις. Καί πολύ σύντομα νά πληρωθούν όλες οί έλλείψεις και ανάγκες του κατ' έξοχήν έθνικού αὐτοῦ Σχολείου και νά φτάσουμε στήν ολοκλήρωση του τύπου του σέ όχτάχρονο για νά μπορέσει νά εκπληρώσει τό μεγάλο προορισμό του.

Μέ τή συγχρονισμένη αὐτή αναμόρφωση τής νομοθεσίας σχετικά μέ τήν οργάνωση των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων και

τήν Ικανοποιητική λειτουργία των Σχολείων μας θ' απαλλάξουμε τήν έθνική μας παιδεία και από τόν άπαράδεχτο, για μιá χώρα πού θέλει νά εμφανίζεται σά δημοκρατική, έναγκαλισμό των οικονομικών επιχειρήσεων των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων και φροντιστηρίων...

'Αν λοιπόν οί πολιτικοί μας πονάνε πραγματικά τό δύσμοιρο αὐτό τόπο και θέλουν νά δει ό λαός μας λίγη πρόοδο και προκοπή, άν θέλουν νά συνδέσουν τό όνομά τους μέ μιá πραγματική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση — πού, όπωσδήποτε, άργά ή γρήγορα, θά πραγματοποιηθεί γιατί ανταποκρίνεται σέ μιá ζωτική λαϊκή ανάγκη—ας φροντίσουν νά ιδρυθούν τό συντομώτερο σ' όλη τή χώρα πρακτικά σχολεία, τέλεια ξεχωριστά και ανεξάρτητα από τή γυμνασιακή εκπαίδευση, πού πρέπει, επαναλαμβανόμε, νά περιοριστεί.

Τό θαυμάσιο άρθρο του κ. *Χάρη Πάτη* στο ύπ' αριθ. 18 τεύχος ('Απριλίου) του «Ν. Σχολείου» μέ τόν τίτλο «*όχι προχειρές λύσεις*» δίνει τίς βάσεις για τή σωστή τοποθέτηση τής μεταρρύθμισης στήν παιδεία του α' και β' βαθμού. Μέ τό ίδιο πνεύμα είδαμε σέ έφημερίδες μερικά άρθρα του παιδαγωγού κ. *Κ. Δ. Σωτηρίου*, πού κι αὐτός πολύ σωστά αντιμετώπιζει τό πρόβλημα τής εκπαιδευτικής μας μεταρρύθμισης. Καιρός νά πάρουμε όλοι θέση στο ζήτημα αὐτό και νά προτείνουμε εφαρμόσιμες λύσεις.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

Τό «*Νέο Σχολείο*» καλεί όλους τους ζωντανούς εκπαιδευτικούς νά κινητοποιηθούν και νά μάς βοηθήσουν στίς προσπάθειές μας για τό διαφωτισμό, τή μελέτη και τήν επίλυση των εκπαιδευτικών μας ζητημάτων: τήν οργάνωση τής Παιδείας, τήν επάνδρωση μέ τό άπαραίτητο και κατάλληλο προσωπικό, τή μεταρρύθμιση των προγραμμάτων κ.λ.π. κ.λ.π.

Συνεργάτες του «*Νέου Σχολείου*», άμεσοι και έμμεσοι, οί δυναμικώτεροι 'Ελληνες παιδαγωγοί, 'Επιθεωρητές, καθηγητές και δάσκαλοι.

Διαδώστε πλατεία τό «Ν. Σχολείο» στους γνωστούς σας και στό γειτονικό σχολείο. Στείλτε εγκαιρα τή συνδρομή σας.

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

Του κ. ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΤΣΑΥΤΑΚΗ

«Τής γεωργίας εδ φερομένης αΐρονται και αί λοιπαί τέχναι, όπου γάρ αν ή γή αναγκασθή χερσεύειν, πᾶσαι αί τέχναι άποβένονται και κατ' όλην και κατ' άλάσσαν», μάς διδάσκει μιá προγονική ρήτρα.

Πράγματι δέν διαφεύγει κανενός νου-νεχούς και όρθως σκεπτομένου ανθρώπου τήν αντίληψιν και προσοχήν, πρό παντός μάλιστα του γεωργικού κόσμου, ό όποιος και περισσότερον υποφέρει έκ των διαφόρων θεομηνίων και άφοριών ότι, ή έριβώλαξ γή έπαυσε νά παρέχη εις αὐτούς άφειδώς τ' άγαθά της.

'Υπηρετήσας ως διδάσκαλος εις πλείστα χωρία άντελήφθην πόσον άδεξίως και άμεθόδως, χωρίς πρόγραμμα, εργαλεία και μέσα, εργάζονται και άσχολούνται οί γεωργοί μας εις τās παντοειδείς εργασίας των.

Θάυμα λοιπόν πώς κατορθώνουν μερικά έκ αὐτών και παράγουν μερικά γεννήματα, ύστερα από τοιαύτας συνθήκας. 'Ο γεωργός μας λοιπόν έτσι παρημελημένος, όπως είναι δέν δύναται νά κάμη ούτε βήμα πρός τά έμπρός, αλλά υποφέρει και περιμένει ως έκ τούτου από τό Κράτος. 'Ο καρτερικός και φιλόπνοος οδτος εργάτης τής γής θέλει ένίσχυσιν μά και ποδηγέτησιν, τόσον από τό κράτος, όσον και από πάντα διανοούμενον, διδάσκαλον, γεωπόνον και ιερέα.

'Εξ όλων όμως, εκείνος πού θά επιδράση περισσότερο και ό όποιος θά έχη μεγαλύτεραν έπιρροήν εις τās γεωργικές οικογενείας, είναι ό διδάσκαλος ό όποιος εύρίσκει εις άμεσώτεραν έπαφήν μετ' αὐτών. Διά νά δυνήθι όμως οδτος νά τελεσφόρηση εις τό θεϊον τουτο έργον πρέπει νά έχη και τās πρός τουτο αναγκαίας γεωργικές γνώσεις δηλ. νά μετεκπαιδευθή γεωργικώς και νά καταστή έπιστημονικώς άξιος, διά νά άποβή ειλικρινής και ακούραστος ήγέτης του άγροτικού μας κόσμου. 'Ιότε ό διδάσκαλος εκείνος ό δημιουργικός και ιδανικός, ό φωτισμένος και έντολοδόχος, τόν όποιον θά σέβωνται και θά τιμούν οί γεωργοί μας, θά διδάξη εις αὐτούς τήν έπιστημονικήν καλλιέργειαν είτε κατ' άς Κυριακάς εις τήν έκκλησίαν, είτε καλόν αὐτούς εις τό σχολείον, είτε εις τό καφενεϊον, είτε εις τοπικά πανηγύρεις και Κοινοτικές συγκεντρώσεις, κηρύττων τήν γεωπονικήν του ιδεολογίαν. 'Οθεν φρονώ ότι, τό κράτος δέν πρέπει νά παρίδη τήν προθυμίαν ταύτην των άκουράστων εργατών τής λαϊκής παιδείας, και νά παράσχη

εις αὐτούς τήν γεωργικήν μετεκπαίδευσιν, διότι αί όλίγαι γεωπονικαί γνώσεις πού έμαθε και έδιδάχθη οδτος εις τά διδασκαλεία και Παιδαγωγικά 'Ακαδημίας δέν έπαρκούν διά τήν έξωσχολικήν του ταύτην δράσιν.

Εις τήν 'Ελλάδα μας και πρό πάντων εις τήν Δυτικήν Κρήτην υπάρχουν μέρη καιάλληλα, διά τήν καλλιέργειαν τής καρυδιās, άμυγδαλιās και έσπεριδοειδών.

Πόσα άλλα δασικά, όπουρόφορα και ώφέλιμα δένδρα, δέν έλείπουν από τόν τόπον μας, τά όποια ήδύναται νά παρέχουν άφθονον πλούτον και υγείαν εις τους κατοίκους!

'Ο δάσκαλος λοιπόν πρέπει νά ιδρύση φυτώρια και σπορεία εις τά όποια θά καλλιεργήση τοιαύτα και άλλου είδους δένδρα, άτινα θά μοιράση έστω και δωρεάν εις τους κατοίκους τής περιφέρειας του υποδεικνύων συνάμα και τόν τρόπον τής καλλιέργειας και περιποιήσεως τούτων.

Νά συστήση «συνεργείον έμβολιαστών» έκ των μαθητών των ανωτέρων τάξεων, οίτινες τή υποδείξει του θά έμβολιάσουν έν καταλλήλω καιρῳ άπαντα τά έν τή κοινότητι ένυπάρχοντα άγρια δένδρα.

Θά προμηθευθή διάφορα είδη δένδρων δασικών και άλλων όπουρόφων πρός δενδροφύτευσιν των άμαξιτών δρόμων χάριν καλλωπισμού, αλλά και χάριν τής υγείας περισσότερον.

Τό 'Ιδιον έχει νά πράξη και διά τήν κτηνοτροφίαν και σπρωτοφίαν προμηθεύμενος έκλεκτά είδη και σπόρους πρός όφελος και του κράτους και των περιποιουμένων ταύτα.

Ταύτα και πλείστα άλλα καλὰ δύναται νά έπιτελέση ένας πρόθυμος, έμπνευσμένος και ιδεολόγος διδάσκαλος, όταν ή πολιτεία του παράσχει τά αναγκαία έφόδια...

Τότε αναμφιβόλως θά έλπίζωμεν εις τήν έλευσιν μιās καλυτέρας αύριον και εις τήν ευημέρειαν και πρόοδον του λαού και εις τήν αύξησιν του Κρατικού πλούτου.

Διά νά έπιτευχθούν λοιπόν τ' ανωτέρω άγαθά πρέπει νά λειτουργήσουν και πάλιν τά Γεωργικά Φροντιστήρια διά νά μετεκπαιδευθούν εις αὐτά οί δημοδιδάσκαλοι, ίνα καταστούν άξιοι τής ύψηλής των άποστολής και όνομασθούν πραγματικοί έθναπόστολοι.

ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

Τοῦ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΡΙΑΔΑΚΗ

Σχετικά με την συζήτηση που άνοιχτηκε πέρυσι στο Έγκριτο περιοδικό σας με το θέμα «Μετεκπαίδευση» ως μου έπιτραπεί να εκθέσω κι εγώ τη γνώμη μου.

Ο θεσμός των Παιδαγ. Ακαδημιών είναι ο τελειότερος από τους μέχρι σήμερα τύπους σχολών δημιουργίας δασκάλων, γιατί χορηγείται μια ειδική μόρφωση στον μέλλοντα δάσκαλο μετά την ανεγνωρισμένη στην εποχή μας γενική μόρφωση (γυμνασιακή) και έτσι μορφώνεται και έγκυκλοπαιδικά. Θα πρέπει όμως να επεκταθεί ή 2ετής φοίτηση σε 3ετή, γιατί η παιδαγωγική ειδίκευση είναι άναγκαση και επί πλέον θα χρειαστεί και κανένα έτος παρακολούθησης της λειτουργίας σχολείων και πρακτικής εξάσκησης.

Επειδή όμως θα παρέχεται έτσι μια 4ετής περίπου μεταγυμνασιακή σοβαρά έπιστημονική μόρφωση και έπειδή η λαϊκή Παιδεία είναι ζήτημα κεφαλαιώδους εϋθύνης και σημασίας, γιατί απ' αυτήν εξαρτάται η προκοπή του Έθνους, γι' αυτό οι σχολές αυτές πρέπει να θεωρούνται πανεπιστημιακές και να ληφθεί μέριμνα τόσον για τα προσόντα των καθηγητών τους όσο και για τα ήθικα και οικονομικά πλεονεκτήματα των αποφοίτων. Τέτοια σχολή πανεπιστημιακής ίσοτιμίας θα πρέπει να συστήθει μια στην Αθήνα και μια στην Θεσ/νίκη και όχι σε έπαρχιακές πόλεις, γιατί εκεί μόνον υπάρχουν οι καταλληλότεροι δροι λειτουργίας.

Για την πανεπιστημιακή αυτή κατάρτιση των δασκάλων είναι άκατανόητο πώς τα ανέχεται για μόν τα φυτά να γίνονται οι γεωπόνοι έπιστήμονες, για τα ζώα κτηνίατροι έπιστήμονες, για τους άσθενείς ανθρώπους γιατροί έπιστήμονες και προκειμένου για την ψυχική, διανοητική και ήθικη μόρφωση του ανθρώπου να υπάρχει η άναγνωση της έπιστημονικής κατάρτισης μόνάχα στη Μ. Παιδεία, ενώ για τα παιδιά τα κάτω των 14 ετών να θεωρείται περιττή ή έπιστημονική μόρφωση, δηλ. στην ηλικία, όπου χρειάζεται η αποτελεσματικότερη επίδραση της άγωγής. Ενώ θα πρέπει, όπως χρειάζεται ο παιδίατρος για την σωματική όγεια του παιδιού να είναι έπιστήμονας, άκόμη περισσότερο επιβάλλεται η έπιστημονική κατάρτιση για την ψυχική και διανοητική όγεια.

Αυτή βέβαια ή άποψη θα λέγεται και δέν θα γίνεται όμως ως λέγεται, ως γίνεται συνείδηση και αίτημα. Κάποτε θα

βρεθεί ο μεγαλουργός πολιτικός που θα συνδέσει το όνομά του με την αναγεννητική εποχή που θ' αφήσει. Έν τω μεταξύ θα περνάμε με τις Ακαδημίες που θα πρέπει να πλαισιωθούν με το καταλληλότερο διδακτικό προσωπικό, με παιδαγωγούς άξιολόγους, που έχουν παρακολουθήσει σπουδές στο έξωτερικό. Μερικοί συνάδελφοι ακούοντας ξένα όνόματα, ξένες θεωρίες τους πιάνει μια ίερη αγανάχτηση. Όμως είτε το θέλουμε είτε όχι από το έξωτερικό σήμερα άντλούμε κάθε έπιστημονική πρόοδο. Ίσως αυτοί οι συνάδελφοι να είναι δικαιολογημένοι με το ότι θα πρέπει οι παιδαγωγοί μας να προσαρμόζουν τις γνώσεις τους με την πραγματικότητα μας.

Επίσης ή Μετεκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο θα πρέπει να διατηρηθεί, άλλ' όχι με την ίδια όργάνωση. Δέν ξέρω πώς λειτουργεί σήμερα, άλλ' όμως με την προπολεμική όργάνωσή της δέν γίνεται καλή δουλειά, γιατί πολλά μαθήματα έγινονταν μαζί με τους φοιτητές και αν μόν ήσαν παιδαγωγικά οι δάσκαλοι σχεδόν τα γνώριζαν σάν κατάρτισμένοι που ήσαν και έτσι ξεπερνούσαν τους φοιτητές, αν δέ ήσαν άλλα μαθήματα, ως φυσικά κτλ., έπειδή ακολουθούσαν ή πανεπιστημιακή λεπτομέρεια και ειδίκευση απέβαιναν άχρηστη για τους δασκάλους.

Η Πανεπιστημιακή μετεκπαίδευση πρέπει να έχει και πάλι σκοπό την συμπλήρωση της μόρφωσης των δασκάλων για μετάδοση των έπιστημον. τρόπων της έργασίας στις περιφέρειες που άνήκουν και για στελέχωση στον Έπιθεωρητ. κλάδο. Απαραίτητα οι μετεκπαιδευθέντες πρέπει να χρησιμοποιούνται σε κεντρικές θέσεις για να καθίσταται έτσι ή έργασία τους προσιτή σε όλους. Τα πρότυπα σχολεία πρέπει να τους χρησιμοποιήσουν όπωσδήποτε.

Ο συγχρονισμός του κλάδου γίνεται α) φυσιολογικά με την άποχώρηση των παλαιωτέρων και την αντικατάστασή τους με νεοδιοριζόμενους που θα έχουν άνωτερα προσόντα, όπως έχομε σήμερα τους αποφοίτους των Ακαδημιών, β) με συστηματική προσπάθεια όπως γίνεται με την Μετεκπαίδευση και τα συνέδρια των περιφερειών και γ) δύναται να βελτιωθεί μελλοντικά 1) με την ίδρυση του θεσμού των προτύπων σχολείων, όπου θα παρακολουθούνται οι έργασίες από όλους τους διδ/λους της περιφέρειας, 2) με την δημιουρ-

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τοῦ κ. Μ. ΡΩΞΑΝΑ

Πολλές φορές, έμεις οι δασκάλοι, φωνάζομε πώς ή Κοινωνία δέν μας έκτιμά όσο πρέπει, δέν αναγνωρίζει το έργο μας, δέν ξέρει πώς έμεις κρατούμε στα χέρια μας το μέλον της, την τύχη της.

Και αντί σάν άνθρωποι πνευματικοί, φρόνιμοι όπως πιστεύομε πώς είμαστε, να άναζητούμε το φταίξιμο στον έαυτό μας, το άναζητούμε στην Κοινωνία. Έτσι φαινόμεστε καλύτεροι του έαυτού μας. Γιατί ή λογική λέγει πώς άφοϋ ή Κοινωνία δέν έκτιμά την έργασία μας όπως πρέπει, θα πή πώς πραγματικά ή έργασία μας δέν είναι εκείνη που πρέπει.

Ο άνθρωπος είναι πάντοτε δημιουργός της τύχης του, λέγει μια παροιμία. Γιατί έχομε την άξίωση από την Κοινωνία να μας υπερεκτιμά; Τι της δίνομε; Γνώσεις και μόνο γνώσεις, μεθοδικές, ειδολογικές, άξιοποιημένες, δηλαδή έμπορικευμένες. Γνώσεις που τις πουλούν και τα βιβλιοπωλεία. Και όπως οι βιβλιοπώλες είναι έμποροι έτσι κι έμεις οι δασκάλοι που μεταδίνομε μόνο γνώσεις δέν είμαστε παρά άπλοι έμποροι. Αν έχομε κάποια διαφορά από τους βιβλιοπώλες είναι ότι έμεις οι ίδιοι είμαστε ζωντανά βιβλία. Άλλα μήπως και τα βιβλιοπωλεία δέν πουλούν και βιβλία ζωντανά, τα... άνευ διδασκάλου;

Λοιπόν, σήμερα, όπως έχομε τα πράγματα ως μη μας περνά απ' το μυαλό πώς δίνομε στην Κοινωνία κάτι σπουδαίο.

για του θεσμού των Άνωτέρων Έποπτόν που καθήκον τους θα είναι ή συγκρότηση μαθημάτων—συνεδρίων κατά περιφέρειες και διάφορα χρονικά διαστήματα, 3) με την έκδοση περιοδικού με κρατική μέριμνα όπου θα έδημοσιεύοντο έργασίες πειραματικές, μελέτες άξιόλογες, έρευνες άξιοπρόσεχτες, εισηγήσεις, πορίσματα συνεδρίων κτλ. δηλαδή έργασίες που περνάνε τώρα άπαρατήρητες. Το περιοδικό αυτό θα άποστέλλεται σε όλα τα σχολεία, όπως συμβαίνει τώρα με την «Σχολ. Υγιεινή» και 4) με συνεδρία Έπιθεωρητών για τον όμόρρυθμο συντονισμό της έργασίας των, γιατί συμβαίνει πολλές φορές με τις μεταθέσεις έπιθτόν να δίνονται ό-δης κάποτε πολύ διάφορες. Από όλα όμως περισσότερο θα πρέπει, όπως και στην άρχή είπαμε, να στραφεί ή προσοχή και να καταστεί συνείδηση και αίτημα τόσο των δασκάλων όσο και της κοινωνίας και του κράτους ή Πανεπιστημιακή κατάρτιση των μελλόντων δασκάλων, γιατί είναι έθνική άνάγκη.

Ένω, σήμερα, υπάρχουν οι γιατροί που δίνουν στην Κοινωνία κάτι πολύ άνώτερο. Δίνουν ζωή! Αυτούς ή Κοινωνία σήμερα δίκαια τους υπερεκτιμά. Μπρός σ' αυτούς τους έπιστήμονες άισθανόμεστε όλοι μειο-νεξία. Και πολύ δικαιολογημένα, γιατί μας γιατρεύουν το σώμα.

Μά κι έμεις οι δασκάλοι, λέγομε, γιατρεύομε τη ψυχή! Με τί τη γιατρεύομε; Με τις γνώσεις; Μά οι γνώσεις δέν κάνουν τη ψυχή! Η ψυχή κάμνει τις γνώσεις! Η Κοινωνία δέν κάμνει λάθος. Είναι δίκαιος κριτής! Γι' αυτό και με όλες μας τις φωνές έξακολουθεί το σκοπό της. Μας θεωρεί άπλους έπαγγελματίες.

Ας παύσουμε λοιπόν να ρίχνομε το φταίξιμο στην Κοινωνία και ως το άναζητήσουμε στον έαυτό μας. Ας παύσουμε να είμαστε άπλοι μεταδοτές, πωλητές, γνώσεων και ως άρθούμε στο ύψος της άποστολής μας, βαθίζοντας το σωστό δρόμο. **Απ' τη ψυχή στις γνώσεις** και όχι τον έσφαλμένο που βαθίζομε σήμερα, απ' τις γνώσεις στη ψυχή. Ας παύσουμε να άναζητούμε διαρκώς καλύτερο τρόπο μετάδοσης γνώσεων, γιατί έτσι μοιάζομε τους έμπόρους, που διαρκώς άναζητούν καλύτερο τρόπο διάθεσης των έμπορευμάτων, και ως άναζητήσουμε να βρούμε κάποιο τρόπο μορφώσεως ψυχής, του χαρακτήρα, το μόνο άνώτερο, το μόνο που άξίζει.

Βέβαια δέ λέγομε πώς ο τρόπος της μετάδοσης των γνώσεων δέν χρειάζεται. Μά ή σημασία του στο θείο έργο της μορφώσεως είναι πολύ μικρή. Γι' αυτό και ή Κοινωνία δέν μας προσέχει, γιατί δέν της δίνομε κάτι το άνώτερο, κάτι που να άξίζει. Ένώ ή άποστολή μας είναι τόσο ύψηλή! Η θεραπεία της ψυχής, ή δημιουργία του χαρακτήρα! Αν αυτό το βαθίσουμε τότε θα είμαστε γιατροί της ψυχής, του Πνεύματος! Τότε ή θέση μας θα είναι άνώτερη του γιατρού του σώματος και ή Κοινωνία, μόνη της, χωρίς φωνές, θα μας θέσει, έμεις τους δασκάλους, ύψηλά, εκεί που μας άξίζει!

(ΣΗΜ. «Ν. Σχολείου». Είναι αυτονόητο πώς το περιοδικό μας δέ συμφωνεί με όλες τις άποψεις του άρθογράφου μας, εκλεκτού συνάδελφου της Χίου. Γιατί πιστεύομε άκράδαντα πώς και τώρα και πάντοτε ο δάσκαλος έπιτελεί το καθήκον του (πέραν της άποχής γνώσεων) έσωστικά και έξωστικά. Το αν ή κοινωνία ή μάλλον μερικά άτομα, δέν έκτιμούν όσο πρέπει το έργο του δασκάλου, το αν άκούμε να λέγεται «με το

6) ΧΡΟΝΟ Η 8) ΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ;

Τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΚΗ

Σημ. «Ν. Σ.». Τὸ περιοδικὸ μας δὲ συμφωνεῖ μὲ πολλὰς ἀπόψεις πού ἀναφέρονται στὴ μελέτῃ αὐτῇ τοῦ κ. Σταυρουλάκη. Διαφωνεῖ βασικά. Συμφωνεῖ σὲ λεπτομέρειες. Σὲ προσεχῆς τεύχος θὰ ἀναπτύξουμε γιὰ τοιοῦς λόγους ἐπιβάλλεται τὸ 8) Χρόνο Δημοτικὸ Σχολεῖο, ποῖες προϋποθέσεις ἀπαιτοῦνται, καὶ ποιά μέτρα (ὀργανωτικά, προγραμματικά, μεθοδολογικά κλπ.) θὰ ληφθοῦν γιὰ τὴ θεμελίωσίν του. Ὡστόσο τὸν εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὴν ἐλικρινή καὶ λεπτόλογη κριτικὴν του στὸ ἐπίμαχο θέμα.

X. Π.

Κάτω ἀπὸ τὸ ἄρθρο μου γιὰ τὸ «Βασικὸ Σχολεῖο» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ «Διδακταλὸ Βῆμα» τὴν ἀνοίξῃ τοῦ 1947 καὶ στὸ ὁποῖο ὑπεραμυνόμουν τὸ σημερινὸ Δημοτικὸ μὲ τὶς 6 τάξεις, πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἀπειλῆς ποὺ ξαναφώνησεν τότε, νὰ φεθῶν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Ε' τάξεως γιὰ νὰ φοιτοῦν στὰ 8) τάξια Γυμνάσια, μοῦ ἐδηλώθη σάν ἀπάντησιν, σὲ ὑποσημείωσιν, ὅτι: μελλοντικὴ ἐπιδιώξῃ τοῦ κλάδου ἀποτελεῖ ἡ καθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ δικταετοῦ Δημοτικὸ Σχολεῖο. Ἡ ἀποψη αὐτὴ υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὴν 10^η Γενικὴ Συνέλευσιν τῆς Διδακταλῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐκτοτε γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου ἀπὸ μειονομὲνα ἄτομα καὶ διδακταλικοὺς Συλλόγους. Ὑποστηρίζεται μετὰ σοβαρότητος καὶ πεποιθήσεως ἀπὸ πολλοὺς ἐκπαιδευτικοὺς ἔν ἐνεργείᾳ καὶ μὴ πῶς πρέπει νὰ θεοπισθῇ καὶ νὰ λειτουργήσῃ τὸ δικταετοῦ Δημοτικὸ ὅσο τὸ δυνατόν πρὶν γρήγορα. Ὁμολογῶ μὲ λύπην μου, πῶς παρὰ τὰ ἄρθρα καὶ τὶς μελέτες ποὺ κατὰ καιροὺς διάβασα σχετικὰ μὲ τὸ ὑπὸ κρίσιν θέμα καὶ παρὰ τὴν μεσολαβήσασα ἐξαετία καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ὑπηρε-

συμπάθειο δάσκαλος», αὐτὸ ὀφείλεται ὅχι στὴν ἔλλειψιν ἐπιστημονικῆς ἀπὸ μέρους του οὐτε στὴν ἔλλειψιν ψυχισμοῦ καὶ πνευματικοῦ δυναμισμοῦ μὰ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὶς ἄθλιες οἰκονομικὰς, βιωτικὰς καὶ σχολικὰς συνθήκας μέσα στις ὁποίας τὸν καταδικάσαμε νὰ ζεῖ καὶ νὰ «ἐδιδάσκει». Ἀρὰ διορθωθῶν τὰ χάλια τῆς σημερινῆς παιδείας—τὸ περιοδικὸ μας θὰ ὑποδείξει τὶς ἀναγκαῖες μεταρρυθμίσεις καὶ τὰ μέτρα πού πρέπει νὰ παρῶν γιὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐπειγόντων προβλημάτων τῆς παιδείας μας—τότε μέσα σὲ λίγα χρόνια δὲν θὰ γνωρίζουμε τὸν Ἑλληνα δάσκαλο. Τότε καὶ μόνο τότε θὰ παίξει τὸν ἀληθινὸν του ρόλο καὶ ἡ κοινωνία θὰ τὸν ἐκτιμῇ καὶ θὰ τὸν ἐξυψώσει ἐκεῖ ποῦ τοῦ ταιριάζει.

X. Π.

σιακῆς μου πείρας, δὲν κατώρθωσα ἀκόμη νὰ πείσω τὸν ἑαυτοῦ μου γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς μεταβολῆς τοῦ ὑπάρχοντος σημερινοῦ ἐξαετοῦς Δημοτικοῦ Σχολεῖο καὶ τὴν ὑπαρξὴ τῆς δυνατότητος γιὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ δικταετοῦ. Τὸ πρὶν λυπηρὸ μάλιστα εἶναι πῶς, ὅσο αὐξάνει ἡ πείρα καὶ πλουταίνει ἡ γνῶσις, τόσο αἱ ἀπόψεις τῶν Ἐκπαιδευτικῶν ποὺ ὑποστηρίζουν τὸ «Νέο θεσμὸ» φαίνονται συγκεχυμέναι, ἀξεκκαθάριστες καὶ ἀξεδιάλυτες. Ἡ δυσπιστία μου αὐξάνει ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῇ. Γιατὶ δὲν μπόρεσα μέχρι σήμερα νὰ νοιώσω τὸν τρόπο κατὰ τὸν ὁποῖο θὰ ἰδρυνθῇ καὶ θὰ λειτουργήσῃ τὸ δικταετοῦ μὲνο Ὀκτατάξιο. Λέγουσιν, οἱ δραματιζόμενοι τὴν ἰδέαν αὐτὴν, πῶς ἡ παρεχόμενη σημερὰ μόρφωσις στοὺς τροφίμους τοῦ ἐξαετοῦ Δημοτικοῦ εἶναι ἀνεπαρκής καὶ πρέπει νὰ βελτιωθῇ μὲ τὴν προσθήκην δύο εἰσοῦ τάξεων. Δὲν ἀμφισβῶ κανένας, πῶς ἂν τοῦτο καταστῇ δυνατόν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως συμβαίνει ἤδη σὲ ἄλλες εὐημεροῦσας καὶ περισσότερο προηγμένες χώρες, θὰ συντελέσῃ τὴν παροχὴν «μείζονος Παιδείας» κατὰ ποῖον καὶ ποσόν, θὰ συμβάλλῃ στὴν προαγωγὴν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ποὺ δὲν εὐμοιροῦν γυμνασιακῆς μορφώσεως καὶ θὰ προσθήκῃ γενικὰ τὴν ἀνοδο τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Προσέτετε δύο ἐπὶ πλέον χρόνια Παιδείας εἰς τὰ ἑξ ἑξ τῆς σημερινῆς παρεχόμενης Λαϊκῆς Βασικῆς Ἐκπαίδευσιν. Πλὴν τούτου παρέχει τὴν πρόσθετην ἐκπαίδευσιν εἰς ἐνήλικες μαθητὰς 12—14 ἐτῶν κατὰ πάντα ὅρους, μὲ ἀναπτυγμένους τὶς πνευματοσωματικὰς τῶν δυνάμεις καὶ λειτουργίαις, μὲ κρίσιν πολλήν, νόησιν ἀρκετήν, μὲ ἱκανότερες προσαρμογῆς ἀριστές, καθ' ὅλα ἑτοιμοὺς νὰ προσδεχῶνται κάθε προσφερόμενη νέα γνῶσις, νὰ νοιώθουν κάθε ἐννοια καὶ στὴν περιποίησιν ποὺ εἶναι δυνατόν ἡ ἀκατάληπτη καὶ ἱκανοὺς νὰ μαθαίνουν, γιατί κατανοοῦν πᾶν τὸ συμφέρον τοῦ: «νὰ ἀποκτήσιν γνῶσεις», καὶ ἔχουν ἐπαρκὴ συνείδησιν τοῦ προορισμοῦ τῶν !!

Ἐως ἐδῶ λοιπὸν καλὰ καὶ ἀγία. Νὰ κάμωμε τὰ Ἑλληνόπουλα σοφώτερα. Τὰ παιδιὰ ποὺ δὲν θὰ γευθοῦν Γυμνασιακῶν σπουδῶν. Ἀς ὑποθέσωμε πῶς συμφωνοῦμε: Πῶς πρέπει νὰ προστεθοῦν δύο χρόνια σπουδῶν στὰ ἑξ χρόνια τοῦ σημερινοῦ Βασικοῦ Δημοτικοῦ Σχολεῖο.

Τὸ κομπλὶ ὅμως, ἐδῶ εἶναι. Ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς τέτοιας ἀπόψεως δημιουργεῖ πολλὰς ἀπορίες καὶ μᾶς φέρει σὲ πολλὰ διλήμματα. Μ' αὐτὰ βασανίζομαστε πολλὸ καιρὸ τώρα. Προσπαθήσαμε νὰ βροῦμε λύσεις καὶ νὰ πα-

ραμερίσωμε τὶς ἀπορίες μας. Δὲν τὸ κατορθώσαμε. Δὲν ἀντέξωμε ἀκόμη στὸν πειρασμὸ καὶ μὰ πού ἦτο θέμα τῆς ΚΔ Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς Διδακταλῆς Ὁμοσπονδίας (1952) ἐφέραμε στὴ συνέλευσιν τοῦ Διδ. Συλλόγου Ρευθῆμης τὸ θέμα, ἐκφράσαντες τὶς δυσχέρειες πάνω στις ὁποίας θὰ προσκρούσῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Ὀκταετοῦ Σχολεῖο καὶ θέσαντες ὡς τὶς ἀπορίες μας πρὸς λύσιν καὶ διαλεύκανσιν. Ρωτήσαμε δηλαδὴ ἂν συλλογίστηκε ποτε κανένας:

α) Ὀκταετοῦ σχολεῖο θὰ γίνῃ καθε μὴνοτάξιο ποὺ λειτουργεῖ σήμερα μὲ 10-70 μαθητὰς;

β) Ὀκταετοῦ τοῦ νέου δικταετοῦ μὲ ἓνα δάσκαλο καὶ 8 τάξεις σὲ μιὰ αἴθουσα;

γ) Ὀκταετοῦ τοῦ δικταετοῦ κατὰ τμήματα ἢ ἑδρες Παλαιῶν Δήμων καὶ Ἐπαρχιῶν;

δ) Ὀκταετοῦ ὑποχρεωτικὴ ἢ φοίτησις σ' αὐτὰ στὴν τελευταία (γ) περίπτωσι;

ε) Ὀκταετοῦ τοῦ δικταετοῦ καὶ μαθητὰς θὰ διδασκῶνται σὲ δύο τελευταῖες τάξεις Ζ', Η';

στ) Ὀκταετοῦ τοῦ δικταετοῦ Ἐκπαίδευσιν Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός;

ζ) Μήπως γίνοντο δικταετοῦ τὰ πληθωρικὰ μονοτάξια ἢ διτάξια σχολεῖα, ἢ

η) Μήπως γίνοντο ἀπὸ τριτάξια καὶ ἄνω ἐκεῖ καὶ ἐνθα λειτουργοῦν ταῦτα σήμερα;

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἔφεραν σὲ ἀμηχανία τὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως. Δὲν ἦτο σὲ θέσιν κανένας νὰ δώσῃ θετικήν, ριζικὴν ἀπάντησιν. Μερικοὶ ποὺ πῆραν τὸ λόγο ἀνάπτυξαν ἀοριστολογεῖς θεωρίαι καὶ πιθανότητες. Προέκυψε ἀναμφισβήτητὴ ἡ διαπίστωσις, πῶς τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἀξεδιάλυτο. γεμάτο σύγχυσις καὶ ἀμφισβῶσις σ' ὅλους μας, γιατί καὶ κείνοι οἱ ψηλότερα ἱστάμενοι ποὺ συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεώς του δὲν ἐξέθεσαν πλατεῖα τὸν τρόπο τῆς ἐφαρμογῆς καὶ λειτουργίας του.

Ὁ δὲ προσπαθήσαμε νὰ ἀπαντήσωμε στὰ ἐρωτήματα μας πάλι μὲ πιθανότητες.

α) Ἄν καθε μὴνοτάξιο σχολεῖο μεταβληθῇ σὲ δικταετοῦ ποὺ θὰ λειτουργῇ μὲ ἓνα δάσκαλο, ὁκτὰ τάξεις, σὲ μιὰ αἴθουσα δὲν εἶναι δυνατόν ἡ λειτουργία του. Οὕτως συζητήσιν καθόλου ἡ ἀποψη αὐτή. Τὴ στιγμή ποὺ ἡ λειτουργία τοῦ σημερινοῦ μονοτάξιο μὲ τὶς ἑξ (6) τάξεις καθίσταται προβληματικὴ, ἀσφυκτικὴ καὶ ὁ λειτουργὸς του συναντᾷ πλείστες δυσχέρειαις ποὺ γιὰ τὴν ὑπερπήδησίν των ἀγωνίζεται, παλαίει, μοχλεῖται καὶ φθίνει ἀνεπανόρθωτα τὶς δυνάμεις του, γιὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ ἐπιτυχῶς σὲ ἔργο του, μὲ ποῖο τρόπο ὁ ἴδιος δάσκαλος θὰ διεξαγάγῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν λειτουργία του μὲ δύο ἀκόμη πρόσθετες τάξεις; Τακτοποιεῖται τὸ πρᾶγμα μόνον ὅταν ὅλα τὰ μονοτάξια σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος προαχθοῦν εἰς διτάξια καὶ λειτουργήσιν ἑπειτα μὲ δύο δασκάλους καὶ ὁκτὰ (8) τάξεις ἀνὰ τέσσαρες ἑκάστος σὲ δύο αἴθουσας. Τοῦτο ὅμως γιὰ τὴν ἐποχὴν μας ἀποτελεῖ πραγματικὴ χι-

μαιρα. Οὐτε ὡς ὄνειρο δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἰδοῦμε ἐπαληθευμένο. Ἐνῶ ἡ Πολιτεία στενάζει ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐρεπίλων καὶ ἀδυνατεῖ νὰ συντηρήσῃ τὰ υπάρχοντα, πλείστα δὲ τούτων διατηρεῖ κλειστά, ἐνῶ τόσοι πτυχιούχοι διδάσκαλοι πλανῶνται ἀδιόριστοι ἀπὸ ἔλλειψιν πιστώσεων, ἀποτελεῖ καθαρὴ οὐτοπία κάθε ἐλπίδα αὐξήσεως δαπανῶν. Κατὰ ταῦτα εἶναι ὑπερβολικὴ ἂν μὴ ἐκπληκτικὴ ἡ ἀξίωσις τοῦ Κλάδου περὶ καθορισμοῦ τοῦ Ὀκταετοῦ ὡς βασικοῦ Δημοτικοῦ.

β) Ἐάν ἐννοοῦν τὴν ἰδρύσιν 8) τάξια εἰς τὶς ἑδρες τῶν τμημάτων, τῶν Παλαιῶν Δήμων, τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τῶν Κομποπόλεων μὲ προαιρετικὴν τὴν φοίτησιν, τοῦτο εἶναι νοητόν. Πῶς θὰ χαρακτηριζοῦτο ὅμως τοῦτο Βασικὸν ἀφοῦ ἡ φοίτησις σ' αὐτὰ δὲν θὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ νόμον; Ποιὸς γονεὺς θὰ στέλλῃ τὰ παιδιὰ του μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του οἰκιοθελῶς, γιὰ ἐπιμόρφωσιν, σὲ γειτονικὴ ἢ ἀπόμακρη Κομποπόλιν; Κανένας!! Ὁ δὲ ἀρκεσθῇ ὅπως καὶ σήμερα σὲ παρεχόμενες εἰς ἑξ (6) τάξεις στοιχειώδεις γνῶσεις. Ἀλλὰ καὶ ποῖο Κράτος θὰ τὸν ὑποχρεώσῃ μὲ νόμον νὰ τὰ στέλλῃ ἔξω ἀπὸ τὸν τόπον τῆς κατοικίας του; Βασικὸν εἶναι τὸ σχολεῖο ποὺ ἡ φοίτησις σ' αὐτὸ εἶναι νομοθετικῶς ὑποχρεωτικὴ, καὶ ἡ ἐκπαίδευσιν καθολικὴ, ὁμοιόμορφη γιὰ ἀγόρια καὶ κορίτσια ἀδιακρίτως.

γ) Στὴν περίπτωσιν ποὺ γίνοντο δικταετοῦ μόνον τὰ πληθωρικὰ μονοτάξια καὶ διτάξια (ἐρώτημα ζ') ἢ ἀπὸ τριτάξια καὶ ἄνω (ἐρώτημα η'). πάλι δὲν πρόκειται περὶ βασικοῦ σχολεῖο, ἡ φοίτησις σ' αὐτὰ θὰ εἶναι προαιρετικὴ, ἐλαττωμένη, καὶ κανένας οὐσιαστικὸς σκοπὸς δὲν θεραπεύεται.

δ) Ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν γνῶσεων. Ἐλέγχθῃ πῶς θὰ διδάσκονται τὰ ἴδια μαθήματα βαθύτερα, ἀναλυτικώτερα, λεπτομερέστερα πρὸς ἐξαγωγήν στοχαστικωτέρων νοημάτων καὶ πορισμάτων, ἀνάλογον πρὸς τὴν χρονικὴ καὶ πνευματικὴ ἡλικία τῶν μαθητῶν 12—14 ἐτῶν. Ἀλλὰ τότε ποῖα ἡ ἀνάγκη τῆς προσθήκης τῶν δύο Τάξεων; Καὶ ποιὸς μαθητὴς θὰ φοιτᾷ μὲ εὐχαρίστησιν καὶ προθυμίαν, καὶ θὰ παρακολουθῇ χωρὶς ἄνιά καὶ δυσφορία διδασκαλίαν μαθημάτων γνωστικῶν, διδαγμένων, μιὰ ἄλυσιν ἀνταρῶν ἐπαναλήψεων;

ε) Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός. Στὴν περίπτωσιν αὕτη ἀπαιτεῖται ἐδικευμένο διδακτικὸ προσωπικόν, ποὺ πρὸς τὸ παρὸν δὲν ὑπάρχει. Ἐάν δὲ ὅλα τὰ μονοτάξια ἀδιακρίτως μετατραποῦν σὲ 8) τάξια, πρέπει ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τῶν νῦν (Ζ'-Η') τάξεων νὰ εἶναι ἐιδικευμένοι. Τὶ ἐπαγγελματικὴ κατεύθυνσις ἡ κατευθύνσεις θὰ δίδονται; Ὁ δὲ διδάσκωνται Πρακτικὴ Γεωργία, Μηχανουργία, Βιοτεχνία; Ἀλλὰ τότε τί θὰ διαφέρουν ἀπὸ τὶς σήμερα ὑπάρχουσας ἐπαγγελ-

ματοβιοτεχνικές και Γεωργικές Σχολές! Αποκλειστέα συνεπώς και η άποψη αυτή.

Η βελτίωση του Έξατάξιου

Αντί να ματαιοπονούμε παίζοντας με λέξεις και κυνηγώντας ούτοπιες και χίμαιρες με ανάλωση πνευματικών δυνάμεων που αν διατίθενταν σ' άλλο πραγματικό τομέα θα απόδιδαν πολλά κέρδη έπωφελή για την προαγωγή του σχολικού έργου και της άγωγής γενικά, όρθότερο κατά την ταπεινή γνώμη μου είναι να στρέψουμε όλοκληρη την προσοχή μας προς την πλευρά της βελτίωσης του υπάρχοντος τύπου του έξατάξιου, ως μόνου ανταποκρινόμενου προς τις έλληνικές συνθήκες και την έλληνική πραγματικότητα βασικού σχολείου.

Γεγονός είναι πως το σημερινό έξατάξιο Δημοτικό παρέχει ικανοποιητική μόρφωση, άρκετη για κάθε νέο ή νέα που θα ριχτεί στη βιοπάλη. Μπορεί να μη δίνει σοφούς, δίνει όμως νέους έφραδιασμένους με όλα τα στοιχεία των γνώσεων που θα χρησιμεύσουν ως προξύμι επάνω στο όποιο θα οικοδομηθούν με στέρεα βάση οι ξεκαθάρες, συνειδητές πιά γνώσεις, που θα δώσει η πείρα του βίου, ή πρακτική ζωή, ή καθημερινή άσκηση, αυτός ο διηνεκής άγώνας για την επιβίωση. Αντί λοιπόν να ζούμε στα νέφη ως προσγειωθούμε. Άς έγκαταλείψουμε το Στάξιο και άς επιδοθούμε με ζέση στη διοργάνωση και τον πληρέστερο εξοπλισμό του σημερινού. Έτσι που να εκπληρωθεί θετικότερα, πληρέστερα, χωρίς έλλειψεις και κενά τον προορισμό του.

Πλήν τούτου όμως η θέσπιση του Στάξιου προϋποθέτει τεράστιες δαπάνες για τις όποιες δεν δύναται να άντέξουν οι όμοι της Φυματικής Έλληνικής οικονομίας και ο ισχνός Προϋπολογισμός τού Έλληνικού Κράτους. Υπό οίανδήποτε μορφή του απαιτεί ή εφαρμογή του Όκτατάξιου πρόσθετες νέες αΐθουσες και νέο Διδακτικό Προσωπικό. Και όταν ληφθή υπ' όψει το υπάρχον τρομακτικό Διδακτηριακό πρόβλημα, οίκοτρό απομεινάρι της ανώμαλης έποχής μας και τα υπάρχοντα ήδη κενά στη Στοιχειώδη Έκπαίδευση, δεν είναι ένθαρυντικές οι σκέψεις για επέκταση της Βασικής Παιδείας κατά δύο έτη. Το ζήτημα είναι οικονομικόν. Και πρέπει να είμαστε πολύ άνεδαφικοί οι έλληνες δημοδιδάσκαλοι εισηγούμενοι στο πτωχό Έλληνικό Κράτος, σήμερα, την εφαρμογή του θεσμού τούτου τη στιγμή ακριβώς που από άδηρητ άνάγκη πιεζόμενο έλαβε πρό μνηών σειράν μέτρων περιορισμού των δαπανών, ένα των οποίων υπήρξε ή περιοπή του Κονδυλίου της προαγωγής των σχολείων για το άρξάμενο οικονομικό έτος, και ταυτα προς ίσοσκέλιση του Προϋπολογισμού 1951-52.

Δεν θα διαφέρουμε ποσώς του όνειροπόλου νέου που ένώ στερείται χρημάτων για

την θεμελίωση καλύβας, όραματίζεται την άνέγερση μεγαρου προς στέγαση της έκλεκτής της καρδιάς του.

Διακινδυνεύω όθεν την γνώμη πως είναι σκοπιμότερο να έγκαταλείψουμε τον τεχνητό θόρυβο και την έκκωφαντική τυμπανοκρουσία που έχουν έγερθή τελευταία γύρω από το θέμα του Όκτατάξιου και να επιδοθούμε με ζήλο, ζέση και ένθουσιασμό στην βελτίωση του υπάρχοντος έξατάξιου, από κάθε πλευρά, σε τρόπο που να εξασφαλισθή ή πλήρης, ή άψογη, ή άπρόσκοπη και συνεπώς πλέον αποδοτική λειτουργία του. Το σημερινό δημοτικό είναι ό ιδανικότερος τύπος βασικού σχολείου για τη χώρα μας. Κανένας τύπος σχολείου από τα λειτουργούντα εις Εύρωπαικές ή Αμερικανικές χώρες δεν είναι άξιος για άντικατάστασή τους. Άς μη πλανώμαστε. Η πραγματικότητα, άπτη ζωντανή, χειροπιαστή, όμιλεί. Μη την παραγνωρίζουμε την Έλληνική πραγματικότητα.

Τό σημερινό Δημοτικό όπλίζει τον τρόφιμό του με όλες τις στοιχειώδεις γνώσεις τις απαραίτητες για την πρακτική ζωή. Και πραγματοποιεί τούτο έν των «ένόντων!». Με μέσα πενιχρά. Πολλάκις με μόνο έφρόδιο τους τέσσερεις τοίχους του Διδακτηρίου, ένα μανροπίνακα ξεθωριασμένο και ένα φύλλο Γεωγραφικού χάρτη που πλήρωσε από την τσέπη του ό Δάσκαλος. Πόσα σχολεία λειτουργούν χωρίς θρανία;

Πόσα στεγάζονται σε άνήλιες τρώγλες, σε έκκλησίες, σε υπόστεγα! Πόσα χωρίς έποπτικά μέσα! Πόσα χωρίς όργανα διδακτικά! Μόνο με το Δάσκαλο και μερικά άναγνωστικά!!

Και όμως για να αποβή καρποφόρα και έπωφελής ή διδασκαλία και να καταστή το έπιμοχθο Δασκαλικό έργο εύχερες και λιγώτερο έπιπονο είναι έπιτακτική άνάγκη να πλουτισθούν με όλα τα απαραίτητα έποπτικά μέσα εκείνα που θα άναπληρώσουν όσα ό μαθητής δεν μπορεί να ιδή στην πραγματικότητα, γιατί δεν υπάρχουν στην έδρα του σχολείου.

Ός τέτοια κρίνουμε τα κάτωθι:

α) Γεωγραφίας:

Χάρτες όλων των Ήπειρων και ήμισφαιρίων και όλων των ειδών Γεωγραφικοί χάρτες, της Ελλάδος του Διαμερίσματος του μαθητού, της Παλαιστίνης, του Ρωμαϊκού Κράτους, του Κράτους Μ. Αλεξάνδρου, ένάστρου ούρανο, υδρόγειος σφαίρα, εικόνες πόλεων και τοπίων, Άτλαντες, Παγκόσμιος Γεωγραφία.

β) Φυσικής Ιστορίας:

Πίνακες ζώων και φυτών Έλλάδος και ξένων χωρών. Άνθρωπολογικοί πίνακες. Άνατομικός χάρτης. Τα βιβλία ζώων Έλευθερουδάκη. Φυτολογία Τσίληθρα. Συλλογές όρυκτολογικού και φυτολογικού πλούτου Έλλάδος.

γ) Φ. Πειραματικής και χημείας:

Καμινέτο, σωλήνες από καουτσούκ 1 μέτρου, υάλινοι σωλήνες, θερμόμετρο Ιατρικό, καιρικό, βροχόμετρο, ζυγαριά, βαρόμετρο, ηλεκτρικά στοιχεία, ηλεκτρικός λαμπτήρας (Έδισσον) ήλ. κώδωνας, τηλεφωνο, μαγνήτες, ναυτική πυξίδα, διάφορες χημικές ουσίες κατάλληλες για πειράματα στη χημεία, το νήμα της στάθμης, υάλινες φιάλες, λεκάνες, ποτήρια, πιάτα, διάφορα είδη φακών, φωτογραφική μηχανή, τηλεσκόπιο, υάλινο πρίσμα, κ.λ.π. Πολλά άλλα που θα απαιτηθούν κατά τη διδασκαλία θα έξευρεθούν προχείρως από τούδασκαλο.

δ) Γεωμετρίας:

Γαλλικόν μέτρον, γνώμωνας, γωνιόμετρο, διαβήτη. Σώματα στερεά: Κύβος, παραλληλεπίπεδο, σφαίρα, πρίσμα, πυραμίδες όλων των ειδών, κώνος, κύλινδρος. Όλα ταύτα δύναται να κατασκευασθούν από μαθητές με πηλό, ξύλο, χαρτόνι χωρίς καμιά δαπάνη.

ε) Αριθμητικής:

Άριθμητήρια. — Συλλογές άντικειμένων: Ξυλάκια σφαίρες, φασόλια, πετραδάκια κλπ. που έξευρίσκονται από τους μαθητές με φροντίδα του δασκάλου.

στ) Ιστορικοί χάρτες.

Γενικά Έποπτικά μέσα

α) Ίδρυση και λειτουργία πλήρους και πλούσιας Μαθηματικής Βιβλιοθήκης στην όποία να υπάρχουν ό τουλάχιστο άντίτυπα από κάθε είδος βιβλίου. β) Ίδρυση Σχολικής Βιβλιοθήκης πλούσιας σε Παιδαγωγικά Συγγράμματα για το δάσκαλο, και έγκυκλοπαιδικά γι' αυτόν και τους μαθητές. Άπαραίτητο είναι ένα Έγκυκλοπαιδικό Λεξικό: Έλευθερουδάκη ή Πυρσο, ή Ήλιου. γ) Σχολικό μουσείο, δ) έργαστήρι Φυσικής Χημείας, παιχνίδια, ε) μικρό πρόχειρο φαρμακείο, στ) αβή για παιχνίδια, ζ) γυμναστήριο συγχρονισμένο, η) μικρό πάρκο με άνθη και φυτά, θ) ιδιαίτερη αΐθουσα για πειράματα και μελέτη, ι) ραδιόφωνο, ια) Σχολικός κινηματογράφος, ιβ) τηλέφωνο, ιγ) γραμμόφωνο, ιδ) Σχολικός κήπος ιε) συλλογή εικόνων: (πλοίων, μηχανών, έργοστασίων, ύποβρυχίων, αεροπλάνων, κλπ.

— Δεν είναι βέβαια δυνατόν ταύτα να άναπληρώσουν τη φυσική έποπτεία για το πραγματικό άντικείμενο όπου δεν υπάρχει και να βάλουν στις ψυχές των μαθητών την έννοια που θα άποκτήσουν βλέποντας ή ψάβοντας το ίδιο το αΐτούσιο άντικείμενο, δίνουν πάντως μιá έστω άμυδρή ιδέα και εικόνα περί αυτού. Τα κενά θα συμπληρωθούν με σχολικές έκδρομής και ταξίδια που θα όργανώνονται συχνά από τα χωριά προς τις πόλεις για τα παιδιά της υπαίθρου και από τις πόλεις προς την υπαίθρο για τα παιδιά των πόλεων.

Γενικότερα μέτρα

1) Το μονοτάξιο είναι σχολείο άνάγκης. Δεν δύναται να γίνεται λόγος για κατάργη-

σή του. Δεν ύπάρχει προσφορώτερος διάδοχος τύπος.

2) Δεν δύναται να γίνεται λόγος περί άκρωτηριασμού του δημοτικού από την Ε' τάξη και άνω ίνα λειτουργή το Γυμνάσιο ως Στάξιο γιατί είναι άδύνατη και άσύμφορη ή λειτουργία τέτοιου τύπου σχολείου.

Ό ιδανικότερος τύπος, απλούστερος και πληρέστερος είναι το σημερινό έξατάξιο δημοτικό. Τούτο πρέπει να προσελκύση άμεριστη την προσοχή και τη μέριμνα της πολιτείας και κοινωνίας.

3) Δεν άποτελεί το μονοτάξιο «πληγή της έκπαιδέσεως» άλλα πληγή για το λειτουργό του—δάσκαλο!!

Για την υπαίθρο είναι ό μόνος λαμπρός φάρος φωτός και πολιτισμού. Πνευματικός Ήλιος.

4) Αντί να γίνεται λόγος καταργήσεως ή μεταρρυθμίσεως του, άς ληφθούν μέτρα βελτιώσεως.

5) Η συνεργασία σχολείου και οικογενείας και ή πραγματοποίηση μορφωτικών συγκεντρώσεων των γονέων στο σχολείο, θα συμβάλη στον έξοβελισμό των ζιζανίων που οι γονείς—ιδίως εις τα χωριά—στείρουν στο δρόμο του άνακόποντας την όμαλή λειτουργία του, θα έπιτύχη την έξουδετέρωση της προβαλλομένης άπ' αυτούς άντιδράσεως και θα άποκαταστήση άφενστα την έπιδοκόμενη άρμονική διεξαγωγή του έργου για μιá τέλεια, ιδανική άγωγή και μάθηση.

6) Άναπροσαρμογή του άναλυτικού προγράμματος κατά τα πύριματα των συνεδρίων δασκάλων και Έπιθεωρητών 1951.

7) Άρση της διγλωσσίας. Καθιέρωση δημοτικής σ' όλο το δημοτικό.

8) Ήθική και ήλική ένίσχυση στο Δάσκαλο. Χορήγηση σ' αυτόν έπιδόματος Βιβλιοθήκης 20 όλο όπως έχορηγήθη εις τους Δικαστικούς.

9) Κατάργηση άπογευματινής εργασίας του Σαββάτου και στα μονοτάξια ή έπέκταση αυτής και στα πολυτάξια. Που είναι σήμερα ή ίση μεταχείριση;

10) Άπαλλαγή του Δασκάλου του μονοτάξιου άπ' όλες τις πρόσθετες έξωσχολικές ύπηρεσίες—άγγραφείες—ξένες προς το έργο του.

11) Άπονομή στο Δάσκαλο των μονοτάξιων ιδιαίτερης ήθικής άμοιβής σε τρόπο που να έννοηθ ή πως ή πολιτεία άναγνωρίζει το ιδιαίτερα έπιμοχθο έργο του. Όχι έπιδόματα. Όχι ήλικες άπολαύς και διακρίσεις. Άλλά κάτι το άναγκαίο. Που θα έλθη σάν φυσική συνέπεια προς τόνωση των δυνάμεων που φθείρονται πρόωρα από την έξαντλητική εργασία του. Προνόμιο που τού άξίζει: Να λογίζονται στη σύνταξη και προαγωγή τα 4 χρόνια ύπηρεσίας 5. Τα 8-10. Τα 20-25. Τα 24-30. κ.ο.κ. Είναι μιá πλασματική αύξηση έτών ύπηρεσίας κατά 200%. Έτσι θα προηγούνται οι Μονοταξίτες στην

Η ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τοῦ κ. Γ. ΣΙΟΛΑ

Ἡ προσαρμογὴ τῶν ἀρχαρίων μαθητῶν στὸ σχολεῖο τὶς πρώτες ἱδίως ἐβδομάδες εἶναι πολὺ δύσκολη. Τὸ ἐξάχρονο παιδάκι ἀφήνει τὸ παίγνιδι ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ κύριο περιεχόμενο τῆς ζωῆς του καὶ μπαίνει σὲ μιὰ ζωὴ μὲ ἀπαιτήσεις, μὲ ἔννοιες, μὲ πρόγραμμα. Ἀπὸ τὸ περιβάλλον τῆς στοργῆς καὶ τῆς χαρᾶς ποὺ ὀλόκληρα χρόνια τὸ θέρμαινε καὶ τὸ ζωογονοῦσε εἰσέρχεται σὲ νέο περιβάλλον μὲ δουλειὰ συστηματικὴ καὶ πειθαρχία, σὲ περιβάλλον ξένο καὶ διαφορετικὸ!

Ἡ περίοδος τῆς ξενοιασιάς καὶ τῆς ἀφροντισίας πέρασε. Τώρα ἀρχίζει νέα ζωὴ, ἡ ζωὴ τῆς μάθησης καὶ τῆς δημιουργίας, ἡ ζωὴ τοῦ σχολείου μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἀλλὰ μὲ τὶς ὁμορφίες καὶ χάρες τῆς.

Πόσα παιδάκια στὸ ὄραμα αὐτῆς τῆς ζωῆς δὲν χαίρονται καὶ δὲν νοσταλγοῦν τὸν ἐρχομὸ τῆς! Καὶ πόσα ἄλλα, ἱδίως τὰ παραχαϊδεμένα ἀπὸ τὸ σπῆτι τους, δὲ βλέπουν τὴν εἰσοδὸ τους στὸ σχολεῖο μὲ τρόμο καὶ φόβο καὶ σὰν μέρος ποὺ θὰ πραγματοποιηθοῦν ἐπὶ τέλους οἱ ἀπειλές τῶν γονέων τους γιὰ τὶς ἀτοξίες τους, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ φυσικὸ ἐπακόλουθο τῆς ζωντανίας καὶ τῆς κινητικότητάς των.

Ἐνας φόβος, μιὰ δειλία ἀκαθόριστη, εἶναι τὸ συναίσθημα ποὺ κυριαρχεῖ στὸ παιδί ὅταν πρωτομπαίνει στὴ τάξη. Ἄφωνα, ντροπαλὰ μὲ σκυμμένα τὰ κεφάλια, φοβισμένα, βλέπουν τὸ σχολεῖο σὰν δεσποτικὸν.

Πολὺ λίγα παιδιά ἐρχονται χαρούμενα καὶ πρόθυμα γιὰ μάθησι καὶ ἐργασία.

προαγωγή καὶ σύνταξη. Θὰ δύνανται νὰ ἀποχωροῦν εἰς τὰ 30 χρόνια μὲ σύνταξη 36 ἐτῶν. Τὶ ὠραιότερο καὶ τὶ ἀξιολογότερο μέτρο ἡθικῆς τὸνωσης δύνανται νὰ ληφθῇ γιὰ τὴν ἡθικὴ ἐξήνωση τοῦ Ἡρώα-Εἰλωτα δασκάλου τοῦ Μονοταξίου;

12) Ἐγκατάλειψη τῆς σκέψεως περὶ μεταθέσεως τοῦ πρώτου ἐτους εἰσοδῶν τοῦ παιδιοῦ στὸ σχολεῖο ἀπὸ τοῦ βίου ἐτους στὸ βίον. Τὸ παιδί τῶν 5 ἐτῶν εἶναι ἀνὴρ μὲ νὰ δεχθῇ καὶ ἀφομοιώσῃ τὰ πρῶτα γράμματα χωρὶς σοβαρὰ βλάβη τῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς του ὑγείας. Ἐπίσης τὸ παιδί τῶν 11 ἐτῶν εἶναι ἀνὴρ μὲ νουὶσὴν ἐπαρκῶς καὶ νὰ καταστήσῃ κτῆμα του τὶς γνώσεις ποὺ προσφέρουν τὰ μαθήματα τῆς Στ'. τάξεως τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνάλογα πρὸς παιδιὰ ἡλικίας 12-13 ἐτῶν.

13) Ὑποχρέωσις τῶν Δασκάλων νὰ κατέρχονται ἀπ' αὐτὸ τοῦ μηνὸς στὴν Πόλιν γιὰ

Ἐτοίμῃ ἡ πρώτη τάξη παρουσιάζει πολλὰ προβλήματα γιὰ τὸ δάσκαλο. Ἐρχεται ὁ δάσκαλος νὰ δημιουργήσῃ εὐχάριστες τὶς ὥρες ποὺ θὰ βρισκεται τὸ παιδί στὸ σχολεῖο, νὰ γνωρίσῃ τὴν ψυχολογικὴν τοῦ ἰδιοσυστάσιαν, νὰ τὸ βγάλῃ ἀπὸ τὴν πλάνην, νὰ τοῦ κἀνῃ τερπνὴν καὶ εὐχάριστη τὴν ζωὴν του καὶ νὰ δείξῃ στὸ μικρὸν παιδάκι ὅτι τὸ σχολεῖο δὲν εἶναι δεσποτικὸν καὶ φυλακὴ, ἀλλὰ ἕνας κῆπος ἕνας παράδεισος.

Ὁ Peter - Petersen γιὰ τὴν προσαρμογὴ τοῦ παιδιοῦ στὴν ζωὴν τοῦ σχολείου συνιστᾷ γιορτὰς γιὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἀρχαρίων μαθητῶν. Ἡ γιορτὴ αὕτη ἔχει μεγάλη παιδαγωγικὴ σημασία. Πρῶτα - πρῶτα ὑποβοηθεῖ τοὺς μικροὺς μαθητὰς νὰ προσαρμοσθοῦν εὐχερῶς στὴν νέα σχολικὴν ζωὴν. Πρωτοβλέπουν τὰ μικρὰ παιδιὰ τὸ σχολεῖο μὲ ὕψη χαρούμενη καὶ γιορτερή, δημιουργεῖται μέσα τους φιλικὴ διάθεσις πρὸς τὸ σχολεῖο καὶ τὴν μάθησιν, καὶ γεννῶνται φιλικὲς σχέσεις μὲ τοὺς μαθητὰς τῶν ἄλλων τάξεων. Συνδέει τοὺς γονεῖς μὲ τὸ σχολεῖο καὶ γενικότερα δυναμώνει τὸ κοινωνικὸ φρόνημα ὅλου τοῦ σχολείου.

Οἱ ἀπαραίτητες προπαρασκευαὶ γιὰ τὴν γιορτὴν τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἀρχαρίων γίνονται πρὸ τῶν διακοπῶν τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Στὸ μάθημα τῆς μουσικῆς, τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν γλωσσικῶν, οἱ μαθητὰς τῶν ἄλλων τάξεων ἐτοιμάζουν προσκλητήρια ποὺ στένουν στοὺς ἀρχαρίους μαθητὰς 10 ἡμέρας πρὶν ἀρχίσουν τὰ μαθήματα. Ἄλλοι στολίζουν τὴν αἴθουσα τῆς γιορτῆς, ἄλλοι ἀσχοῦνται στὴν παράστασις δραματικοῦ πα-

μισθοδοσία, γιὰ ἀνανέωσι τῆς ἐπαφῆς πρὸς τὶς Κοινωνικὰς σχέσεις καὶ διατήρησι τῶν στοιχείων τοῦ Πολιτισμοῦ τὰ ὁποῖα διαβιβρῶσκει ἡ ἀπομόνωσις τοῦ χωριοῦ, ἡ διαμονὴ στὸ ἄεστο καὶ ἀπολίτιστο περιβάλλον του καὶ ἡ ἀναστροφὴ του μὲ ἀνθρώπινον ὕλικον κατώτερον πνευματικόν, διανοητικόν μορφωτικόν ἐπιπέδον, ἐμπροσθέν, μὲ μύριες δευτερευουσὶ καὶ προλήψεις, προσκεκολλημένον σὲ ἀναχρονιστικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ ἐμφορομένον μὲ ἀντιλήψεις ἡμιστὰ ἀνταποκρινόμενες πρὸς τὶς διέπουσες σήμερα τὴν ἐξελιγμένην ζωὴν, ἀσμβιβαστὰς πρὸς τὴν σύγχρονην πραγματικότητά καὶ μὴ συμφωνοῦσας πρὸς ἐκείνας τοῦ κάθε μορφωμένου ἀνθρώπου - δασκάλου. Ἡ μακρὰ μονότονος ζωὴ στὸ ἀπὸρρο, ἀποκεκομμένο ἀπὸ τὸ ἀστικό Κέντρο χωριό, ἀσκητοποιεῖ, ἀποθαρρύνει, ἀποβλακώνει καὶ προκαλεῖ ἀνθρώποφοβία τὸ ὀλιγώτερον !!

ραμυθιοῦ, ἄλλοι κατασκευάζουν ἀπὸ χαρτόνι διάφορου χρώματος διάφορα πρᾶγματα, ἄλλοι μαθαίνουν διάφορα τραγούδια καὶ παίγνιδια, ἄλλοι ποιήματα καὶ αἰνίγματα. Ἀγοράζονται τέλος διάφορα μικρὰ ὄψα, βιβλία εἰκονογραφημένα, τετράδια, μολύβια, κασετίνες κ.λ.π. σχολικὰ εἶδη, ζαχαρωτὰ καὶ ὀρίζεται ἡ ἡμέρα ποὺ θὰ γίνῃ ἡ γιορτὴ κατὰ τὸ νέο σχολικὸ ἔτος.

Ἐτοίμῃ οἱ ἀρχαριοὶ μαθητὰς παίρνουν θάρρος, καὶ ἀποκτοῦν τὴν πλέον εὐχάριστη ἐντύπωσι καὶ ἐνθουσιασμό γιὰ τὴν νέα ζωὴ τους.

Στὴν εὐκολὴν προσαρμογὴ τῶν ἀρχαρίων στὸ σχολεῖο συντελεῖ καὶ ἡ οἰκογένεια. Ἡ οἰκογένεια κατὰ τὴν προσχολικὴν ἡλικίαν παρέχει στὸ παιδί τὶς πρώτες ἐμπειρίες, ἀναπτύσσει τὸ παιδί συναισθηματικὰ, προσφέρει πολὺτιμον μορφωτικὸ ὕλικόν, δημιουργεῖ τὶς πρώτες ἐξέσεις τὶς τόσο ἀπαραίτητες στὴν κατοπινὴν τοῦ παιδιοῦ ζωὴ καὶ θέτει τὰ θεμέλια γιὰ τὴν μετέπειτα ψυχολογικὴν τοῦ παιδιοῦ ἐξέλιξιν καὶ προκοπήν.

Πρὸς τοῦτο γιὰ νὰ σχηματίσῃ ὁ δάσκαλος ὀρθὴν γνῶμιν γιὰ κάθε παιδί ποὺ πρωτομπαίνει στὸ σχολεῖο, νὰ γίνῃ καλύτερη ἡ ἐξέφωσις τοῦ κύκλου τῶν διανοημάτων καὶ ἡ ψυχολογικὴ ἐξέτασις τῶν ἀρχαρίων, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ συντελέσῃ καὶ ἡ οἰκογένεια στὴν προσαρμογὴν τοῦ μαθητῆς στὸ σχολεῖο καὶ νὰ ὑποβοηθῇ νὰ δημιουργηθοῦν οἱ εὐμενεῖς ὁροὶ καὶ συνθήκες διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν ποικίλων πνευματικῶν καὶ σωματικῶν διαφορῶν τῶν παιδιῶν.

Ἀκόμη νὰ ἐπισκέπτονται οἱ γονεῖς τὴν τάξιν ὅταν ἐργάζεται. Ἐτοίμῃ κατανοοῦν τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου καὶ μποροῦν νὰ βοηθοῦν τὰ παιδιὰ τους στὸ σπῆτι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο.

ΘΡΑΝΙΑ ΕΠΙΠΛΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ

Στὰ περισσότερα σχολεῖα σήμερᾳ ἡ αἴθουσα τῆς Πρώτης τάξεως παρουσιάζει τὴν παρακάτω εἰκόνα. Τὰ θρανία εἶναι τοποθετημένα τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὁ Πίνακας εἶναι στηριγμένος σὲ μιὰ γωνίαν τῆς αἴθουσας ἢ στὸν τοῖχον, μπροστὰ ἀπὸ τὰ παιδιὰ. Ἐνα ἀριθμητήριον, μιὰ ντουλάκα, μερικὲς εἰκόνες, μιὰ ἔδρα, μιὰ καρέκλα, εἶναι τὰ μοναδικὰ ἐπιπλά καὶ ὄργανα τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς τάξεως. Σὲ μιὰ τέτοια αἴθουσα κάθε ἐνέργεια τῶν παιδιῶν περιορίζεται σὲ λόγια καὶ δίνει καὶ παίρνει ἡ λογοκοπία τοῦ δασκάλου. Ἡ τοποθέτησις αὕτη τῶν θρανίων καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων γεννᾷ τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀδράνεια τῶν παιδιῶν. Αὐξάνει τὶς δυσχερείας τῆς προσαρμογῆς των. Γιὰ νὰ συνηθίσουν οἱ ἀρχαριοὶ μαθητὰς μὲ τὴν νέα

σχολικὴν ζωὴν πρέπει νὰ ἀλλάξῃ ριζικὰ ἡ μορφή τῆς αἴθουσας. Τὰ μικρὰ καθίσματα καὶ τραπέζια ἀντὶ τῶν θρανίων πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν σὲ σχῆμα Π. Οἱ τρεῖς πλευρὲς τῆς αἴθουσας νὰ βαφοῦν γιὰ νὰ μποροῦν νὰ γράφουν καὶ νὰ ἰχνογραφοῦν πολλὰ παιδιά μαζί. Νὰ τοποθετηθῇ ἀμμοδοχεῖο στὴν αἴθουσα. Νὰ μποῦν πολλὲς γλάστρες μὲ φυτὰ καὶ λουλούδια ποὺ θὰ περιποιοῦνται τὰ ἴδια τὰ παιδιά πάνω σὲ ράφια.

Ἐτοίμῃ τὰ ἐξάχρονα παιδάκια προσαρμόζονται εὐκολώτερα, ἀγαποῦν τὸ σχολεῖο, κεντρίζεται καὶ ἐρπίζεται ἡ παιδικὴ του ψυχὴ γιὰ ἐργασία καὶ μάθησι, ἀποκτοῦν ἐλευθερίαν, ἐξωτερικεύουν τὶς κλίσεις τους, δοκιμάζουν τὶς δυνάμεις τους, ἐκδηλώνουν τὸ χαρακτῆρα τους, ἀνοίγει ἡ ψυχὴ τους καὶ δημιουργεῖται ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐθυμία γιὰ τὴν αὐτοαγωγὴν τους.

ΥΛΗ

Τὸ ὕλικόν τῆς διδασκαλίας, πάντοτε σὲ ὅλα τὰ χρόνια τοῦ σχολείου, ἀλλὰ περισσότερο τὶς πρώτες ἐβδομάδες καὶ μῆνες ἀκόμη τῆς πρώτης σχολικῆς χρονιάς, πρέπει νὰ μιλάτῃ στὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ. Νὰ εἶναι κοντὰ στὴν ζωὴν του, νὰ τὸ θέλῃ καὶ νὰ τὸ αἰχμαλωτίζῃ. Νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν, ποὺ εἶναι ἡ θελκτικώτερη καὶ ἡ ὁμορφότερη, νὰ ἀπλωθεῖται κατόπιν στὸ σπῆτι μὲ τὸν περίγυρόν του, ποὺ τραβᾷ σὰν μαγνήτης τὴν παιδικὴν ψυχὴν, καὶ νὰ εὐρυνεῖται ὕστερα σὲ ὅλοκληρον τὸ γύρω του κόσμον μὲ τὶς μορφωτικὰς αἰτίας.

Νὰ εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ψυχολογικὴν τοῦ ἰδιοσυστάσιαν, νὰ γεννᾷ τὸ παιδί τὴν βιολογικὴν ἀνάγκην γιὰ μάθησι, νὰ ἐκπνέτῃ τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ νὰ ἀφωπνίζῃ τὶς σὲ λαγνθάνουσα κατάστασις ὑπάρχουσες δυνάμεις τοῦ παιδιοῦ.

Ἐνα τέτοιον ὕλικόν τραβᾷ τὸ παιδί στὸ σχολεῖο, βοηθεῖ τὴν μεταπήδησιν τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὸ παίγνιδι στὴν ἐργασία, ἐξοικονομῇ κατὰ τὸν διδαγμὸν, δημιουργεῖ κατάλληλον περιβάλλον, γεννᾷ τὴν χαρούμενη ἐκείνην διάθεσιν τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὸ σχολεῖο καὶ συντελεῖ στὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ τῆς καθόλου ἀγωγῆς.

ΜΕΘΟΔΟΣ

Τὸ παιδί ἀπὸ τὸν τέταρτον χρόνον μέχρι τοῦ ἑβδομου ἔχει ἐξελιγμένην τὴν αἴσθησιν γιὰ τὰ πράγματα. Ἐχει ἀνάγκην νὰ κινήσῃ. Ἀναπτύσσεται ἡ φαντασία του καὶ ἡ ῥοπή στὰ παραμύθια. Ἀρχίζει νὰ ἐρωτᾷ, νὰ συγκρίνῃ καὶ νὰ παρουσιάζεται ἡ αἰδῶ, τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς, ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας τοῦ ἐπαίνου καὶ τοῦ ψόγου, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου.

Ὁ συναισθηματικὸς του βίος εἶναι εὐ-

κολομετάβλητος. ή προσοχή του δέν έχει άποκτήσει θέληση, κυριαρχεί μέσα του ή όρμη πρός τή παίζην, ή θέλησή του είναι αδύνατη και εύκολα κουράζεται.

Τό παιδί βλέπει τό κόσμο συνολικά και ή ψυχή του αποτελεί όλόκληρο.

Έτσι ό δάσκαλος πρέπει νά στηρίξη τή μέθοδο του κυρίως στήν παιδική ψυχή και τίς απαιτήσεις της, στίς διδακτικές άρχές της έποπτείας και της ατενέργειας, στήν άρχή της έργασίας του χεριού και της έλεύθερης πνευματικής έργασίας, στήν άρχή της καλλιέργειας της άτομικότητας.

Με αυτές τίς ψυχολογικές και διδακτικές άρχές κεντρίζεται και έρεθίζεται ή ψυχή του παιδιού και γεννιέται ή αγάπη πρός τό σχολείο και ή διάθεση πρός μάθηση.

Κατά τήν έφαρμογήν αυτής της μεθόδου πολλές φορές τό σχολείο δέχεται τήν αντίδραση και της οικογενείας—κυρίως όταν έφαρμόζεται ή όλική μέθοδος—και οι δυσχέρειες της προσαρμογής γίνονται μεγαλύτερες.

Πρός τούτο είναι άναγκαίο ό δάσκαλος σέ συγκέντρωση των γονέων, πριν άρχίσουν τά μαθήματα, νά αναπτύξη στους γονείς τή μέθοδο πού θα άκολουθήση, τά πλεονεκτήματα και τό σκοπό των κατ' οΐκον έργασιών, τή θέση πού πρέπει νά πάρουν οι γονείς ίδίως κατά τίς πρώτες έβδομάδες της σχολικής χρονιάς, τό χρόνο των έπισκέψεων κατά τή διετία πρός κατανόηση υπό των γονέων του τρόπου έργασίας, τά μέτρα πού έφαρμόζει τό σχολείο γιά τήν προσαρμογή των παιδιών, τήν σκοπιμότητα των άμοιβών και των ποινών, τίς δυσχέρειες του έργου του διδασκάλου και τήν πολύτιμο συνεργασία σχολείου και οικογένειας στήν άμοιβαία βοήθεια πρός κατανόηση της προσωπικότητας του παιδιού και της εξέλιξης της ψυχοσωματικών του δυνάμεων.

Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Τό παιδί άν στήν οικογένεια αναπτύσσεται με τάξη εύκολα συνήθίζει στήν τάξη του σχολείου. Δέν αντίσταται πρός τή ψυχή του ή πειθαρχία και οι απαιτήσεις του σχολείου. Τό παιδί σιγά-σιγά συμμορφώνεται με τίς άπόψεις του σχολείου, ζει και κινείται μέσα στή μικροκοινωνία από τούς όμοιούς του, ήμερώνει, αναφαίνεται και καλλιεργείται τό κοινωνικό του έγώ.

Παρ' όλα αυτά είναι και παιδάκια πού στό σχολείο ζούν διπλή ζωή. "Αν τό σχολείο είναι άσπληρο, έμποδίζεται ή έλευθερία του παιδιού, κάνει, άταξίες έκδηλώνει με κάθε τρόπο τή ζωτικότητα του και βλέπει τό σχολείο σαν δεσμωτήριο, σαν φυλακή. "Αν πάλι στήν οικογένεια τό

παιδί ζει δίχως έλευθερία, στό σχολείο έκδηλώνει τήν κινητικότητα του, ή ζει ουνεσταλμένα και φοβισμένα.

Έτσι και στίς δύο αυτές περιπτώσεις ό δάσκαλος πρέπει νά δημιουργήση τίς κατάλληλες συνθήκες με παιγνίδια, με έκδρομές και διδακτικούς περιπάτους, με παραμυθία, γιορτές και άλλα, τήν πλούσια και γόνιμη σχολική ζωή, πού θα βοηθήσουν τήν προσαρμογή του παιδιού στό σχολείο και τό ζετούλιγμα των ψυχοσωματικών ιδιοτήτων πού υπάρχουν στή φύση του παιδιού. Ό σχολικός βίος πρέπει νά είναι συμπλήρωμα και τελειοποίηση του οικογενειακού και κοινωνικού του παιδιού βίου. Με τέτοια σχολική ζωή διαλύεται ό φόβος του παιδιού γιά τό σχολείο, ανοίγει ή καρδιά του και ξεσπάει ή αύθορμη δημιουργική του χαρά.

Έκείνος όμως πού θα δημιουργήσει τίς παραπάνω ευεργετικές γιά τή προσαρμογή των άρχαίων συνθήκες είναι ό δάσκαλος. Από τό πλούσιο απόθεμα της πίστης του πρός τίς αξίες της παιδείας, από τήν άπέραντη αγάπη και άφοσίωσή του πρός τό παιδί και τό δασκαλικό έπάγγελμα, από τή πλούσια και γόνιμη ένορατικότητα του, από τή θεωρητική και πρακτική του κατάρτιση και στίς πλέον δύσκολες συνθήκες λειτουργίας του σχολείου θα βρή τά άπαραίτητα μέσα και όργανα πού θα μεταβάλουν τό σχολείο σέ ευεργετική έστία πού θα θερμάνει και θα υποβοηθή τήν άνθιση και ώρίμανση των ψυχοπνευματικών και σωματικών του παιδιού ιδιοτήτων.

Δύο βιβλία

Απαραίτητα γιά κάθε διδάσκαλο, νηπιαγωγό και τά όποια χρησιμοποιούνται άριστα ως έλεύθερα άναγνώσματα

Γιά τό 2ο έξάμηνο της Αης τάξης, Γη και Δη τάξη άκόμη.

- 1) «28 Διδακτικά παραμύθια» 15.000 δρχ.
- 2) «17 Διδακτικά παραμύθια» 10.000 »

όπό του

κ. Πύρρου Στάρρα

Έπιθεωρητού Σχολείων Γρεβενών

Λύεται τό πρόβλημα της διδασκαλίας των παραμυθίων και των Έλευθέρων άναγνώματων των κατωτέρων τάξεων. Στο τέλος των βιβλίων άναγράφονται οι ένότητες εις τάς όποιās άνήκει κάθε παραμύθι. Τά βιβλία είναι εικονογραφημέα. Όλίγα άντίτυπα υπάρχουν άδιάθετα. Ζητήστε τα από τόν συγγραφέα των.

ΔΕΛΤΙΟ ΑΤΟΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (*)

Του G. ROSSOLIMO

Σήμερα πού ή Παιδολογία —Έπιστήμη πού σπουδάζει τό Παιδί — υποβάλλει τόν έρευνητή σέ πολλές απαιτήσεις, τό ν'άπαρτίσουμε τό χαρακτηριστικό, τό ψυχογράφημα της παιδικής άτομικότητας, δέν είναι διόλου εύκολο. Η Νέα Δημιουργική Παιδαγωγική απαιτεί νά παρουσιάζεται κάθε ψυχογράφημα με τή μορφή μιας έπιστημονικής έρευνας πού νά πλησιάζει τόν τύπο μιας Ιατρικής διάγνωσης πού νά στηρίζεται, όσο είναι δυνατό, σέ πλούσια και άμερόληπτα δεδομένα και στήν αυστηρή άντικειμενική τους έχτίμηση. Τό ουσιαστικό μέρος της έργασίας συνίσταται λοιπόν στή συγκέντρωση των δεδομένων της πολύπλευρης έρευνας. Αυτή ή έργασία πρέπει νά γίνεται με μέθοδο και με έπιστημονικό πνεύμα.

Γιά νά εύκολύνουμε τούς παιδαγωγούς, γιατρούς και μορφωμένους γονείς στή μελέτη του προβλήματος αυτού παρουσιάζω τό βοήθημα τούτο. Είναι στήν τρίτη του έκδοση. Πριν 16 χρόνια είχα δημοσιεύσει τό «σχέδιο έρευνας της άτομικότητας του παιδιού». Έπειδή όμως, γιά νά είναι στό ύψος του τό πρόβλημα τούτο, έπρεπε σέ κάθε καινούργια έκδοση νά τροποποιείται σύμφωνα με τίς πρόσδεες της Έπιστήμης γιαντό σέ τούτη τήν τρίτη έκδοση θα βρή ό άναγνώστης πολλές καινοτομίες τόσο στον καταμερισμό των δεδομένων όσο και στό άντικείμενό τους. Μα και με τούτο ή έκδοση παραμένει ένα «σχέδιο» και όχι ένας «όδηγός-έγχειρίδιο». Οι συμπληρώσεις πού μπαίνουν πάντοτε όχι μονάχα τίς λεπτομέρειες αλλά και πολλά άντικείμενα πρώτης σπουδαιότητας. Ειδικά:

1) Τό μέρος πού έχει άφιερωθεί στό έρωτηματολόγιο, στήν εξέταση του παιδιού σχετικά με τό ποσό των γνώσεων και των γενικών ίδεών πού άπόχτησε έξωσχολικά (παραστατικός κύκλος). Οι πληροφορίες πού συγκεντρώνονται χρησιμεύουν γιά τήν άπλή εικονογράφηση των άτομων λεπτομερειών πού καταθέτουμε, προφανώς, άλλες μέθοδες. Τα δεδομένα αυτά είναι πολύ άστατα και εξαρτιούνται από τίς περιστάσεις και τίς τυχαίες επιδράσεις. Είναι όλοένα άπομονωμένα και δε μπορούν νά μάς βοηθήσουν νά έχτιμήσουμε ποσοτικά τό νοΐ (τήν έφύια).

2) Τό σχέδιο της επεξεργασίας του άτομικού ήμερολογίου πού ακολουθεί.

3) Η καταχώρηση των πιδό σπουδαίων

φαινομένων της ζωής του παιδιού σέ είδικό κεφάλαιο.

4) Τό άφιερωμένο μέρος στα γεγονότα πού αναφέρονται στήν προγενέστερη ψυχική ζωή του παιδιού και στήν ύγεινή του κατάσταση.

5) Τό άνακαινισμένο κεφάλαιο της πειραματικής έρευνας πάνω στήν άτομικότητα του παιδιού.

6) Τέλος ή έκθεση—στό τελικό κεφάλαιο—των όριστικών πορισμάτων πού βγαίνουν άπ' όλα τά δεδομένα πού συγκεντρώθηκαν.

Πώς θα χρησιμοποιηθώ τό δελτίο

Τό έρωτηματολόγιο σ' αυτό τό σχέδιο είναι καμωμένο με τέτοιο τρόπο πού οι άπαντήσεις νά μπορούν νά παρουσιάζονται με δύο τρόπους:

1) Υπογραμίζοντας άπλως μες στήν έρώτηση τή λέξη πού περιέχει τήν ουσία της άπάντησης. Τό πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου είναι πώς με μία σύντομη άπάντηση δέν ξεφεύγουν από τήν έρώτηση.

2) Σημειώνοντας στο περιώριο της σελίδας, αντίκρυ από τήν έρώτηση, τήν ταιριαστή άπάντηση.

Είναι σπουδαίος ό τρόπος αυτός σέ περίπτωση πού επιθυμούμε νά σημειώσουμε τό μεγαλύτερο αριθμό από τά γεγονότα και τίς λεπτομέρειες.

Σάν συμπλήρωμα στίς άπαντήσεις είναι άπαραίτητο, πριν από κάθε άλλο, νά συγκεντρώσουμε τά δεδομένα από τίς διάφορες έργασίες του παιδιού, τά γράμματά του, τά τετράδιά του, αξιοπρόσεχτα ήμερολόγια, χρονογράφηματά και κάθε άλλο χρήσιμο ντοκουμέντο. Η συγκέντρωση αυτή πρέπει νά γίνεται, όσο είναι δυνατό, με μία σειρά χρονολογική πού νά δείχνει τίς ήμερομηνίες και καμιά φορά τίς συμπληρωματικές ένδειξεις.

Οι φωτογραφίες του παιδιού έχουν μεγάλη σημασία και περισσότερο έκείνες πού είναι άν-φάς ή προφίλ και παρμένες κατά τίς διάφορες περιόδους της ζωής του.

Πρέπει νά καταγράφουμε τά συμπληρωματικά δεδομένα πού συγκεντρώνουμε σιγά-σιγά στίς αντίστοιχες θέσεις και νά σημειώνουμε τίς ήμερομηνίες της έγγραφης. Τά άθροίσματα άπ' όλα τά δεδομένα πού συγκεντρώσαμε βελώνονται με δύο τρόπους: Πρώτα τράβουμε τά μερικά συμπεράσματα πού αναφέρονται σέ κάθε μία ομάδα από τά έρωτήματα πού άφο-

* Μετάφραση από τή Γαλλική Χάρη Πάτση.

πούνε τόσο τις απομονωμένες ψυχικές λειτουργίες όσο και ένα μέρος της αντικειμενικής έρευνας ή καλύτερα ένα μέρος από τα άλλα δεδομένα.

Υστερα από τα μερικά αυτά συμπεράσματα φτάνουμε σε μια γενική συγκεφαλαίωση που θαπλώνεται σε όλες τις πλευρές του ψυχογραφήματος του παιδιού. Ξεσκεπάζουμε ταυτόχρονα την πιθανή πηγή (αίτια) αυτών των άτομικών χαρακτηρισμών. Η όριστική συγκεφαλαίωση πρέπει να οδηγεί σε μια σύντομη διάγνωση που να κλίνει το ζουμί απ' όλες τις σημειωμένες λεπτομέρειες, τόσο τις όμαλές όσο και τις παθολογικές.

(Ακολουθεί σελίδα με θέση για τις φωτογραφίες του παιδιού. Στο κάτω μέρος σημειώνονται τα ακόλουθα στοιχεία):

Διάγνωση
Όνομα και επώνυμο
Ηλικία
Εθνικότητα του πατέρα
» της μητέρας
Τόπος γεννήσεως
Διεύθυνση του παιδιού
Διεύθυνση του έρευντη.....

Οικογένεια

1) Ποιό κατοικεί; (στοιχεία γονείς, σε άλλα μέλη της οικογένειας, σε παιδαγωγούς έξω από την οικογένεια, σε οικοτροφείο κανενός ιδρύματος;).

2) Από ποιους αποτελείται η οικογένεια που σ' αυτήν ανατρέφεται το παιδί;

3) Υπάρχουν στην οικογένεια παιδιά μεγαλύτερης ή μικρότερης ηλικίας (ποιά;); ή ανατρέφεται μονάχο του;

4) Ύψος, όροι της ζωής.

5) Η οικογένεια ζει μονιασμένη;

6) Η οικογένεια ζει απομονωμένη ή όχι; (Οι γονείς βγαίνουν συχνά, υποδέχονται συχνά;)

7) Με τι ασχολούνται οι γονείς;

8) Τι έπικρατεί στην οικογενειακή ζωή; ή εργασία, ή καλλιέργεια τεχνών, (ποιές), οι διασκέδασεις;

9) Υπάρχουν ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας (ποιά ακριβώς) νευρικοί ή φρενοβλαβείς ή άνθρωποι δξύθυμοι, όργιλοι ή που να παρουσιάζουν άλλες λεπτομέρειες που τους καταντούνε ακατάλληλους για την κοινωνική ζωή;

Οικογενειακή ανατροφή

Πώς ανατρέφεται:

10) Σωματικά: διανομή της εργασίας της ανάπαυσης, του ύπνου: πώς πλαγιάζει. Κοιμάται καλά και πόσο χρόνο;

Τροφή: τρώγει καλά, ποιές τροφές προτιμά;

Κρεβάτι, λουτρό, θερμοκρασία του δωματίου, βάδιση, χειροτεχνική εργασία,

σπόρτ, κινητικά παιχνίδια, διάφορες ασκήσεις άντοχής;

11) Ηθικά: (καλά παραδείγματα, διηγήσεις και συνομιλίες, ανάγνωση ήθικων κομματιών, εξέλιξη του θρησκ. συναισθήματος κλπ.);

12) Αισθητικά: (ανάγνωση και έρμηνεία διαλεχτών λογοτεχνημάτων, διδασκαλία τεχνών. Συχνάζει σε εκθέσεις, θέατρα, συναυλίες; Καλλιεργεί καμιά τέχνη—κανονικότητα και διάρκεια στην απασχόληση; Αγαπά την καθαριότητα και την τάξη);

13) Διανοητικά: (Όμιλίες, σοβαρή ανάγνωση σύμφωνα με καθορισμένο σχέδιο. Συχνάζει σε δημόσιες διαλέξεις, σε μουσεία, σε μορφωτικές συγκεντρώσεις;)

14) Κοινωνικές σχέσεις;

15) Η ανατροφή του παιδιού γίνεται με μια καθορισμένη πλευρά και ποιά; (μονόπλευρη);

16) Παραμελούνε ώριμες πλευρές της ανατροφής και ποιές;

17) Ποιός ασχολείται κυρίως με την ανατροφή του;

18) Σχέσεις των παιδαγωγών ή των προσώπων του περιβάλλοντος με το παιδί (αδιαφορία, φιλοφροσύνη, έγκραδισία, δουλοπρέπεια, αδυναμία, χάδια, δικαιοσύνη, αυστηρότητα, σχολαστικότητα, σκληρότητα, ενοχλήσεις, δξύθυμια, αδικία κλπ.).

19) Οι γονείς και οι παιδαγωγοί δείχνουν ένα θεωρητικό ενδιαφέρον για τα προβλήματα της αγωγής;

20) Ουσιώδεις χαρακτήρες της παιδαγωγικής πράξης: α) γλυκύτητα και έπιεικία; β) άπαιτητη και αυστηρότητα; γ) Απόλυτη ειλικρίνεια; δ) περνά το ψέμμα;

Σύστημα αγωγής

21) Συστηματική αγωγή που στηρίζεται σε αρχές—καταστάλαγμα της πείρας του παιδαγωγού ή του περιβάλλοντός του (ποιά;);

22) Συστηματική αγωγή που στηρίζεται σε μια θεωρία (ποιά;);

23) Άπουσία κάθε συστήματος (για ποιά αίτια);

24) Ποιά ένθαρρυντικά μέσα χρησιμοποιούνται; (άμοιβές, δώρα, διάφορες ήδονές, παινέματα, έλευθερία στις μελέτες κλπ.);

25) Καταφεύγουν στις φοβέρες και τις τιμωρίες και σε ποιές (ήθικές σωματικές κλπ.);

26) Στη γιορτή του παιδιού του δίνουνε δώρα ή τις άλλες γιορτές; Πότε; Ποιός διαλέγει τα δώρα;

27) Ποιό περνούνε τις γιορτερές μέρες και τις διακοπές του καλοκαιριού;

28) Πώς τις περνούνε; Ποιές ευχαριστίσεις και χαρές απόλαυσε το παιδί;

29) Ξεκουράζεται αρκετά όταν δεν έχει μαθήματα και είναι έλευθερο;

(Η σωματική του κατάσταση καλύτερε; Αρχίζει να στενοχωριέται χωρίς μαθήματα και θέλει να τα ξαναρχίσει;)

Τί μόρφωση παίρνει το παιδί στο σπίτι

30) Ποιό διδάσκεται το παιδί; (στο σπίτι από τους γονείς του, από έναν παιδαγωγό, από τους καθηγητές του);

31) Ποιός είχε αναλάβει τη μόρφωση του άλλοτε και ποιό;

32) Αν διδάσκεται, στο σπίτι γίνεται κανονικά ή δλίγα ή όχι; Πόσες ώρες κρατούνε τα μαθήματα και πόσος χρόνος αφιερώνεται για την έτοιμασία των θεμάτων; Έτοιμάζει τα θέματα μονάχο του ή με τη βοήθεια άλλου, ποιανού;

33) Αν διδάσκεται στο σχολείο παίρνει μια συμπληρωματική δλίγα στο σπίτι και σε ποιά θέματα;

34) Πώς διανέμεται ο χρόνος των μαθημάτων σχετικά με τα γεύματα, τη σωματική ένεργητικότητα και τον ύπνο; (Γίνονται μαθήματα ακριβώς μπροστά από το φαγητό ή αμέσως κατόπι; Πριν από τη χειροτεχνική εργασία, τη Γυμναστική και τον περίπατο ή μετά; Τα πρὸ ὅλο συνέχεται από την ώρα που θα σκληθεί και το βράδυ ακριβώς μπροστά από τον ύπνο);

35) Κρατούνε τις γιορτές (ποιές;); και γίνονται διακοπές (ποιές;);

36) Μελετά κατά το διάστημα των διακοπών και των γιορτών; Τι και πόσες ώρες τη μέρα;

37) Ποιές είναι οι σχέσεις ανάμεσα στους καθηγητές και στο παιδί; (Κοίτα παραπάνω «σχέσεις με το παιδί» § 18).

38) Ανάμεσα στους καθηγητές υπάρχουν πρόσωπα που να παρουσιάζουνε χαρακτηριστικές αίσιαςτους σ' έναν παιδαγωγό—δξύθυμοι, έπιδειχτικοί, παράφοροι, σκληρόκαρδοι, άβουλοι, πεισματάρηδες; Ποιός καθηγητής ιδιαίτερα;

Σχολείο

39) Σε ποιό σχολείο πηγαίνει το παιδί; 40) Για τα παιδιά του ίδιου φύλου ή και των δυο (συνεκπαίδευση);

41) Σε ποιά τάξη;

42) Πόσο καιρό πηγαίνει σ' αυτό το σχολείο και πόσα χρόνια γενικά φοιτά στο σχολείο;

43) Κατοικεί μακριά από το σχολείο;

44) Πηγαίνει με τα πόδια ή όχι;

45) Υπάρχουνε στην ίδια τάξη παιδιά που να παρουσιάζουνε έκδηλως (λεπτομέρειες) άπρεπες για την κοινωνική ζωή; ψυχικές ανωμαλίες, ήθικα ελαττώματα, κακές συνήθειες, άπειταρχίες, νευρικές εξάψεις, τραύλισμα, νευρικά τίκ;

46) Ανάμεσα στους δασκάλους και παι-

δαγωγούς του βρίσκονται πρόσωπα που να παρουσιάζουνε χαρακτηριστικές αίσιαςτους σ' έναν παιδαγωγό: δξύθυμα, έπιδειχτικοί, παράφοροι, σκληρόκαρδοι, άβουλα, πεισματάρηδες; Ποιά ειδικά;

47) Φιλονικούνε και χτυπιούνται συχνά ανάμεσά του τα παιδιά;

48) Έχουνε τα παιδιά ανάμεσά τους οργανώσεις (όμαδες) με σκοπό την ανάπτυξη τους και ποιές;

49) Έχουν οργανώσεις με σκοπούς μονομερείς και ποιές;

50) Ποιές είναι οι σχέσεις ανάμεσα στο διδακτικό προσωπικό και στους μαθητές γενικά και ειδικά του μαθητή που παρακολουθούμε;

51) Το σχολείο έπηρεάζει το παιδί;

52) Το παιδί αγαπά το σχολείο του;

53) Συγκινείται σάν αφήνει το σχολείο; Χαίρεται, άνησχει και γιατί;

54) Όταν είναι γιορτές είναι ευχαριστημένο που λευτερώθηκε από τα μαθήματα;

55) Υποκρίνεται τον άρρωστο για να μη πάει στο σχολείο;

56) Πόσες ώρες περνάει στο σχολείο;

57) Πόσες ώρες περνάει στο σπίτι για να κάνει τα θέματά του;

58) Τα θέματα τα κάνει μονάχο του ή με προγυμναστή;

59) Γυρίζει από το σχολείο κουρασμένο; Πότε είναι πιο πολύ κουρασμένο;

60) Τι το κουράζει περισσότερο: οι διανοητικές εργασίες, ή οι σωματικές, ή χειροτεχνική εργασία, ή Γυμναστική, ή δρόμος που πηγαίνει στο σχολείο;

61) Πότε αναπαύεται από τα σχολικά μαθήματα (γιορτές, διακοπές);

62) Αυτές τις μέρες δίνουνε στο παιδί να κάνει εργασίες στο σπίτι, τί εργασίες και μέχρι ποιο όριο (ποσότητα πάνω κάτω ώρων εργασίας τη μέρα);

63) Τι κάνει το σχολείο για την αγωγή του παιδιού (κοίτα το κεφάλαιο «Οικογένεια» § § 10, 11, 12, 13, 14);

64) α) τη σωματική; β) την ήθικη;

65) γ) την αισθητική;

66) δ) τις κοινωνικές σχέσεις;

67) Με τί μέσα ένθαρρύνει τα παιδιά το σχολείο; (Παρατηρήσεις, άμοιβές, παινέματα, άπαλλαγή από μαθήματα;)

68) Ποιές ποινές εφαρμόζονται στο σχολείο; (Άπειλές, άποβολή, στέρηση τροφής, κράτηση στο σχολείο μόλις τελειώσει το μάθημα, φυλακή, σωματικές ποινές, όρθοστάσια στη γωνία κλπ.);

69) Το σχολείο έχει γιατρό και νοσοκόμο και ποιός είναι ο ρόλος τους;

70) Υπάρχει σύλλογος γονέων που συνεργάζεται με το σχολείο;

71) Το σχολείο οργανώνει γιορτές;

σεις γονέων και διδαχτικού προσωπικού;

Σωματική ανάπτυξη

72) 'Η έγκυμοσύνη συνέπεσε με καμμία ασθενική κατάσταση των γονιών ή του έ-
νός από τους δυο ή με ιδιαίτερες συναι-
σθηματικές καταστάσεις;

73) Ζωή κατά την έγκυμοσύνη: (ή μη-
τέρα κατά τη διάρκεια της έγκυμοσύνης
είχε ήθικες ανησυχίες, έπινε οίνοπνευμα-
τώδη ποτά, δηλητηριάστηκε με κανένα
άλλο τρόπο, αρρώστησε και από τί αρ-
ρώστειες, έπεσε, χτύπησε;)

74) Το παιδί γεννήθηκε δίδυμο ή όχι;

75) Γεννήθηκε τελευταίο;

76) 'Ο τοκετός ήταν κανονικός;

77) Πότε άρχισε ή όδοντοφυία και πό-
σο βάσταξε;

78) 'Οι έφηγες (φοντανέλλες) του κρα-
νίου διακρινότανε και έάν ναι τότε κλει-
στήκανε;

79) 'Από ποιά ηλικία άρχισε ή ήβη;
Παρατηρήθηκανε κατά την περίοδο αυτή
λεπτομερειακές μεταβολές στο χαρακτήρα
και σ' όλη του την ήβική ύπαρξη;

Προηγούμενα

80) Γεννήθηκε γερό ή άρρωστο; Και
από ποιά άρρώστεια;

81) Είχε κατά την νηπιακή ηλικία ύ-
δροκεφαλία, σπασμούς, έγκεφαλιτίδα ή
άλλες έγκεφαλικές άρρώστειες;

82) 'Η όδοντοφυία συνοδευότανε από
ασθενικά φαινόμενα;

83) 'Η έμφάνιση της ήβης συνοδευότα-
νε από ασθενικά φαινόμενα και πρό πάν-
των από άρρώστειες του νευρικού συστή-
ματος;

84) Ποιές μολυσματικές άρρώστειες πέ-
ρασε κατά την παιδική ηλικία;

85) 'Έπινε και πίνει οίνοπνευματώδη
ποτά, αλκοόλ, κρασί, μπύρα, άλλα; 'Εάν
ναι, συχνά και σε τί ποσότητα; Παρασύ-
ρεται και χρησιμοποιεί νarkωτικά (όπιο,
χασίς, κοκαΐνη, μορφίνη κλπ.); Καπνί-
ζει; Από πότε και πόσο;

86) Χτύπησε και έπαθε κανένα κλονι-
σμό του κεφαλιού καμμία φορά;

87) Δοκίμασε μεγάλες τρομάρες, λύ-
πες συχνές, ή μεγάλες δυστυχίες; (Μια
σύντομη περιγραφή της χρονολογίας και
της φύσης των γεγονότων είναι απαραί-
τητη).

Κληρονομικότητα

88) Χαρακτηριστικές γραμμές του χα-
ρακτήρα. Με ποιόν από τους γονείς
μοιάζει και σε τί;

89) Δυνατά ταλέντα καλλιτεχνικά;

90) Διαγονιμικές άρρώστειες που διαπι-
στωθήκανε από γιατρούς στους γονείς.
Ποιές και σε ποιόν από τους δυο;

91) Φαινόμενα που έχουν την προέλευ-

σή τους σε ψυχικό έκφυλισμό, πρό πάν-
των σε ήλιθιότητα, πνευματική άναπηρία,
στην έγκληματικότητα. Ποιά και σε ποιόν
από τους γονείς;

92) 'Επιληψία; Σε ποιόν; Μεγάλη ύ-
στερία; (ποιός;) 'Ημικρανία; (ποιός;) Νευ-
ρικά τρίκ; Τραυλότητα; 'Ασθένειες του έγ-
κεφάλου και του νωτιαίου; Οικογενεια-
κές παθήσεις του νευρικού συστήματος;
Σε ποιόν;

93) Φυματίωση; Σε ποιο όργανο και σε
ποιόν από τους γονείς;

94) Σίφυλη; Σε ποιόν και ποιανής μορφής;

95) 'Αλκοολισμός; Σε ποιόν και ποια-
νής μορφής;

96) Καρκίνος και άλλα κακοήγη pri-
ξίματα; Σε ποιόν και σε ποιο όργανο;

97) 'Αρθριτισμός; Γενική αναιμία; Καρ-
διακές παθήσεις; 'Αρτηριοσκλήρωση; 'Αλ-
λες άρρώστειες; Σε ποιόν από τους γονείς;

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΟ- ΤΗΤΑΣ

Συναίσθημα

Ψυχική διάθεση

98) α) Εύχαριστημένο—δυσареστημένο;
β) Πολύ ήρεμο, όργισμένο, πεισματάρι-
κο; (Περισσότερο το πρώτο, μετά τα μαθή-
ματα, τη σωματική κόπωση ή κατά το
βράδυ;)

γ) Χαρούμενο ή κατσουφιάρικο; (Κλαίει
συχνά, πώς;)
δ) 'Ενεργητικό ή παθητικό;

ε) 'Αλλάζει ψυχική διάθεση; ('Αλλάζει
άργα, γρήγορα, άπότομα;)
στ) Κινητικότητα;

ζ) Είται μισάνθρωπο, τ' άρέσει ή μ-
ναξιά, είναι κλειστός χαρακτήρας;

Συγκινητικότητα και ευαισθησία

99) Τι φανερώνουνε οι συγκινήσεις του
(φόβο, δειλία, μελαγχολία, όξυθυμία, κα-
κία, έκταση κ.λ.π.) και ποιές παρουσιά-
ζονται συχνότερα;

Τα φαινόμενα αυτά παρουσιάζονται με
μορφή σφοδρών κρίσεων; Συνοδεύονται
από αλλαγή του χρώματος του προσώπου;
'Από ψυχρότητα των άκρων, από τρεμούλα
της φωνής και των άκρων;

'Ενοχλητικά φαινόμενα

100) Παράλογοι φόβοι (από το σκοτά-
δι, τη θύελλα, το αίμα, τα ήμερα ζωα,
τά έντομα;)

101) Στόν ύπνο τρομάζει; Σε ποιές πε-
ριπτώσεις και τί φανερώνουνε τα τρομά-
γματά του; Από πότε παρατηρούνται;

102) Παράλογες συμπάθειες και αντι-
πάθειες;

(Συνεχίζεται)

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ^(*)

Του EDOUARD CLAPARÈDE

'Η νέα ψυχολογία

'Αν οι έργασίες του Herbart στηρίζονται
στην ιδέα πως ή ψυχολογία έπρεπε να είναι
μια επιστήμη, οι όπαδοί του Herbart, όχι
περισσότερο από το δασκαλό τους, δεν προ-
σέφεραν στην αποτελεσματική της οικοδό-
μησης.

'Αντίθετα κάνανε το πάν για να κλείσουνε
το δρόμο στις νέες μέθοδες όταν ο Wundt
ίδρυε το εργαστήριό του στη Λειψία. 'Η νέα
ψυχολογία μας έχει άλλες πηγές. Διαμορφώ-
θηκε από τη συμβολή μιας πλειάδας από
ρυνάκια μερικά από τα όποια πηγάζουν πολύ
μακριά:

1. 'Η τέχνη της γνώσης του χαρακτήρα
από τη φυσιογνωμία, από το γράψιμο, το
σχήμα του κρανίου (ό Porta τον 16ο αιώνα,
ό De La Chambre τον 17ο αιώνα, οι Camper,
Lavater, έπειτα ό Gall).

2. 'Η μελέτη των συνηθειών και της συμ-
περιφοράς των ζώων (Reamur, ch. Bounet,
Lefoy, ό Huber, Darwin).

3. 'Η ανακάλυψη του «ζωϊκού μαγνητι-
σμού» (Mesmer). 'Η μελέτη του ύπνωτισμού
κ.λ.π. 'Αργότερα ή μελέτη των πνευματικών
έκδηλώσεων (από το 1847).

4. 'Η μελέτη των σφαλμάτων των παρα-
τηρήσεων στους άστρονόμους (Maskelyne,
1795, προσωπική εξέταση του Bessel, 1820,
χρόνος αντίδρασης των άστρονόμων Hirsch
και Plantamour, 1864) και στους φυσικούς
(Bourgner, 1729, Masson, 1845).

5. 'Η μελέτη του νευρικού συστήματος
και της ευαισθησίας από τους φυσιολόγους
και τους γιατρούς (Bell, 1811, Magentie,
1816, John Muller, 1833, E. H. Weber, 1831,
Helmholtz κλπ.).

6. 'Η μελέτη των λειτουργιών του έγκε-
φάλου από τους φυσιολόγους (Flourens, 1824,
Fritsch, και Hitzig κλπ.) και από τους ανα-
τομο-παθολόγους (Broca κλπ.).

7. 'Η ψυχοφυσική του Fechner, 1860,
και ή εφαρμογή του πειράματος στα ψυχικά
φαινόμενα (Wundt).

8. Τα συστήματα της Γενικής ψυχολογίας
που στηρίζονταν σε έμπειρική βάση, όπως
π. χ. εκείνα του Cabanis (1802), του Main
de Biran (1812), του Herbart⁽¹⁾ (1824), του

(*) Συνέχεια από τα ύπ' αριθ. 21 και
22-24 τούχου του «Νέου Σχολείου».

(1) 'Αν ή σχολή του Herbart αντίτιθεται
στην ανάπτυξη της πειραματικής ψυχολογίας,
το ίδιο το έργο όμως του Herbart, για τους
λόγους που αναφέραμε, είχε κάποια επίδραση
σ' αυτή την ανάπτυξη... δεν χορήγησε πα-

James Mill (1829) και του γιου του Stuart,
του Lotze (1852), του Bain (1855), του Spe-
ncer (1870), του Tain (1870).

9. 'Η μελέτη των πνευματικών άσθενειών,
προπάντων ύστερα από τις έργασίες του Mo-
rel επί του εκφυλισμού (1857) και ή μελέτη
της πνευματικής καθυστέρησης (Itard, 1801,
Seguin), της ύστερίας, των ταραχών (μετα-
βολών) της προσωπικότητας κλπ.

10. 'Η μελέτη του εγλήματος (Lombroso,
1872).

11) Οί μελέτες πάνω στο παιδί ή στην
εξέλιξη της όμιλίας (Tiedemann, 1787, Lö-
bisch, 1851, Sigismunt, Kussmaul κλπ.).

12. 'Η μελέτη της μεγαλοφυίας (de Can-
dolte 1873, Galton), των ατομικών χαρακτή-
ρων (Galton).

13. Τα πολυρίθμα, τέλος, προβλήματα
που έχουν τεθεί από το 18ο αιώνα, με μια
όλοκληρη σειρά νέων θεωριών, ή άνθρωπο-
λογία και ή έθνογραφία (ανακάλυψη των
σημερινών ή προϊστορικών πρωτόγονων πο-
λιτισμών, ή ιστορία των θρησκειών και των
τεχνών, της γλώσσας καθώς και της κοινω-
νίας και που όφειλαν αναπόφευκτα να οδη-
γήσουν στη μελέτη του άνθρωπίνου πνεύματος.

Να τα κύρια ρυνάκια, νομίζω (πολλά από
τα όποια έχουν σχηματίσει μεταξύ των ανα-
στοιχώσεων) που ώδηγησαν σιγά-σιγά την ψυ-
χολογία στο δρόμο του πειραματισμού και
της άκριβης παρατήρησης. Κατά το 1874 ή
1875 ό W. James άνοιξε στο Πανεπιστήμιο
του Harbart, ένα πρώτο μικρό εργαστήριο
ψυχολογίας. Τέσσερα χρόνια αργότερα άνοι-
γε το ψυχολογικό έραστήριο του Wundt στη
Λειψία. 'Η ψυχολογία είχε γίνει μια επιστή-
μη έξαρτωμένη από τον πειραματισμό. Και
πρό πάντων στη Γερμανία καλλιεργήθηκε
όπο την πειραματική πλευρά της.

Τα ψυχικά φαινόμενα αντίκειμενα πειρα-
ματισμού! Καταλαβαίνετε τη γοητεία που
εξάσκησε—και δίκαια—αυτή ή νέα επιστή-
μη τα τελευταία είκοσι χρόνια του 19ου
αιώνα! 'Ανάλυση, ανατομή, των φαινομέ-
νων της αντίδρασης, του συνειρμού, της γνω-
στικότητας ή της αντίληψης, ανακάλυψη των
νόμων της άπομνημόνευσης... 'Υπήρχαν έδώ
θέματα με τα όποια να απορροφηθούν τα

ρά για να κινητοποιή τη φλογερή μαχητικό-
τητα του Wundt, όπως το αποδεικνύει ό
Titchener, σε μια ένδιαφέρουσα ίστορική ση-
μείωση (Experimental psychology : a retro-
spect, Am. J. of psychology, 1925).

ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΟΛΕΙΑ (*)

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΠΑΪΩΝΝΟΥ, Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Σχολείων

I

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργείου, ὅπως ἰδρυθῶσι Πρότυπα Δημ. Σχολεῖα δὲν εὐρίσκει ἀντοχήν ἐν τῇ Περιφέρειᾳ μας, διότι ἀπὸ τοῦ παρελθ. σχολ. ἔτους κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 723/15.4.50 ὁδηγητικῆς ἐγκυκλίου μας εἶχον τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν προσάθειαι καὶ πρὸς τοιαύτην κατεύθυνσιν, αἵτινες εἰς τινὰς Περιφέρειας προσέλαβον συγκεκριμένην μορφήν δι' ὁργανώσεως καὶ λειτουργίας τοιούτων προτύπων εἰς ἄλλας δὲ ὑπὸ τὴν μορφήν «ὀπιδευματικῶν τάξεων» ἢ «διδακτικῶν πει-

(*) Ὁδηγητικὴ ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς κ.κ. Ἐπιθεωρητὰς τῶν 13 ἐκπαίδ. περιφ. τῆς Γ' Γενικῆς Περιφέρειας μετ' σχετικὰς κατευθύνσεις γιὰ τὴν ὁργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν προτύπων Δημοτ. Σχολείων πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας διάταξε νὰ ἰδρυθῶσιν ἐν ἑκάστῃ Περιφέρειᾳ μετ' τὴν ὑπαρ. 97481/26.9.51 ἐγκ. Δ/γῆς τοῦ. Ὁς γνωστὸν ὁ κ. Ε. Παπαϊωάννου ἀπὸ τοῦς πρώτους υἱοθέτησε τὸ περιεχόμενον τῆς Δ/γῆς αὐτῆς καὶ μετ' τὴν δημοσιεύσεσιν, παρακάτω, δύο ὁδηγητικὰς τοῦ ἐγκυκλίου δίνει τὴν δέουσαν κατευθύνσιν.

πνεύματα, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐφευρετικὴν τῶν ἐρευνῶν.

Στὴ Γερμανία, ὅπως ξέρουμε, αὐτὲς οἱ πρῶτες ἐρευνες ἐφαρμόσθησαν σὲ διάφορες πνευματικὰς λειτουργίας καὶ παρήγαγον μιὰ ἀντίστροφον ἐπιβλητικὴν καὶ λεπτολόγων ἐργασιῶν πρὸς τὴν ἐπέβαλον ὀνόματα σὰν τὸν Herlmholtz, Hering, Wundt, Stumpf, Georger—Elias Muller, Ebbinghaus, Münsterberg, Kraepelin, Külpe, Marbe, Schumann, Goldscheider, von Frey καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνα, οἱ ἐργασίαι αὐτῆς, σὴν ἀρχὴ ὁλόκληρα θεωρητικῆς, ὁλοτελὴ ἀναλυτικῆς, προσανατολίσθησαν πρὸς τὴν πράξιν. Ὁ Kraepelin μελετοῦσε τὴν καμπύλην τῆς ἐργασίας. Ὁ Ebbinghaus μετροῦσε τὴν σχολικὴν κόπωση. Στὸ Παρίσι ὁ Binet ἐκτελοῦσε ἐρευνες στὰ σχολεῖα καὶ εἶπε τὴν βάσιν τῆς ψυχολογίας τῆς μαρτυρίας, πρὸς ἐπιχειρήθηκε ξανά στὴ Γερμανία ἀπὸ τὸ Stern. Ἐπειτα φανήκανε τὰ πνευματικὰ tests.

Στὰ 1900, ταυτόχρονα στὸ Παρίσι ὁ Binet καὶ στὴ Γερμανία ὁ Marbe καὶ κατόπιν ἡ λεγόμενη «σχολὴ Warzbourg» σηματοῦνουν μιὰ νέα ἀπασχόλησιν: ἐκείνην τοῦ νὰ βάνουμε σὲ μιὰ ἀκριβῆ παρατήρησιν τὴν ἰδίαν τὴν σκέψιν, τὴν σκεπτόμενην σκέψιν, τὴν σκέψιν μέσα στὴν κίνησίν της, πρὸς μὲχρι τώρα ἦσαν

ραματισμῶν» ὡς προέκυψε καὶ ἐκ τῶν συζητήσεων καὶ πορισμάτων τοῦ συγκληθέντος προσφάτως Ἐπιθεωρητικοῦ Συνεδρίου μας, ὥστε ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐρχεται νὰ ἐπισφραγίσῃ καὶ νομιμοποιήσῃ ἐπὶ τὸ ἐπισημότερον καὶ σταθερώτερον τὰς ἐξ ἰδίας ἡμῶν πρωτοβουλίας ἀνησυχίας καὶ κινήσεις, ἡ δὲ προσθέτουσα οὐδὲν εἰς ἐπιπλέον, τὸ δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν.

Διὰ τοῦτο, εἶναι ἀνάγκη νὰ στηριχθῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὰς ἰδίας μας δυνάμεις ἐνεργούντες καὶ πράττοντες, ὅτι ἡ θέλησις, ἡ δύναμις, ἡ ἰκανότης, ἡ δημιουργικότης ἡ καὶ ἡ πείρα ἐκαστοῦ ἐξ ἡμῶν—καὶ ἡμῶν—παρέχει καὶ προσφέρει πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἐν προαρμογῇ καὶ πρὸς τὰς ἐν ἐκάστῃ Περιφέρειᾳ κρατούσας ἰδιαζούσας συνθήκας καὶ προϋποθέσεις σχολικῆς πραγματικότητος.

II

Ὁ Α.Ν. 2029/39 (διὰ τῆς τεθειμένης ἥδη εἰς ἰσχὺν σχετικῆς διατάξεως τοῦ ἀρθ. 1) ἀπέβλεπε κυρίως εἰς ἄλλον σκοπὸν, ἢ τοι εἰς τὴν δημιουργίαν φυτῶν ἡγετικῶν

πολὺν παραμελημένη. Ἀνεπὶ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ θριάμβον τῆς ἐνδοσκοπίσης (αὐτοπαρηρησίας), πρὸς οἱ πειραματικὲς τεχνικὰς τῶν ἐργαστηρίων εἶχανε περιορίσει σὲ δευτέρον πλάνον.

Ὅσο, ὅλη αὕτη ἡ τόσο πλοῦσις, ἡ τόσο νέα, ἡ τόσο γεμάτη ὑποσχέσεις κίνησις, εἶχε ἓνα χαρακτηριστικόν: ἐμοιαζε νὰ εἶχε χάσει ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ἡ μάλλον νὰ μὴν εἶχε ἰδεῖ ποτὲ τῆς, τὸ ἄτομο στὸ σύνολόν του, τὸ ἄτομο σὰν ἓνα ὄν ἐνεργητικόν, τὴν ἀνθρώπινον διαγωγή. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀναλύσῃ τὰ αἰσθήματα, νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ σφάλματα τῆς μαρτυρίας, νὰ μετρήσῃ τὴν κόπωση ἢ τὴν ἐφύα ἢ κυρίως δταν ἐπρόκειτο νὰ διερευνῇ τὴν ἐξέλιξιν τῆς σκέψεως, αὐτὲς οἱ ἐργασίαι ἀπέβλεπαν νὰ ἀνατέμνουν τὴν ψυχολογικὴ ἐνεργητικότητα, ὅχι νὰ υπολογίσουν τὴν κίνησιν τους. Ζητούσαν νὰ καθορίσῃ τὴν διαρθρώσιν (τὰ μέρη τῆς) καὶ ὅχι τὸ δυνάμιόν της. Κάναν ἓνα εἶδος φυσιολογικῆς ἀνατομίας τοῦ πνεύματος, ὅχι μιὰ βιολογίαν τῆς πνευματικῆς ἐνεργητικότητος. Καὶ εἶναι ἀρετὴ περιεργὸν γιὰ τὴν Γερμανία, κοίτιδα τῆς νέας ψυχολογίας, ἔχον νὰ τόσο λίγο ἀπασχολήσῃ μετ' ἐλαττήρια τῆς πνευματικῆς ζωῆς. (Στὸ ἐπόμενον: «πηγὴς τῆς λειτουργικῆς ψυχολογίας»).

Μετὰφ. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

στελεχῶν τῆς Στοιχ. Ἐκπ/σεως (Δ/τῶν 6) ξίων καὶ 5/ξίων Δημ. Σχολείων καὶ Ἐπιθεωρητῶν. Διὰ τῆς, ὡς ἄνω, ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου τίθεται ὡς κύριος σκοπὸς τῆς ἀρτιωτέρας ἐπιμόρφωσις καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ κατάρτισις τοῦ διδ/λου. Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν θὰ στρέψωμεν τὰ ἐν προκειμένῳ πρότυπα, καθιστάμενα α) Σχολεῖα ὀπιδευματικῆς ἢ πειραματικῆς ἐφαρμογῆς ὀρισμένων ἐκ τῶν νεωτέρων Παιδαγωγικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων ἐργασίας.

β) Κέντρα Παιδαγωγικῆς ἐπιμορφώσεως καὶ ἀρτιωτέρας ἐπαγγελματικῆς κατάρτισεως τῶν διδ/λων τῆς Περιφέρειας διὰ τὴν ἐπιμορφώσιν ἐν τῇ σχολικῇ πράξει καὶ ἀποδοτικώτερον ἐν γένει ἐργασίαν αὐτῶν.

γ) Κίνητρα ἰσχυρὰ πρὸς δημιουργίαν γονίμου, εὐρύτερας παιδαγωγικῆς κινήσεως καὶ δράσεως μεταξὺ τῶν λοιπῶν σχολείων καὶ διδ/λων τῆς Περιφέρειας καὶ μοχλοὶ ἀνακινήσεως ἐκχειλιζομένων φιλοτιμῶν δυνάμεων εὐγενούς ἀμίλλης πρὸς διὰ τὴν ἀρτίωσιν καὶ ἐξέλιξιν μετ' ἐπὶ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ὀπιδευματικῶν καὶ προτύπων λειτουργούντων Δημ. Σχολείων καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, ὥστε τὸ Ἑλληνικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον νὰ ἀνταποκριθῇ ἐπαρκέστατα εἰς τὸν προορισμὸν τοῦ καὶ δ) ἀφιερίαν καὶ πηγὴν ἐξορμήσεως τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ πρὸς ἀρτιωτέραν ἐπιτέλεσιν τοῦ κυρίου ἐποπτικοῦ καὶ καθοδηγητικοῦ ἔργου, τὸ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ οὗτος ἐπιστημονικὰς ἐργαζόμενος καὶ παρακολουθῶν τὴν σύγχρονον ἐπιστημονικὴν, παιδαγωγικὴν ἐξέλιξιν καὶ ἐκπ/κὴν κίνησιν θὰ ἐκπέμπῃ τὴν ζωονόμον καὶ δυναμογόνον πνοὴν πρὸς τὴν προαγωγήν καὶ ἐξύψωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἰκανότητος καὶ ἀποδοτικότητος τῶν διδ/λων καὶ ἀνόδου τῆς στήθης τῶν Δημ. Σχολείων. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐργαστήριον καὶ δι' αὐτὸ ὡς ἀποτελοῦν τὴν σύγχρονον καὶ μέτρον κρίσεως θ' ἀναδεχθῶν πρωτίστως οἱ ἰκανώτεροι καὶ ἰκανώτατοι ἐκ τῶν Ἐπιθεωρητῶν καὶ θὰ προέλθουν, ὡς εἶναι εὐνόητον, ἐξ αὐτῶν τὰν προτύπων καὶ οἱ μέλλοντες καλοὶ Ἐπιθεωρηταί.

Ἀλλὰ δὲν γεννᾶται οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τῆς τοιαύτης μεγίστης ἀξίας καὶ σπουδαιότητος σημασίας τῶν Προτύπων Σχολείων.

Διὰ τοῦτο, χαίρετιζόμεν μετ' ἰδιαίτερης ἰκανοποιήσεως τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ Στοιχ. Ὑπουργείου ὡς ἀπαρχὴν καλυτέρων ἡμερῶν διὰ τὴν Στοιχ. Ἐκπ/σιν.

III

Ἀμφιβολία, ἀπορία καὶ ἐρωτηματικὰ προβάλλονται εὐλόγως ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ πράξει ὁργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν σχολείων τούτων, τὰ ὁποῖα ἢ ἀπὸ 26—9—51 ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργείου καθορίζει

πρὸς λειτουργίαν ἀπὸ τῆς 28—9—51, ἢ ὡς δὴλ. ἤρξατο τὸ σχολ. ἔτος 1951—1952.

Καί, ἀκριβῶς, ἐπὶ τὴν τελευταίαν τούτων ἐρωτηματικῶν ἐκθέτομεν πρὸς ὑμᾶς τὰς ἐπομένους ὁδηγίας, ἐπικαλούμενοι ἄμεσον ζωηρότατον καὶ ἀποδοτικὸν τὸ ὁλοψυχον ἐνδιαφέρον ὑμῶν πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν παρεμβαλλομένων κωλυμάτων καὶ ὁμαλὴν πορείαν πρὸς βαθμιαίαν ὁλοκλήρωσιν ἐνὸς τοιούτου καὶ τοσοῦτου ἔργου οὐχὶ ἐκ τῶν συνήθων καὶ τυχαίων.

IV

Ἐν πρώτοις, συνιστῶμεν τὴν ἀποφυγὴν καὶ περιστολὴν τῶν πρώτων ἐνθουσιασμῶν ἢ ἀπογοητεύσεων, τῶν ἀκροτήτων ἢ ἐμπνεύσεων τῆς ὥρας. Χρειάζεται βάθεια μελέτη, ἀνίχνευσις προσεκτικὴ, ἀναγνώρισις ὁσεία καὶ ἀκριβῆς ἐπιμέτρησης καταστάσεων, δυνάμεων, προσώπων καὶ πραγμάτων, χρήσις τοῦ «σπεῦδε βραδέως», «προσγέλαις» εἰς τὴν ἐκασταχοῦ πραγματικότητα—ἥτις δυστυχῶς προβάλλει ἀδυσώπητος καὶ σκληρὰ μετὰ τὰς ἐν γένει ἐλλείψεις προσωπικοῦ, διδασκῶν καὶ πηλθῶν μαθητῶν—ἐσχεδιασμένα καὶ ἀκριβοῦς ἐπιδόσεις ἐνέργειας, ἀποφάσεις καὶ πράξεις διότι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ δημιουργία προτύπων σχολείων μετ' ἀντικατάστασιν μιᾶς πινακίδος τοποθετουμένης εἰς τὸ ὑπερβυθον ἐνὸς μετατρεπομένου εἰς Πρότυπον σχολείου.

Ἐνδεκνται, ὅθεν, ἡ τοποθέτησις, ἐρευνα καὶ λύσις τῶν ἐπομένων κεφαλαιῶδων θεμάτων:

Α'. Πόσα καὶ τίνα πρότυπα δημοτικά σχολεῖα καὶ πρὸς τίνα καὶ δύνανται νὰ γίνωσιν.

Β'. Ἐξέδρεσις καὶ τοποθέτησις τοῦ καταλληλοτέρου διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

Γ'. Εἰδικὰ ζητήματα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐν γένει ὁργάνωσιν τῶν Προτύπων.

καὶ Δ'. Εἰδικὰ τοιαῦτα ἐσωτερικῆς ὁργάνωσεως καὶ λειτουργίας.

V

Αἱ ἐπ' αὐτῶν ἡμέτεροι ἀπόψεις δύνανται συνοπτικῶς νὰ καθορισθῶσιν ὡς ἑξῆς: ἀφιμένον εἰς ὑμᾶς ἐλευθέρου πεδίου πρωτοβουλίας, κινήσεως καὶ δράσεως.

Α'

Εὐρίσκομεν, κατ' ἀρχὴν, οὐ μόνον ὡς λίαν δύσκολον ἢ ἀδύνατον ἀλλὰ καὶ ἀσύμφορον ἢ ἐπὶ ζημία τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ τὴν ἀφύσιν καὶ ὅλας τεχνικὰς συγκροτήσιν τοῦ ἰξίου Προτύπου Δημ. Σχολείου ἐνὸς τῆς ἑδρας τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ἐφόσον δὲν λειτουργεῖ εἰς αὐτὴν πραγματικὸν ἱξίον. Θ' ἀναζητήσῃ, ὅθεν, τὴν ἀνεύρεσιν καὶ προτυποποίησιν ἱξίου εἰς τὴν ὑπαιθρον, ἐκεῖ δὴλ. ὅπου αὕτη ἡ φύσις καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἑλλη-

νικής πραγματικότητας τοποθετούν το, μεταξὺ τοῦ λίαν γνωρίμου φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου περιβάλλοντος, διότι ἄλλως, ἐκ τῶν πρώτων, λόγῳ τοῦ ἀκαταλλήλου κλίματος ἀσθενεῖαν, αἵτινες θὰ προσβάλλωσιν ἀφεύκτως τὸν ὀργανισμόν του, φοβούμεθα, ὅτι θὰ πάθῃ ἐκ χρόνιου μαρasmus καὶ ἀπισχνάνσεως (ὡς τὸ ἔλατον εἰς θερμότητά τῶν πόλεων) ἀνευ ἐλπίδων ριζικής θεραπείας.

Πιστεύομεν, ὅτι δέν εἶναι δύσκολον νὰ εὐρεθῇ «ζωντανόν» καὶ «σφυρηλόν» Ἰξιον εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ διὰ τῶν πλησιέστερων πρὸς τὴν ἔδραν κειμένων Ἰξίων καὶ εἰς θέσιν πυκνοτέρας συγκοινωνίας, ὥστε νὰ εὐρίσκηται ὑπὸ τὴν ἄμεσον—ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν—ἐποπτεῖαν καὶ ἀντίληψιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ (δὶ' ὃν πρωτίστως λόγον ἐπιζητεῖται ἡ ὑπαρξίς του εἰς τὴν ἔδραν).

Δὲν παραλείπομεν νὰ συστήσωμεν, δ' ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς ἐκείνης, τὸ Ἰξιον Πρότυπον καὶ μάλιστα θὰ ἐλέγομεν ὅτι ἀπὸ αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐκκίνησιν πρῶτον, λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας σημασίας καὶ ἀνάγκης τοιοῦτου, ὡς ἀντιπροσωπευτικοῦ τύπου τῶν 60—70 ἐκατοστῶν τῶν σχολείων μας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πολυτάξιον Πρότυπον τοῦτο θὰ εἶναι 3ξιον ἢ 6ξιον ὡς ὀρίζει ἡ Ὑπουργικὴ ἀπόφασις. Ἡμεῖς ὅμως προσθέτομεν, ὅτι ἂν δέν εὐρεθῇ τοιοῦτον, ἐν τῇ ἔδρᾳ σας, δέν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ προτυποποιηθῇ τὸ τυχόν παρέχον περισσοτέρας προϋποθέσεις, ἐτέρου τύπου, πολυτάξιον (4ξιον ἢ 5ξιον) ἐκ τῶν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ὑπαρχόντων καταλλληλότερων.

Ὅποτε, θὰ ἔχομεν ἔν πρότυπον Ἰξιον κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ ἐγγὺς τῆς ἔδρας καὶ ἔν πρότυπον πολυτάξιον (3ξιον ἢ 6ξιον ἢ ἔν ἀνάγκη 4ξιον ἢ 5ξιον).

Διὰ τὴν ἐκλογὴν τούτου θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν καὶ παράγοντες διδακτηριακῆς καταστάσεως, προτιμωμένων τῶν ἐχόντων τοὺς καλύτερους διδακτηριακοὺς χώρους, ἔτι δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν, ὅστις πρέπει νὰ μὴ εἶναι ἀνώτερος τῶν 50 (ἀνωτάτου ὁρίου) κατὰ διδάσκαλον.

Β'

Συναφὲς καὶ ἀλληλένδετον πρὸς τὸ προηγουμένον τυγχάνει τὸ ἐξαιρετικῆς προσοχῆς καὶ ἰδιαζούσης σοβαρότητος θέμα τῆς ἀνευρέσεως τοῦ καταλληλοτέρου διδακτικοῦ προσωπικοῦ, ἀναζητούμενων τούτων μεταξὺ τῶν μετῴθων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον διδασκάλων καὶ διδασκαλιστῶν καὶ παρασχόντων ἐπαρκῆ δείγματα ἐξαιρέτων ἱκανότητων καὶ δημιουργικῶν δυνάμεων ὡς καὶ τῶν ἐκλεκτοτέρων, ἀποδοτικωτέρων καὶ προοδευτικωτέρων ἐκ τῶν λοιπῶν διδασκάλων διὰ τῆς χρησιμοποίη-

σεως καὶ τῶν κεκτημένων ἰδιαιτέρων τινὰ ἰδιοφυῶν καὶ ἱκανοποιητικῶν ἐπιδόσεων εἰς τὰ Τεχνικά, Μουσικὴν καὶ Σωματικὴν Ἀγωγὴν (καθ' ἃ καὶ τὰ κοινοποιηθέντα ὅμιν πορίσματα τοῦ β' εἰδικοῦ θέματος τοῦ Ἐπιθεωρητικοῦ Συνεδρίου ἐ.ἔ. διαλαμβάνουσι).

Εἰδικώτερον ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ προσωπικοῦ τοῦ πολυτάξιου προτύπου, συνιστῶμεν τὰ ἀκόλουθα:

Θ' ἀνευρεθῇ κατὰ πρῶτον ὁ Διευθυντὴς αὐτοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου θ' ἀνταλλάξῃ τὰς σκέψεις καὶ κατευθύνσεις. Εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ, ὅτι ἐκ τῆς ἐκλογῆς ἱκανωτάτου Διευθυντοῦ ἐξαρτᾶται κυρίως τὰ ἢ ζωὴ καὶ προκοπὴ τοῦ προτύπου, μολοντοὶ κυρίως εἰπεῖν, Διευθυντὴς κατ' οὐσίαν τῶν δύο προτύπων τυγχάνει ὁ οἰκεῖος Ἐπιθεωρητὴς ὁ καὶ ἀμέσως ὑπεύθυνος.

Μετὰ ταῦτα θὰ ἐξετασθῇ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὅλον τὸ λοιπὸν προσωπικὸν ἐκ τῶν διδασκάλων τοῦ αὐτοῦ—ὑπὸ προτυποποίησιν—σχολεῖται εἰς δ' ἀντικεῖ ὁ Διευθυντὴς ἢ ἐκ τῶν λοιπῶν τῆς ἔδρας μετὰ τὴν κατευθυντήριον γραμμὴν τῆς βαθμιαίας «προτυποποιήσεως» τῶν διδασκάλων, ἀποκρουομένης τῆς ἀποτόμου καὶ διὰ μιᾶς ἀλλαγῆς, περιοριζομένου, ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προτυποποιημένων τάξεων ἀναλόγως τοῦ δυνατοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαρχόντων καταλλήλων πρὸς διάθεσιν διδασκάλων, ἀνευ ἀποτόμων μετακινήσεων, ἀναβαλλομένης, ἐν ἀνάγκῃ, τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν τάξεων τοῦ προτύπου δι' εὐθετώτερον χρόνον.

Βάσει τῶν γενικῶν τούτων γραμμῶν προβλέπομεν, ὅτι κατὰ τὸ σχολικὸν τοῦτο ἔτος θὰ πρόκειται κυρίως περὶ σταθερῶν προσπαθειῶν θεμελιώσεως μᾶλλον τῶν προτύπων, τῆς βαθμιαίας ὁλοκληρώσεως δι' ὀριστικῆς μορφοποιήσεως τούτων, ἀφιεμένης, σὺν τῇ ἐξελικτικῇ προόδῳ, διὰ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος. Ἐνεκα τούτων αἱ προβλεπόμεναι ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἐκ τῆς ὑπουργικῆς ἐγκυκλίου προτάσεις περὶ ἰδρύσεως τῶν προτύπων τούτων δι' ἀντιστοιχίαν καταργήσεως ἄλλων σχολείων (ἐν τῇ πραγματικότητι ἀνεφάρμοστον, διότι εἶναι μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν προταθέντων πρὸς Ἰδρύσιν νέων σχολείων καὶ μέγιστος ὁ πρὸς προαγωγὴν τοιούτων) ὀρθώτερον καὶ σκοπιμώτερον εἶναι νὰ γίνωνται κατὰ τὰς θερινὰς προτάσεις τῶν ΕΣΣΕ περὶ ἰδρύσεως καὶ προαγωγῶν σχολείων, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ θὰ ἔχωμεν πλεον σαφῆ διδάγματα καὶ ἀσφαλῆ ἐρείσματα ἐκ τῶν προσπαθειῶν τοῦ τρέχοντος σχολ. ἔτους.

Γ'

Μετὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν, ὡς ἀνωτέρω, θεμάτων ἔπεται τὸ τῆς ἐξωτερικῆς ὀργάνωσης τῶν προτύπων, εἰς δ' περιλαμβά-

Δ'

νονταὶ τὰ ἐπόμενα ζητήματα διὰ τὴν βαθμιαίαν ρύθμισιν καὶ τακτοποίησιν τῶν ὁποίων δέον νὰ καταβληθῶσιν ἐπίμονοι καὶ πολλοὶ προσπάθειαι:

1. Ὁ προσήκων ἐξωτερικὸς εὐπρεπισμός καὶ ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τοῦ δόλου διδασκτρίου, τῶν διαδρόμων, τῶν αἰθουσῶν διδύλλας, Γραφείου, ἀφοδευτηρίων κλπ. ἐξαρτημάτων.

2. Ὁ ἐφοδισμός μετὰ τὰ ἀναγκαῖα σχολικὰ εἶδη καὶ ἐπιπλά, ἥτοι: μετὰ θρανία διέδρα καὶ εἰ δυνατόν μετὰ καρεκλάκια καὶ τραπέζια ατομικά διὰ τὰς τάξεις Α' καὶ Β', μαυροπίνακες μεγάλοι στρεπτοὶ ἢ ἐπιτοίχιοι, ἰδίως διὰ τὰς κατωτέρας τάξεις, μετὰ ἰδιαιτέρας μαθητικῆς βιβλιοθήκης διὰ τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις, ἐρμάρια διὰ τὴν τοποθέτησιν χειροτεχνικῶν ἐργαλείων, ὕλικων καὶ μαθητικῶν ἐργων, (ἰδιαίτερα αἰθουσα χειροτεχνίας, ὅπου δυνατόν) ἐποπτικὰ μέσα καὶ διδακτικὰ ὄργανα (Εἰκόνες Ὁρθοκεντρικῶν, Ἱστορίας, Φυσ., Ἱστορίας, Γεωγραφικῶν καὶ Ἱστορικῶν Χάρτων, Ἀριθμητήριον, Κινητὰ γράμματα, Γεωμετρικὰ σώματα, Φυσικοῦστορικὰ Συλλογαί, ὄργανα Φυσικῆς—Χημείας, ὄργανα Γυμναστικῆς κλπ. πολλὰ τῶν ὁποίων θ' ἀποτελοῦν ἔργα καὶ μέριμναν τῶν διδύλων καὶ μαθητῶν).

3. Ἡ Ἰδρύσις Σχολικῆς—Παιδαγωγικῆς Βιβλιοθήκης πρὸς χρῆσιν τῶν διδύλων (ὡς καὶ ἡ εἰδικὴ ὑπ' ἀριθ. 80/16.150 ὁδηγητικὴ ἐγκύκλιος μας) ἔχοντες τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ὑπάρχουσα ἰδρυμένη «Δανειστικὴ Βιβλιοθήκη Περιφερείας» πρέπει νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ Προτύπου.

4. Ἡ Ἰδρύσις καὶ καλλιέργεια ὑποδειγματικῶν Σχολικῶν Κήπων καὶ ἐξοικονόμησης Γυμναστικοῦ χώρου.

5. Ἡ ἐγκατάστασις ὑποδειγματικῆς Ἐστίας Μαθητῶν Συσσιτίων καὶ Μαθητικῶν Λουτρῶν.

Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ προβολὴ τῶν ζητημάτων τούτων δέν προϋποθέτει, ὅτι ἀνευ αὐτῶν δέν δύναται νὰ ἀρχίσῃ καὶ προχωρήσῃ λειτουργία τῶν προτύπων, διότι ἡ πραγματικὴ ὁλὴ τῶν αἰτημάτων τούτων θ' ἀπαιτήσῃ χρόνον μακρόν.

Ἐξ ἄλλου, τὰ Πρώτα δέν γίνονται καὶ δέν ἐπιτυγχάνουν μόνον μετὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν διατεθειμένων μέσων ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ πρότυπον τρόπον ἀντιμετώπισιν τῶν ἀνγκῶν καὶ διὰ τῆς ἀναδείξεως εἰς πρότυπα τῶν σχολείων ἀνάγκης, ὡς εἶναι τὰ πλεῖστα Δημ. Σχολεῖα μας, διότι ἄλλως θὰ ἐπικρατήσῃ ἡ σφαλερὰ ἀντίληψις πολλῶν διδύλων μας, ὅτι δύναται νὰ κάμουν τὰ σχολεῖα τῶν προτύπων, ὅταν ἔχουν ἀφθονα ἄψυχα ὕλικά μέσα, ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐκείνου κυρίαρχα, οὐτὶς ἔχουν ἀνάγκη τὰ ὑπὸ Ἰδρύσιν πρότυπα εἶναι τὸ ἐμφυχὸν ὕλικόν.

Ἐτι ὅμως σοβαρώτερον καὶ ἐπιτακτικώτερον προβάλλει τὸ θέμα τῆς ἐσωτερικῆς ὀργανώσεως τῶν προτύπων ἥτοι τὰ ζητήματα τὰ ἀναφερόμενα κυρίως εἰς τὴν καθόλου λειτουργίαν. Θίγομεν τὰ κυριώτερα ἐκ τούτων παρέχοντες ἅμα περιληπτικῶς καὶ σχετικῶς ὑποδείξεις, ἥτοι:

1. Οἱ πρῶτοι μῆνες—μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου—ἀφιερῶμενοι εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῶν προτυποποιούμενων Σχολείων θὰ εἶναι ἀρκετοί, ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσιν ἀπὸ τοῦ Μαρτίου ν' ἀνοίξουν τὰς πύλας τὰ πρότυπα διὰ νὰ δεχθῶν, ἐπισκέψεις καὶ συγκεντρώσεις διδύλων καθ' ὁμάδας μικρὰς κατ' ἀρχὰς καὶ βραδύτερον κατὰ τμήματα, ἐν συνδιασμῷ μετὰ τὴν συγκροτήσιν Παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου συμφώνως καὶ πρὸς τὰ πορίσματα τοῦ Ἐπιθ'κοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τοῦ οἰκείου θέματος.

2. Ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει, μορφήν καὶ ἔκτασιν τὴν ὁποῖαν θὰ προσλάβῃ ἡ ὅλη λειτουργία καὶ ἡ διεξαχθεῖσα σχολικὴ ἐργασία, ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ὑπ' ἀριθ. 723/15—4—50 ἐγκύκλιος μας περιέχει ἀντικείμενα, ἅτινα δύναται ν' ἀποτελέσουν θέματα τῶν ἐπιδιωκτῶν σκοπῶν τῆς λειτουργίας τῶν Προτύπων, παραπεμπόντες εἰς τὴν μελέτην ταύτην ὡς καὶ τῶν σχετικῶν ὑποδείξεων εἰς σελ. 12—16 τῶν κοινοποιηθέντων ὅμιν πορισμάτων τοῦ Ἐπιθ'κοῦ Συνεδρίου (δι' ὑπ' ἀριθ. 1589/12—7—51 ἐγκυκλίον μας).

Συγκεκριμένως φρονούμεν ὅτι:

α) Συντηρητικὸς δέον κατ' ἀρχήν, νὰ εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῶν εἰσαγομένων καινοτομιῶν, εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ὠφεληθῇ τὸ σύνολον τῶν διδύλων, λαμβανόμενων ὑπ' ὄψιν πρωτίστως τῶν προσόντων, ἱκανοτήτων καὶ δυνάμεων ἀφομοιώσεως τῶν διδύλων, παλαιότερων καὶ νεωτέρων, προοδευτικῶν καὶ καθυστερημένων. Ἐπαναλαμβάνομεν τὴν γνώμην μας, ὅτι δέν πρόκειται περὶ πειραματικῶν Σχολείων ἀλλὰ κυρίως περὶ προσπαθειῶν ὑποδειγματικῆς καὶ προτύπου λειτουργίας σχολείων τῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος, ἐξελισσόμενων βαθμιαίως καὶ σταθερῶς πρὸς τὴν προοπτικὴν τοῦ τελείου τύπου Δημοτικοῦ Σχολείου.

Συνεπῶς, ἄγονοι πειραματισμοί, καινοὶ ἐνθουσιασμοὶ καὶ νεφελοδρασιότητες τυγχάνουν ἀποκρουστέοι ἂν θέλωμεν νὰ ὠφεληθῶμεν τοὺς διδύλους καὶ τὴν ἐκείν.

Θὰ δοθῇ καιρὸς βραδύτερον νὰ λάβωμεν θέσιν καὶ ἐλευθερώτεροι πειραματισμοὶ ἀπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἱκανοῦς πρωτοπόρους διδύλους, εἰς οὓς θὰ ἔχωμεν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἂς μὴ παρασυρόμεθα ἀπὸ συναισθηματισμοῦ ἀλλ' ἂς οὐδέσωμεν ὁρακόμενους ἐπὶ τῶν δεδομένων τῆς πραγματικότητος, ἥτις, ὁμολογουμένως, εἶναι ἀποκαρδιωτικὴ. Ἀλ-

λως τε, ως ἐλέχθη, ἀνωτέρω, Διευθυντής τῶν Προτύπων ὑπεύθυνος εἶναι κατ' οὐσίαν ὁ Ἐπιθεωρητής.

β) Γενικαὶ Παιδαγωγικαὶ καὶ διδακτικαὶ ἀρχαὶ καὶ κατευθύνσεις διέπουν τὴν ὅλην λειτουργίαν καὶ σχολικὴν ἐργασίαν θὰ εἶναι αἱ εἰς τὰ ἔργα τῶν κ. κ. Ν. Ἐξαρχοπούλου «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν» καὶ «Γενικὴ Διδακτικὴ» ἐπιστημονικῶς κρατοῦσαι, ὡς εἰδικὰ δὲ βοηθήματα δύνανται νὰ χρησιμεύουν οἱ 5 ἐκδοθέντες τόμοι τῶν δημοσιευμάτων τοῦ «Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν» καὶ ἡ «Ἑνιαία Διδ/λία» εἰς τὰ Πρότυπα τῆς Μαρασλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας τοῦ κ. Γ. Παλαιολόγου, ὡς καὶ ἡ γνωστὴ σχετικὴ πλουσία ἐλληνικὴ Βιβλιογραφία ἐπὶ εἰδικωτέρων ζητημάτων τῆς Γενικῆς καὶ κυρίως Εἰδικῆς Διδακτικῆς.

Πολὺ καλὸν ἐπὶ τῶν βοηθῶν ὕλης ἀλλὰ καὶ μεθοδολογικῶν ὑποδείξεων εἶναι ἡ πολὺτομος «Υλὴ καὶ Διδακτικὴ τῶν Μαθημάτων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου» ἐκδόσεως Πέτρου Δημητράκου.

γ) Εὐνόητον τυγχάνει, ὅτι διὰ σειρᾶς εἰδικῶν συχνωτάτων συσκέψεων καὶ συνεργασιῶν Ἐπιθεωρητοῦ, Διευθυντοῦ καὶ λοιποῦ προσωπικοῦ τῶν προτύπων θὰ καθορισθῶσι σαφέστεραι καὶ εὐδιάκριτοι γραμμαὶ κατευθύνσεων, ἑναρμονιζομένων τελικῶς καὶ ἐκ τῆς παρακολούθησος ὀριζόμενων ὑποδειγματικῶν διδ/λιῶν τοῦ Ἐπιθ/τοῦ, Δ/ντοῦ καὶ λοιπῶν διδ/λων πρὸς ἀποκρυστάλλωσιν τῆς μεθοδικῆς πορείας διδ/λίας τῶν διαφόρων μαθημάτων κατὰ τάξεις καὶ συστημάτων ἐμέσου καὶ ἀμέσου ἀγωγῆς προβαλλομένης καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς γραπτῆς διατυπώσεως τοιούτων ἀποφάσεων καὶ ἐκπονήσεως εἰδικῶν —μεθοδικῆς φύσεως— ὁδηγίων καὶ ὑποδείξεων, σταθεροποιουμένης καὶ παγιουμένης βαθμὴδὸν ὀριστικῆς μορφῆς.

Πλὴν τῶν Συνεδρίων τούτων θὰ ὀρισθῶσι καὶ τακτικαὶ ἀπαραιτήτως εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐβδομάδος Συνεδρίαὶ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐκάστου προτύπου μετ' ἀπολογισμοῦ καὶ κριτικῆς τῆς συντελεσθείσης ἐργασίας καὶ πρὸς ὑπολογισμοῦ συντελεσθησομένης ἐβδομαδιαίας τοιαύτης.

δ) Παρεκκλίσεις καὶ παραλλαγὰι τινες ἐκ τοῦ ἰσχύοντος ἤδη Ἐπισήμου Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος εἶναι δυνατόν νὰ δοκιμασθῶν ἐν τῇ σχολικῇ πράξει τῶν προτύπων, ἐν προσαρμογῇ πρὸς τὰς ἐκασταχοὶ τοπικὰς συνθήκας καὶ συμφώνως πρὸς τὰ πορίσματα τοῦ Ἐπιθεωρητικοῦ μας Συνεδρίου περὶ τοῦ θέματος τοῦ Νέου Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος κοινοποιηθέντα πρὸς ὑμᾶς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1710/1.8.51 ἐγκυκλίου μας καὶ κυρίως εἰς τὸ Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα τῶν τριῶν πρώτων τάξεων, ἐπιβαλλομένου, κατὰ τὴν γνώμην μας, τοῦ διδακτικοῦ πειραματισμοῦ τῆς

εἰσαγωγῆς τῆς Ἑνιαίας Διδασκαλίας εἰς τὴν Α' καὶ εἰς τὴν Β' τάξιν (κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον καὶ εἰς τὴν Γ') βάσει τῆς περιλαμβανομένης εἰς τὰ Προγράμματα ταῦτα ἑνιαίας ὕλης ἐνοτήτων.

ε) Ἐτεροὶ διδακτικοὶ πειραματισμοὶ ἐνδείκνυνται διὰ τὴν διδ/λίαν τῆς Πρώτης Ἀναγνώσεως καὶ Γραφῆς κατὰ τὸ σύστημα τῆς ὁλικῆς Μεθόδου (Ντεκρολύ) ἢ τῆς ἀναλυτικοσυνθετικῆς, βελτιωμένης διὰ ἐλευθερωτέρας μορφῆς προτύπων λέξεων καὶ χρήσεως πολλῶν γραφειογραφικῶν παιγνιδίων ἀσκήσεων.

στ) Ἐπιβάλλεται ὡσαύτως ἡ ἐπιτυχὴς ὁργάνωσις ἐσωσχολικῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν βάσει τῶν νεωτέρων παιδαγωγικῶν ἀρχῶν διὰ μετρημένης εἰσαγωγῆς συστήματος μαθητικῆς αὐτοαγωγῆς καὶ αὐτοδιοικήσεως, ἡ ὁργάνωσις Μαθητικῆς Χορωδίας, ἡ ὑποδειγματικὴ ἐκτέλεσις Χειροτεχνικῶν ἐργασιῶν ὡς καὶ ἡ συστηματικὴ κίνησις περὶ τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν διὰ τῆς ἐπαρκοῦς διδ/λίας τοῦ μαθήματος Γυμναστικῆς, ἀθλοπαιδιῶν καὶ ἐθνικῶν χορῶν.

ζ) Ἰδιάζουσιν θὰ προσδώσῃτε προσοχὴν καὶ εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ τελειότερου Ὁρολογίου Προγράμματος βάσει τῶν δεδομένων τῆς ψυχολογίας καὶ Παιδαγωγικῆς διὰ τῆς ὀρθότερας ρυθμίσεως τῶν π.μ. καὶ μ.μ. διδασκαλιῶν, ἐργασιῶν καὶ ἐλευθέρων ἀσχολιῶν τῶν μαθητῶν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ σχετικὰ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων πορίσματα τοῦ Ἐπιθεωρητικοῦ Συνεδρίου. Τονίζομεν, ὅμως ἰδιαιτέρως, τὴν σημασίαν τοιούτου Ὁρολογ. Προγράμματος διὰ τὸ Πρότυπον Ι/εἰον (οὗτινος σχέδιον ἡμέτερον ἔχομεν περιλάβει καὶ εἰς τὸ τυχὸν συστάσεως τοῦ Στου Ἐκπ/κοῦ Συμβουλίου Βιβλίων μας «Ζητήματα Σχολικῆς Πράξεως») καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχὴ καὶ συστηματικὴν ὁργάνωσιν τῶν Σιωπηρῶν Ἐργασιῶν τοῦ Ι/εἰου, ἐξ ὧν κυριώτατα, ἐξαρτᾶται ἡ ὅλη ἐπιτυχία τοῦ Ι/εἰου (καὶ περὶ αὐτῶν γίνεται εἰδικὸς λόγος εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον μας).

η) Τέλος τὰ ζητήματα ὁργάνωσεως καὶ τελείσεως σχολικῶν ἑορτῶν, συγκεντρώσεων γονέων, διδακτικῶν περιπτῶν καὶ ἐκδρομῶν, Γυμναστικῶν ἐπιδείξεων καὶ ἐξωσχολικῆς ζωῆς καὶ ἀγωγῆς θὰ κατέχουν τὴν προσήκουσαν θέσιν ἐν τῇ ὅλῃ μερίμνῃ καὶ κατευθύνσει τῆς ζωῆς καὶ ἐργασίας τῶν Προτύπων.

VI

Περιελάβομεν εἰς τὰς, ὡς πρόσθεν καὶ ἄνω, κυριώτερας γραμμὰς τὰς ἡμετέρας σκέψεις καὶ ὑπευθύνους ὁδηγίας μας διὰ νὰ ὑποβοηθῶμεν ὑμᾶς εἰς τὰς πρώτας προσπάθειάς σας, ὅπως φέρητε εἰς τὴν προσήκουσαν ὁδὸν πρὸς αἴσιον πέρας τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, διὰ τοῦ ὁποῦ θὰ σημειώσῃτε τὸν σημαντικώτερον σταθμὸν εἰς

τὴν πρόδον καὶ ἐξέλξιν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῆς Περιφέρειας σας καὶ θὰ προσθέσῃτε ἐν προσέτι—τὸ πολυτιμώτερον—στοιχείον διὰ τὴν ὅλην προσωπικὴν καὶ ὑπηρεσιακὴν δρᾶσιν ὑμῶν ὡς Ἐπιθεωρητῶν.

Ἀπευθυνόμεθα καὶ ποιούμεθα θερμότητην ἐκκλησίαν πρὸς πάντας ὑμᾶς, ὅπως ἀφιερῶσῃτε ἀπάσας τὰς δυνάμεις σας—παραμερίζοντες κατ' ἀνάγκην ἐπὶ ἕνα ἕως δύο μῆνας, νυχθημερόν, πᾶσαν ἄλλην σκέψιν—διὰ νὰ θεμελιώσῃτε, ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων τὸ οἰκοδόμημα τῶν προτύπων Δημοτικῶν Σχολείων.

Ὅσον δι' ἡμᾶς, δηλοῦμεν, ὅτι δὲν θὰ εἶναι μόνη ἡ διὰ τῆς παρούσης καὶ διὰ τῶν σχετικῶν προηγουμένων ὁδηγητικῶν μας ἐγκυκλίων παρασχεθεῖσα καὶ παρεχομένη βοήθεια, ἀλλὰ ὅτι θὰ εἴμεθα διαρκῶς παρὰ τὸ πλευρόν σας ὡς συνεργάτης, σύμβουλος καὶ παραστάτης, ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει, διότι πιστεύομεν ἀπολύτως εἰς τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τῆς ἀποστολῆς τῶν Προτύπων Δημοτικῶν Σχολείων.

Ἡ νέα ἐγκύκλιος τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1952—1953.

... Εὐρισκόμεθα νῦν εἰς καλυτέραν καὶ εὐτυχεστέραν θέσιν ἐκείνης, εἰς ἣν εὐρέθημεν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ π.ε., ὅτε ἐτίθετο ὑπ' ὄψιν μας πρὸς πραγμάτωσιν ἡ γνωστὴ ἐγκύκλιος τοῦ Σ/του Ὑπουργείου Παιδείας περὶ τῆς ἀνάγκης ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας Προτύπων Δημ. Σχολείων.

Ἐχόντες ἤδη ὡς σταθερὰ καὶ ἀσφαλῆ σημεῖα ἀφειρηίας τῆς ἀρχομένης νέας δευτέρας περιόδου:

α) τὰς ὑπ' ἀριθ. 97431/26.9.1951 καὶ 132592/29.12.51 ὁδηγητικὰς ἐγκυκλίους τοῦ Σ/του Ὑπουργείου Παιδείας.

β) τὴν ἡμετέραν βασικὴν ὑπ' ἀριθ. 2016/9.10.51 ὁδηγητικὴν ἐγκύκλιον ὡς καὶ τὰς ἐν συνεχείᾳ ταύτης συμπληρωματικὰς παρατηρήσεις καὶ προσθήκας, διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 2410/21.11.1951 (§ XIII), 2534/1.12.51 (§ VII), 259/29.1.1952 (§ 36), 452/12.2.1952 (§ 11) καὶ 826/20.3.52 (§ V) ἐγκυκλίων μας.

γ) τὴν πρόδρομον πασῶν τῶν, ὡς ἄνω, ὑπ' ἀριθ. 723/15.4.1950 κατευθυντήριον ἐγκύκλιόν μας «Περὶ συγκροτήσεως πυρηνῶν ἐκπαιδευτικῆς ἀναδημιουργίας» ὡς συνεπληρωμένη καὶ διὰ τῶν «περὶ δημιουργίας παιδαγωγικῆς κινήσεως» πορισμάτων τοῦ Συνεδρίου μας τῆς 27/6/1951 τῶν κοινοποιηθέντων ὑμῖν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1589/15.7.1951 διαταγῆς μας καὶ

δ) τὰ ἐκ τῆς σχολικῆς πράξεως καὶ σχετικῆς παιδαγωγικῆς κινήσεως ἐκ τῶν προτύπων σχολικῶν τάξεων τοῦ παρελθόντος σχολ. ἔτους συγκομισθέντα πλοῦσια καὶ λίαν ἐνθαρρυντικὰ διδάγματα πεί-

ρας, καθορίζομεν προγραμματικῶς τὰ ἐπόμενα, παρέχοντες ἅμα καὶ εἰδικωτέρας ὁδηγητικὰς κατευθύνσεις ἐπιδιωκτέων σκοπῶν.

Ἐν πρώτοις, θὰ περιορισθῶμεν καὶ θὰ κινηθῶμεν καὶ πάλιν ἐντὸς τῶν γνωστῶν ζωντανῶν ὁρίων τοῦ κύκλου τῆς τοπικῆς πραγματικότητος καὶ τῆς σχολικῆς καὶ, γενικώτερον, ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως με *βασικὴν ἀφετηρίαν* τὰς γενικὰς καὶ μερικὰς γραμμὰς κατευθύνσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 2016/9.10.1951 ὁδηγητικῆς ἐγκυκλίου μας, ἥτις καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπεκυρώθη καὶ ἐπιπροσθέτως ἐπεβεβαιώθη ὡς ἡ μᾶλλον «ρεαλιστικώτερον» ἀντιμετωπίζουσα τὴν κατάστασιν, δεδομένου ὅτι ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ Κέντρου οὐδεμία ἑτέρα ἐνδειξὶς ὑπάρχει ἐκτὸς τῶν ὡς ἀνωτέρω ἀρχικῶν ἐγκυκλίων τοῦ Σ/του Ὑπουργείου Παιδείας.

Διὰ ταῦτα, ἀναμελετήσαντες ἐπιμελῶς τὴν ἐγκύκλιον ταύτην, δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὰ βασικὰ πλαίσια τῆς προοπτικῆς τῆς εἰκόνης τοῦ 1952-53 διὰ τῶν ἐπομένων σημείων, ὡς ἐπιδιωκτέων στόχων νέας ἐνεργείας:

α) Τίνα ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2016/9.10.51 ἐγκυκλίου δὲν ἐπιδιώχθησαν οὐδόλως ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ τεθέντων ὡς ἐπιδιωκτέων σκοπῶν.

β) Τίνα ἐπιδιωχθέντα δὲν ἐπετεύχθησαν οὐδόλως.

γ) Εἰς τίνα ἐσημειώθη πρόοδος ἢ ἐπιτυχία καὶ εἰς τίνα ἄλλα στασιμότης ἢ ἀποτυχία καὶ

δ) τίνα διδάγματα ἠντλήθησαν ἐκ τῆς πείρας ἢ ἐκ τῆς ἐπαρκέστερας μελέτης πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν διὰ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης καθορισθέντων, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἀντικειμενικῶν σκοπῶν.

II

Εἰδικώτερον καθορίζομε καὶ τὰ ἐπόμενα:

1) Οἱ μὴ δυνθέντες ἐξ ὑμῶν, διὰ διαφόρους λόγους ἀνυπερβλήτων καλυμάτων, νὰ παρουσιάσωσιν ὁργάνωσιν καὶ λειτουργίαν προτύπου τινος σχολικῆς τάξεως ἢ προτύπων σχολείων κατὰ τὸ π.ε. ὀφείλουσιν ἤδη νὰ κινηθῶσιν ἀμέσως, ὅπως ὀφείποτε, πρὸς τὴν γραμμὴν ταύτην.

2) Ἀναθεμελιώσῃς ἐπὶ ἀσφαλεστέραν καὶ σταθερωτέραν βάσεων τῆς μῆς ἢ τῶν δύο κατωτέρων (Α' καὶ Β') προτύπων σχολικῶν τάξεων τοῦ π.ε. τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τῆς Ἑνιαίας Διδασκαλίας. Ἀναθεώρησις καὶ ἀναμέτρησις προσώπων καὶ δυνάμεων μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως τῶν αὐτῶν προσώπων, ἐφ' ὅσον οἱ διδ/λοι οὗτοι ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὸ ἀνατεθεῖν ἔργον καὶ παρουσίασαν ἀξιόλογον ἐργασίαν μετ' ἐνθαρρυντικῶν ἀποτελεσμάτων, κατὰ τὸ πρῶτον δοκιμαστικόν

έτος καθ' ὃ, ὡς ἦτο ἐπόμενον καὶ σφάλματα καὶ ἀστοχίαι παρετηρήθησαν.

Συμπληρώσεις καὶ βελτιώσεις Προγράμματος διδασκάντων ἐνταῖον ἐνότητων βάσει τηρηθέντων ἡμερολογίων ἐργασίας καὶ διδασμάτων ἐκ τῆς ἐνιαίας πράξεως. Βελτιώσεις μεθόδου αὐτενεργοῦ ἐργασίας.

3) Ἐφαρμογὴ τῆς Ἑνιαίας Διδασκαλίας ὑπὸ τὴν μορφήν Ἑνιαίας συνδιδασκαλίας εἰς συνδιδασκόμενους προτύπους τάξεις Α' καὶ Β' (1)ῆς ἢ 2)ῆς ἢ 3)ῆς σχολείου).

4) Ἐπέκτασις τῶν «πυρηνῶν» τῆς Ἑνιαίας διδλίας διὰ τῆς προτυποποιήσεως Α' ἢ Β' ἢ Α+Β καὶ εἰς πλείονα τοῦ ἐνὸς σχολικὰ κέντρα τῆς ὑπαίθρου Περιφέρειας.

5) Ὅπου δυνατόν, καὶ κατόπιν προσεκτικῆς ἀναμετρήσεως προσώπων καὶ δυνάμεων, ἐφαρμογὴ τῆς Ἑνιαίας εἰς Γ' τάξιν, ὑπὸ τὴν μικτὴν μορφήν, ἥτοι διὰ τῆς παραλλήλου διατηρήσεως ἢ συντηρήσεως (διὰ τροφοδοτήσεως καὶ ἐκ τῆς Ἑνιαίας) τῶν ὀρηκτικῶν, Γλωσσικῶν, Ἱστορίας, Ἀριθμητικῆς καὶ Γυμναστικῆς. (Κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ἑνιαίας διδλίας τοῦ κ. Γ. Παλαιολόγου ἐν τοῖς Προτύποις τῆς Μαρσαλείου Παιδ. Ἀκαδημίας).

6) Ἡ διδλία τῆς Πρώτης Ἀγανώσεως καὶ Γραφῆς διὰ τῆς Ὀλικῆς Ντεκρολέου Μεθόδου, εἰς ἃς τάξεις εἰσαχθῆσεται ἡ Ἑνιαία.

7) Ἡ διδλία τῆς Πρώτης Ἀγανώσεως καὶ Γραφῆς διὰ τῆς Ἀναλυτικουσθητικῆς παιγνιώδους μορφῆς τῶν προτύπων λέξεων (συμφώνως μὲ ἀπόψεις τοῦ συγγραφέως τοῦ Βιβλίου «*ζητήματα σχολικῆς πράξεως*» καὶ Παιδαγωγικῆς Κινήσεως Τεύχ. Β'» σελ. 103-127).

8) Προτυποποιήσις τῆς ΣΤ' (ἢ συνδιδασκόμενων Ε+ΣΤ) τάξεως σχολείου ἢ σχολείων μὲ διδακτικὸν πειραματισμὸν ἐφ' ὧν τῶν μαθημάτων ἢ ἐπὶ τινῶν ὀρισμένων (διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τῆς τριμεροῦς πορείας ἐργασίας κατὰ τὰς βασικὰς ἀπόψεις τοῦ κ. Ν. Ἐξαρχοπούλου εἰς ἔργα τοῦ «Γενικῆς Διδακτικῆς. Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν», καὶ «Πειραματικὸν Σχολεῖον τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν») ἢ καὶ διὰ τῆς ὁργανώσεως ἀπογευματινῆς ἐλευθερίας ἢ ἡμιελευθερίας μορφῆς ἐργασίας. (Εἰς τὸ Α' Σχολεῖον Ἐλασσόνας ἐκινῆσθαι κατὰ τὸ π. ἔτος τοιοῦτον Πρόγραμμα διδακτικῶν πειραματισμῶν).

9) Προτυποποιήσις ἐνὸς 1)ῆς ἢ ἐνὸς 2)ῆς ἢ καὶ ἀμφοτέρων ἐκ τῶν Δημ. Σχολείων ὑπαίθρου, οὐχὶ ἐν τῇ ἑδρᾷ.

III

Συμπληρωματικῶς ἀποσαφηνίζομεν τὰ ἑξῆς:

1) Πορεία καὶ ρυθμὸς τῆς ὅλης κινήσεως θὰ εἶναι ἡ γνώριμος μορφή τῆς ἀθροῦς ἐνεργητικότητος, λελογισμένης

συντηρητικότητος, ἀσφαλοῦς προσγειώσεως καὶ ἐξελικτικῆς—ἀβίαστου καὶ φυσικῆς—προοδευτικότητος. (Ἐκ τούτου α' σημείου σταθερὰς ἐπιτυχίας μεταβάσις εἰς τὸ β' σημεῖον, ἐκ τούτου εἰς τὸ γ' κ.λ.π. Ἀναμέτρσις, ἀναψηλάφισις, ἔλεγχος, προσεπιβεβαίωσις καὶ πάλιν πρὸς τὰ πρόσω πορεία κ.ο.κ.). Τὸ *Πρότυπον Σχολεῖον* θὰ ἀνδρωθῇ καὶ θὰ ὁλοκληρωθῇ μετὰ παρέλευσιν δύο ἢ τριῶν ἐτῶν. Τώρα ἀπὸ τῆς νηπιακῆς εἰσέρχεται εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Καὶ εἶναι ἀκόμη... ἀβάπτιστον! καίτοι τοῦ ἔχει χαρισθῇ τὸ ὄνομα!

2) Πᾶσα ἀπόφασις ὧν θὰ ἀνακονοῦται καὶ ἡμῖν πρὸς παρακολούθησιν καὶ συγκατάθεσιν, ὥστε νὰ μὴ εὐρισκώμεθα πρὸ τετελεσμένου γεγονότος καὶ ἰδιαιτέρως ἢ διὰθεοῖς διδλίων εἰς τὴν κίνησιν ταύτην θὰ τυγχάνῃ καὶ τῆς ἐγκρίσεώς μας, συμφώνως καὶ μὲ τὴν Ὑπουργικὴν ἐγκύκλιον. Οὐδεμίαν δεσμευτικὴν ὑπηρεσιακὴν ὑποχρέωσιν θὰ ἀναλαμβάνητε ἐναντι τῶν «διатеθησομένων» εἰς τὰ πρότυπα διδλίων.

3) Ἐπὶ τῶν, ὡς ἄνω, κατονομαζόμενων περιπτώσεων ἐπεκτασεως προτυποποιήσεως σχολείων ἢ σχολικῶν τάξεων τῆς ὑπαίθρου δύνασθε νὰ χρησιμοποιήσητε τοὺς εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ὑπηρετοῦντας ὁργανικῶς διδλίου ἐφ' ὅσον κρίνονται παρ' ὧν ὡς ἱκανοὶ καὶ κατάλληλοι ἢ ἐφ' ὅσον καὶ οἱ ἴδιοι ἠθελον ζητήσῃ ν' ἀναλάβωσι δοκιμαστικὰς τὴν ἐφαρμογὴν καινοτομίας τινος ἢ πειραματισμοῦ ἐκ τῶν ἐν τῇ, ὡς ἄνω ὑπ' ἀριθ. 723/15-4-50 ἐγκυκλίᾳ μας ἀναφερομένων ποικίλων θεμάτων.

4) Ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου δέον ν' ἀρχίσῃ ἡ κίνησις αὕτη τῶν προτύπων.

5) Ἡ παρακολούθησις τῆς προτύπου σχολικῆς ἐργασίας (Ἑνιαίας διδλίας καὶ ὀλικῆς μεθόδου κυρίως) δέον νὰ συντελεσθῇ καὶ κατὰ τὰ πρῶτα στάδια, ἥτοι ἀπὸ τῶν μηνῶν Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου καὶ ἐφ. καί, οὐχὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὡς ἐγένετο, κατ' ἀνάγκην, κατὰ τὸ π. ἔτος, ὅτε παρουσιάζονται μᾶλλον τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας καὶ οὐχὶ αὕτη αὕτη ἡ ἐργασία (τῆς πρώτης ἀγανώσεως καὶ Γραφῆς) ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς ὅλης ἐργασίας καὶ τὴν παράλληλον δημιουργίαν σχετικῆς παιδαγωγικῆς κινήσεως ἐν συνεχείᾳ καὶ τῶν ὁδηγῶν μας τοῦ π. ἔ., φέρομεν ὑπ' ὅψιν ὧν καὶ τὰ ἑξῆς:

Διακρίνομεν δύο τρόπους, ἥτοι: α) τῆς ὁμαδικῆς παρακολούθησεως ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ διεύθυνσιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, κατανέμεντος εἰς ὁμάδας ἢ τμήματα τὸ σύνολον τῶν διδλίων τῆς Περιφέρειας καὶ καθορίζοντος τακτικὰς ἡμέρας παρακολουθήσεως τῆς προτύπου σχολικῆς πράξεως βάσει προγράμματος σχολικῆς προμεσημ-

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ Ε. Σ. Δ. ΣΤΗΝ Α' ΤΑΞΗ

Ὑπὸ τῆς κ. ΑΘΗΝΑΣ ΓΚΟΓΚΟΥ—ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
(τοῦ Προτύπου Α' περιφέρειας Λαρίσης)

Ἐνότης: Τὸ Δάσος

6.5.52. Τὴν προηγούμενην ἡμέρα ἔγινε ἐκδρομὴ στὸ δάσος τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς Λαρίσης μὲ αὐτοκίνητο. Τὴν ἐπομένην τὰ παιδιὰ μόλις μπῆκαν στὴν τάξιν καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν τοὺς ἡ δασκάλα τοὺς τὰ ἐρωτᾷ.

— Ποῦ πήγαμε χθὲς παιδιὰ;

— Ἐλένη: Χθὲς πήγαμε ἐκδρομὴ στὸ δάσος τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς.

— Μαρία: Ξεκινήσαμε μὲ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ τραγουδώντας φθάσαμε στὴ Γεωργικὴ Σχολή, στὸ δάσος.

— Βαγγέλης: Παιδιάκα τί εἶδατε κεῖ ποῦ πήγατε; Πέστε μου καὶ μένα νὰ μάθω ποῦ δὲν ἤμου;

— Δίσα: Μπράβο λεβέντη Βαγγελάκο.

— Γιάννης: Ἐκεῖ εἶδαμε πολλὰ δένδρα, κυπαρίσσια, πεύκα.

— Στέλιος: Στὸ δάσος εἶδαμε δένδρα μὲ πολλὰ κουκουάρια καὶ κυπαρίσσομηλα.

— Λίτσα: Ἐμεῖς μαζέψαμε κουκουάρια καὶ κυπαρίσσομηλα.

— Πάνος: Νὰ δῆς Βαγγέλη τί καλὰ ποῦ περάσαμε: καθήσαμε κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα, φάγαμε, τραγουδήσαμε καὶ χορεύσαμε.

Ἐρρίθης ἐργασίας καὶ κριτικῆς ταύτης κατὰ τὰς μ.μ. ὥρας ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν γνωστῶν τοπικῶν Παιδαγωγικῶν Συνεδρίων πρακτικοθεωρητικῆς μορφῆς ἢ τοπικῶν συγκεντρώσεων (ἐπὶ περιπτώσεων μικροῦ ἀριθμοῦ διδλίων).

Πρόκειται περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγένετο εἰς τὰς πλείους περιφέρειας μας ἡ Παιδαγωγικὴ κίνησις τῶν προτύπων τάξεων τοῦ π. ἔ. καὶ

β) τῆς ἀτομικῆς παρακολουθήσεως ἀνευ τῆς ἐπιμελείας καὶ ἀνευ τῆς παρουσίας τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, καθορίζοντος μόνον τὴν σειράν τῶν ἐπισκεπτῶν διδασκάλων καὶ τὸν χρόνον περίπου ἐντὸς τοῦ ὁποῦ δέον νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ τινὰς τάξεις.

Σὺν τούτοις, κρίνομεν ὁρθόν, ὅπως ἐφαρμοσθῶσι καὶ τὰ ἀκόλουθα: Ἐκαστὸς ἐκ τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ προτύπου διδασκάλων θὰ ὑπογράψῃ εἰς τὸν τηρούμενον παρὰ τοῦ διδασκάλου τῆς οἰκείας τάξεως «βιβλίον (τετράδιον) παρουσίας», ἐν ᾧ κατὰ στήλας θὰ ἐμφαίνονται τὸ ὄνομα τῶν διδασκάλων, σχολείων εἰς ὃ ὤντηρεται, χρονολογία καὶ ὥρα ἐπισκέψεως, παρακλουθηθεῖσα διδασκαλία καὶ διδασθεῖσα μεθοδικὴ ἐνότης μαθήματος.

— Νικολαΐδης: Ἡ κυρία μᾶς κούνησε ἓνα - ἓνα καὶ πόσο εὐχαριστηθήκαμε ὅλα τὰ παιδιάκα!

— Θύμιος: Ἐγὼ παιδιάκα ἔχω μιά ἀπορία. Τί ἦταν ἐκεῖνα ποῦ ἦταν κάτω καὶ ἔμοιαζαν σὰν σκουληκάκια.

— Κωνσταντίνια: Αὐτὰ ἦταν τὰ λουλούδια ἀπὸ τὰ πεύκα.

— Μηνᾶς: Ἐγὼ παιδιάκα ἔχω μιά ἀπορία. Γιατί τὰ πεύκα εἶχαν κάτι ποῦ κολλοῦσε σὰ μέλι; Τί νάναι αὐτό;

— Ἐλευθερία: Αὐτὸ εἶναι βερίαινα.

— Κική: Τὴν βερίαινα τὴν βάζουν στὸ κρασί καὶ ξέρετε τί ὠραία μυρίζει.

— Ἀφροδίτη: Ἐγὼ μιά ἀπορία. Γιατί τὰ κυπαρίσσομηλα ἄλλα εἶναι ἀνοιχτά καὶ ἄλλα εἶναι κλειστά. (Ἡ διδασκάλα ἀνοίγει ἓνα κυπαρίσσομηλο, τὰ παιδιὰ τὸ παρατηροῦν καὶ βλέπουν τοὺς σπόρους καὶ μόνον τὸν βάρυνον τὴν ἀλήθεια καὶ λέγουν. Ὅσα κυπαρίσσομηλα ἀνοίγουν ρίχνουν τοὺς σπόρους).

— Στέλλα: Ἐγὼ παιδιάκα ἔχω μιά ἀπορία. Ποῖος τὰ περιποιεῖται τὰ δένδρα καὶ ποῖος τὰ ποτίζει;

— Μηνᾶς: Αὐτὰ τὰ δένδρα στὴ Γεωργικὴ Σχολή τὰ περιποιεῖται αὐτοὶ ποῦ

ἐὐρίσκομεν ἐπίσης σκόπιμον, ὅπως τηρεῖται καὶ ἕτερον βιβλίον, εἰς ὃ οἱ ἐπιθυμοῦντες ἐκ τῶν ἐπισκεπτῶν διδασκάλων, θὰ δύνανται νὰ καταγράψωσι δι' ὀλίγων συντόμων χαρακτηριστικῶν γραμμῶν τὰς ἐντυπώσεις καὶ παρατηρήσεις τῶν ἐπὶ τῆς παρακολουθηθείσης ἐργασίας ἢ καὶ μετὰ κριτικῆς ταύτης.

Εἶναι ὁμῶς φρονούμεν, ἀναγκαῖον ὅπως ἕκαστος ἐκ τῶν διδασκάλων τούτων, ἐπανερχόμενος εἰς τὸ σχολεῖόν του, ὑποχρεωθῇ ν' ἀναφέρῃ εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὴν περὶ τῶν ὡς ἄνω στοιχείων ἐκτενέστερον πᾶς καὶ ἀνευ τῆς δευτερεύουσας ἐκείνης, ἥτις, ὡς τυγχάνει εὐνόητον, θὰ παρουσιάζηται κατὰ τὴν ἀποτύπωσιν τῆς κρίσεως τοῦ εἰς τὸ «βιβλίον ἐπισκεπτῶν», ὅπου, συνήθως, φιλοφρονητικαὶ ἐκφράσεις καὶ ἔπαινοι ὑπερβαλλόντως διατυπώνονται ἢ καὶ διότι ὕψιστα τὴν ἐπίδρασιν τῶν προηγούμενων κρίσεων.

Ἄλλα πιθανόν νὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ ἐπανελθῶμεν ἐν καιρῷ ἐπὶ τῶν τοιοῦτων λεπτομερειῶν ζητημάτων τοῦ ἐγγυτάτου μέλλοντος.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
(Γενικὸς Ἐπιθεωρητής)

τά έχουν. Στο Συκούριο (Κεσερλή) που πήγα εγώ, είδα άλλα δένδρα που βγαίνουν μόνο των δέν τὰ περιποιείται κανένας και ποτίζονται μόνο από τη βροχή.

— Δημητράκης: Γι' αυτά τὰ δάση φροντίζει ο θεός.

— Μαριτσούλα: Ναι παιδάκια. Και εγώ είδα ένα άλλο δάσος όχι σαν της Γεωργικής Σχολής — ήταν πολύ ωραίο, πυκνό και είχε διάφορα δένδρα.

— Αθηνά: Πού τὸ είδες Μαριτσούλα αυτό τὸ δάσος;

— Μαριτσούλα: Στὸ Τσάγεζι που πήγαμε με τὴ θεία μου. Ἐκεῖνο τὸ δάσος είχε κουμαριές, καστανιές, βαλανιδιές, καρυδιές και άλλα. Ἡ θεία μου μοῦ εἶπε ὅτι ἐκεῖ μέσα στὸ δάσος ζοῦν πολλὰ ἄγρια ζῶα.

— Θεόδωρος: Ἐγὼ παιδιά ἔχω μιὰ ἀπορία. Τί ζῶα ζοῦν μέσα στὸ δάσος;

— Νικολέττα: Λύκοι, ἀλεπούδες, τσακάλια, ἀγριογούρουνα, ἀγριογάτοι.

— Ἰωακείμ: Καὶ κουνάβια.

— Νίκος: Στὸ δάσος τῆς Γεωργ. Σχολῆς μόνον πουλιά ζοῦν που κάμουν τις φωνῆς των στὰ δένδρα. Νὰ χθές ἕνα παιδάκι ἔπιασε ἕνα τριγονάκι. Τὸ καμήνο. Τὸ ὠραῖο ποῦ ἦταν.

— Φάνης: Ἐγὼ ξέρω ὅτι ζοῦν και βόες και ἐλέφαντες στὰ δάση.

— Δῖσα: Ναι παιδιά ζοῦνε.

— Στέλλιος: Κυρία ζοῦν και φίδια.

— Βαγγέλης: Μὴ διακόπτεις Στέλλιο τὴν κυρία.

— Δῖσα: Ζοῦν και μεγάλα φίδια, βόες, λιοντάρια, ἐλέφαντες, ἀλλὸ ὅχι στὰ δικά μας τὰ δάση ἀλλὰ πολὺ μακριὰ σὲ κείνα τὰ μέρη ποῦ πηγαίνουν τὰ λελέκια και τὰ χελιδόνια.

— Δημητράκης: Στὰ δάση παιδάκια ποῦ ζοῦσε ὁ Ταρζάν ἐκεῖ ζοῦν τέτοια ζῶα.

— Πάνος: Ἀ! ναι τὸ εἶδα στὸν κινηματογράφο.

— Γιάννης: Ἐγὼ ἔχω μιὰ ἀπορία, τί τὸ θέλωμε τὸ δάσος;

— Φάνης: Ναι νὰ μὴ ὑπῆρχαν τὰ δάση.

— Κώστας: Ναι ἀλλὰ ἂν δὲν εἶχαμε τὰ δένδρα ἀπὸ ποῦ θὰ πέραμε τὰ ξύλα;

— Ἀναστάσης: Καὶ τὰ κάρβουνα ποῦ ζεστενόμαστε τὸ χειμῶνα τὸ δάσος μᾶς τὰ δίνει.

— Ἐλευθερία: Τὰ δένδρα μᾶς καθαρίζουν τὸν ἀέρα.

— Δῖσα: Ἀπὸ ποῦ τὸ ξέρεις αὐτό;

— Τὸ μάθαμε ὅταν συζητούσαμε γιὰ τὸ σῶμα μας και γιὰ τὴν καθαριότητα.

— Μηνᾶς: Μᾶς δίνουν τὰ ξύλα και κάνομε θρανία, ντουλάπες, ἔπιπλα, σπίντια.

— Ζαχαρόπουλος: Τὰ χωράφια βγάζουν και χορτάρι.

— Νικολαΐδης: Μὴ ξεφεύγεις Ζαχαρό-

πουλε ἀπ' τὸ θέμα (!) τώρα συζητᾶμε γιὰ τὸ δάσος, δὲ συζητοῦμε γιὰ τὰ χωράφια.

— Μαρία: Καὶ βέβαια Ζαχαρόπουλε ξέφυγες ἀπ' τὸ θέμα. Τὸ δάσος ἔχει πολλές πηγές γιατί τὰ δένδρα τραβοῦνε τις βροχές, μαζεύνονται τὰ νερά, γίνονται οἱ πηγές στὸ δάσος.

— Δασκάλα: Ἀπὸ ποῦ τὸ ξέρετε αὐτό;

— Μαρία: Μᾶς τὸ εἶπατε σεις κυρία.

— Δῖσα: Πότε;

— Μαθητές: Ὅταν συζητούσαμε γιὰ τὸ ποτάμι και γιὰ τις πηγές.

— Δῖσα: Ὁραῖα! Καὶ τί ἄλλα μᾶς δίνει τὸ δάσος;

— Ἐλένη: Τὸ καλοκαίρι πηγαίνουμε και πέρνομε καθαρό ἀέρα, δροσιζόμαστε.

— Κώστας: Καὶ οἱ κυνηγοὶ πηγαίνουν στὰ δάση και κυνηγοῦν. Χθές ἐγὼ εἶδα ἕνα κυνηγὸ μετὰ τὸ ὄπλο και ἕνα σκυλί.

— Στέλλα: Καὶ πηγαίνουν και κυνηγοῦν λαγούς, ἀλεπούδες, λύκους.

— Νίκος: Μὲ τὰ δέρματα ἀπ' τοὺς λύκους και ἀπ' τις ἀλεπούδες κάνομε γούνες ποῦ φοροῦνε οἱ μητέρες μας.

— Μαριτσούλα: Ἐγὼ παιδιά θέλω νὰ ζωγραφίσω!

— Ρήνα: Ναι νὰ ζωγραφίσωμε τὸ δάσος.

— Κική: Ἐγὼ θὰ ζωγραφίσω τὸ λύκο.

— Καὶ γὼ και γὼ.

— Αθηνά: Νὰ μᾶς ζωγραφίσεις κυρία στὸν πίνακα. (Γίνεται. Ἡ δασκάλα ζωγραφίζει τὸ δάσος και ἕνα λύκο μετὰ χρωματιστὲς κιμωλίες. Ὁ Φάνης ζητᾷ ἐπιμόνως και ἕνα βόα, γίνεται.)

— Λίτσα: Ἐγὼ παιδιά ζωγράφισα μιὰ ἀλεπού.

— Δῖσα: Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποῦ ζωγράφισες Κώστα;

— Κώστας: Αὐτὸς εἶναι ὁ λύκος.

— Ἰωακείμ: Νὰ τὸ γράψωμε παιδάκια.

— Δῖσα: Ναι βγάλετε τὰ τετράδιά σας και γράψετε τὴ λέξη «ὁ λύκος». (Τὴ γράφουν στὴ σελίδα ποῦ ἔχουν τις λέξεις μετὰ τὸ ἄρθρο «ὁ» και ἔχουν βγάλετε τὸ σχετικὸ κανόνα, τὸν ὁποῖον ἐπαναλαμβάνουν κατόπιν, γράφουν τὴ λέξη «ὁ ἀλεπούς» κάτω ἀπὸ τις λέξεις ποῦ ἔχουν τὸ ἄρθρο «ὁ» και τέλος βγάζουν τὸν κανόνα «σὲ ὅσες λέξεις μπαίνει μπροστὰ τὸ «ὁ» τὸ γράφομε ἔτσι «ὁ».

— Ὁ Θεόδωρος σηκώνεται και γράφει στὸν πίνακα τὸν κανόνα και τὰ παιδιά στὸ τετράδιο πάνω ἀπ' ὅλες τις λέξεις ποῦ ἔχουν μπροστὰ τὸ «ὁ».

— Φάνης: Ἐγὼ ξέρω μιὰ φρασσοῦλα γιὰ τὴν ἀλεπού.

— Δ.: Πές την.

— Φάνης: Ἡ ἀλεπού εἶναι πονηρή.

— Δ.: Γιὰ κλείστε τὰ μάτια σας και κοιμηθῆτε και μετὰ νὰ μοῦ πῆτε ὠραίες φρασσοῦλες. (Γίνεται.)

— Δ.: Μετὰ τὴ σειρά τὰ παιδιά λένε: «Τὰ δένδρα εἶναι ψηλά». Ἀλ-

λος: «στὸ δάσος ζοῦν πολλὰ ζῶα». Ἀλλος: «ἐμεῖς ξεκινήσαμε ἀπ' τὸ σχολεῖο μας μετὰ τὸ αὐτοκίνητο και πήγαμε στὸ δάσος τῆς Γεωργ. Σχολῆς». Ἄλλος: «Τὰ δένδρα μαζιδίζουν τὴν ὕγεια». Ἄλλος: «Πόσο μοῦ ἀρέσουν τὰ δάση!»

— Γιάννης: «Τὶ ὠραῖο εἶναι τὸ δάσος!»

— Δ.: Ὁραῖες φρασσοῦλες ἀλήθεια. Ποιὰ θέλετε νὰ γράψωμε στὸ τετράδιο μετὰ τις ὠραίες φρασσοῦλες;

— Στέλλα: «Τὶ ὠραῖο εἶναι τὸ δάσος». (Γίνεται. Ἐνας μαθητὴς τὸ γράφει ἀνανθαστὼς στὸν πίνακα.

Ἡ δασκάλα γράφει στὸν πίνακα σχετικὸ κείμενο και τὰ παιδιά διαβάζουν εὐχερῶς και λογικά, προσέχουν τὰ σημεῖα τῆς στίξεως και διαβάζουν με νόημα. Κατόπιν προκαλεῖ ἡ δασκάλα τοὺς παρευρισκομένους και λένε φράσεις σχετικές. Τις γράφει στὸν πίνακα και τὰ παιδιά σηκώνονται στὸ πόδι, τις διαβάζουν και τις λένε μυστικά στοὺς γύρω. Ἐπιθεωρητὲς στὸν κ. Γενικό, στὸν κ. Γάση και στοὺς συνέδρους. Κατόπιν διαβάζουν πολυγραφημένο κείμενο και τραγουδοῦν τὸ τραγούδι: «μὲ ἀνοιξιὰτικα τραγούδια» και χορεύουν βάλς μαζί με τὴ δασκάλα.

Διὰλειμμα. 2η Διδακτικὴ ὥρα.

— Ἀφροδίτη: Παιδάκια ἡ κυρία μᾶς εἶπε ὅτι θὰ παίξωμε ἕνα ὠραῖο παιχνίδι.

(Ἡ δασκάλα σηκώνεται στὸ πόδι, ἀγκαλιάζουν τὴ δασκάλα και τὴν παρακαλοῦν νὰ τὸ παίξουν. Γίνεται. 20 παιδιά φοροῦν στεφάνια και γίνονται δένδρα δηλ. δάσος και 8 κορίτσια περπατοῦν στὸ δάσος και λένε: «μέσα στὸ δάσος περπατᾷ κλπ. Ὁ λύκος ἀπαντᾷ σχετικὰ και φορεῖ τὴ χάρτινη στολή ποῦ ἔκανε ἡ δασκάλα.

Τὸ παιχνίδι εἶχε ἐπιτυχία μεγάλη. Παίχθηκε 2—3 φορές, μετὰ ὅπως ἦταν ἐνθουσιασμένα τοὺς λέει ἡ δασκάλα):

— Τώρα θέλετε νὰ παίξωμε και ἕνα ἄλλο παιχνίδι;

Παιδιά: Θέλωμε (και τὸ παιχνίδι ἀρχίζει. Ἡ δασκάλα πέρνει τέσσερα—τέσσερα τὰ παιδιά—δένδρα και τὰ σπέρνει δηλ. 4+4=8+4=12+4=16+4=20. Τὰ παιδιά—δένδρα εἶναι καθισμένα. Τότε λέει ἡ δασκάλα: «νὰ ὁ καιρὸς περνᾷ και τὰ δένδρα μεγαλώνουν σιγά-σιγά και γίνονται μεγάλα ἴσα ἴσα σαν τὰ κυπαρίσσια. Πόσο ἴσα ἔχουν τὰ κλαδιά;» Καὶ ἔτσι κάνουν ἀσκήσεις ρυθμικές.

Ἐν τῷ μεταξύ ἔρχονται στὸ δάσος οἱ «εὐλοκόποι» μετὰ τὸ τοκεῖο και τὰ πριόνια και «γκάπ γκούπ» και «κρίτο χρίτο» ἀρχίζουν νὰ κόβουν ἀπὸ τέσσερα τέσσερα δηλ. 20—4=16—4=12—4=8—4=4—4=0. Τοὺς εὐλοκόπους ἡ Δ. τοὺς φέρει μανδύλια γιὰ κατέλλα γιατί τὸ ζήτησαν τὰ παιδιά. Τὸ παιχνίδι παίζεται και με κουνουνάρια και κυπαρισσοῦμλα και μετὰ

τὰ παιδιά λένε 4+4=8 και 20—4 κτλ. Μετὰ τὸ γράφουν στὸν πίνακα και κατόπιν στὰ τετράδια. Ἡ Δ. τοὺς βάζει γιὰ ἀσκηση και αὐτὸ τὸ αἶνιγμα: «Ἐνας πατέρας εἶχε ἕνα μικρὸ δάσος μετὰ 16 δένδρα και εἶχε 4 παιδιά ποῦ ἤθελαν νὰ κόψουν τὰ δένδρα. Ὁ πατέρας τοὺς εἶπε τότε ὅτι θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ τὰ κόψουν ἂν τὰ μοίραζαν μετὰ δύο μόνο γραμμές και κατόρθωναν νὰ πάρουν ἴσα».

— Δ.: ὅποιον παιδί τὸ βρῇ θὰ μοῦ τὸ φέρῃ νὰ τὸ δῶ. (Μετὰ μοίρασε στὰ παιδιά χαρτί και ἔκανε πρῶτα αὐτὴ ἕνα κυπαρίσσι μετὰ χαρτί και μετὰ τὰ παιδάκια. Κατόπιν παρατηροῦν εἰκόνες ὠραίες σχετικές μετὰ τὸ δάσος και συζητοῦν σὲ μιὰ εἰκόνα ποῦ ἦταν πουλάκια. Διάβασαν τὸ ποίημα «μέσα στὸ δάσος περπατᾷ» κτλ. και ἀρχίζουν νὰ τὸ τραγουδοῦν και νὰ τὸ χορεύουν, (τὸ εἶχαν ἀκούσει ἀπὸ τὴ Δευτέρα τάξη). Ἐξακολουθοῦν μετὰ νὰ παρατηροῦν ἄλλες εἰκόνες και γεννιέται ἡ ἀπορία: «Τί ζῶο εἶναι τὸ ἐλάφι». Ἡ δασκάλα τοὺς ἐξηγεῖ και πηγαίνουν ἐξω, τραγουδοῦν, και τρέχουν «σαν τὰ ἐλάφια.» Ἀσκήσεις—μύθοι).

Διὰλειμμα. 3η ὥρα.

— Θεόδωρος: Παιδάκια τόσα καλὰ ποῦ ἔχομε ποιὸς μᾶς τὰ δίνει;

— Νικολίνα: ὁ καλὸς Θεός!

— Φάνης: βέβαια ὁ Θεὸς μετὰ ἕνα λόγο εἶπε και ἐγιναν ὅλα τὰ δένδρα, ἡ θάλασσα, ὅλα ὅλα γιὰ μᾶς!

— Δ.: γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστήσωμε μετὰ μιὰ προσευχή.

— Ἐλένη: ...«Θεὲ μου σ' εὐχαριστοῦμε ποῦ μᾶς χάρισες τόσα καλὰ...».

(Ἡ δασκάλα κάθεται και ὅλα τὰ παιδιά σηκώνονται και τὴν παρακαλοῦν νὰ τοὺς διηγηθῇ μιὰ ἱστορία ἢ παραμῦθι, ἄλλα τὴν ἀγκαλιάζουν, ἄλλα τὴ φιλοῦν. Ἡ δασκάλα τοὺς ὑπόσχεται και τὸ κάνει.

— «Μιὰ φορὰ και ἕνα καιρό...» (Τοὺς διηγήθηκε τὸ παραμῦθι τῆς Δαφνοῦλας ποῦ ἦταν μιὰ θαυμασία ἀποθεραπεία γιὰ τὴν τριάρη ἐνίαση Συγκεντρωτικὴ Δῖσα. Μέσα στὸ παραμῦθι αὐτὸ, ἡ καλὴ συνάδελφος ἐπέλεξε ἔντεχνα και παραστατικὰ κάθε κενὸ τῆς διήγησης. Τὰ παιδάκια μετὰ συγκίνηση και θρησκευτικὴ κατανύξη εἶχαν κρεμαστῇ ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς Δ. και μόλις τέλειωσε ἔμειναν γιὰ λίγο βουβὰ και κατόπιν ἐξέπασαν σὲ ἐκδηλώσεις θαυμασμοῦ και ἐνθουσιασμοῦ γιὰ τὴ Δαφνοῦλα, τὴν κόρη ποῦ ἔπαιζε δάσους...)

(Σημ. Χ. Π. Πολὺ δύσκολα μπορέσαμε νὰ κρατήσουμε τόσκιτσο τῆς παραπάνω διήγησης τῆς πολυμορφίας τῆς. Τὸ σημείωμά μας δὲν ἀποδίδει δυστυχῶς τὴν ὁρμή ποῦ σκόρπισε σὲ παιδιά και σὲ συνέδρους).

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ Ε.Σ.Δ. ΣΤΗ Β' ΤΑΞΗ

Τοῦ κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΛΑΖΟΓΚΑ

(Ο Δάσκαλος μπαίνει γελαστός, όπως πάντα και καλημερίζει τα παιδιά ψάλλουν το «Χριστός Ἀνέστη» για προσευχή και αρχίζει).

—Δ. Θέλω να σὰς ἀκούσω και σήμερα παιδιά μου. Ἐδῶ στὴν ἀκρίτσα θὰ κάθουμαι, κοντά σας.

—Ο μ. Τουζόπ. : Θέλετε παιδιά να μιλήσω πρώτος ἐγώ ;

—Παιδιά: Μάλιστα.

—Θὰ σὰς πῶ ὅ,τι πρόσεξα και παρτήρησα και ἐσεῖς συμπληρώνετε. (Ἀφηγείται παραστατικά ὅ,τι τοῦκανε ἐντύπωση ἀπὸ τὸ Ὑδραγωγεῖο Λαρίσης πού τὸ ἐπισκεφθῆκανε χθές).

Ἀρχισαν οἱ συμπληρώσεις και ἡ συζήτηση γενικεύεται (*).

—Μαθητὴς: (Μς) Ἐγὼ παιδιά πρόσεξα ὅτι μόλις μῆκαμε στίς μεγάλες δεξαμενές μὰς μύρισε σὰν ποτάμι.

—Μαθήτρια: (Μα) Μὰ, ποταμίσιο νερό ἔχαν οἱ δεξαμενές ἀπὸ τὸν Πηγεῖό μας.

—Μς: Ἐπειδὴ ἦταν θολὸ μύριζε.

—Μς: Θυμᾶστε πού μὰς εἶπε ὁ ὕδραυλικὸς ὅτι ρίχνουνε φάρμακο δυνατό;

—Μς: Ἀμμῶνία τὸ λένε, ἔτσι μὰς τῶπε. Λίγο ρίχνουν σὲ κάθε δεξαμενὴ, ἀλλὰ τὸ καθαρίζει καλά τὸ νερό.

—Μς: Πάνω ἀπὸ δύο μέτρα βάθος εἶχαν οἱ δεξαμενές και τὸ νερό πῆγαινε σ' ὅλες.

—Δ.: Μόνο μὲ τὸ φάρμακο καθαρίζεται τὸ νερό παιδιά;

—Μα: Περνάει και ἀπὸ ἄλλο μέρος πού στραγγίζεται. Ἐκεῖ ἔχουν σίτες και ἀπάνω σ' αὐτὲς πολὺ ἄμμο.

—Πολλὰ παιδιά: Τὰ στραγγιστήρια εἶχαν μέσα στὴ γῆ και μάλιστα ἐκεῖ πού ἀφῆσανε τὰ πράγματά μας.

—Μς: Ναι, ναι. Ἐμεῖς χορέψαμε σ' αὐτὸ τὸ μέρος, ἐνῶ στὸ κάτω περνοῦσε νερό!

—Μς: Ποιὸς ξαίρει τί μεγάλοι σωλῆνες και τί τοιμῆντο ἔχουν μέσα;

—Μς: Μὲ τοὺς σωλῆνες τὸ τραβῶν τὸ νερό ἀπὸ τὸ ποτάμι και τὸ πᾶνε στίς δεξαμενές θολό.

—Μς: Οἱ σωλῆνες δὲ μποροῦν μόνοι τους, δουλεύουν μηχανές σ' ἓνα χαμηλὸ κλειστὸ δωμάτιο.

—Μς: Εἶναι τὰ μοτερᾶκια, κύριε. Ὁ πατέρας μου ξαίρει και ὁδηγεῖ τρακτέρ.

—Μα: Θυμᾶστε παιδιά πού πῖναμε δροσερὸ νερό ἀπὸ μιὰ βρυσούλα;

(*) Μς=μαθητὴς Μα=μαθήτρια.

—Μα: Αὐτὸ τὸ νερό κατέβαινε ἀπὸ τὸν «Πύργο».

—Πολλοὶ μ.: Ἐνας σωλῆνας μεγάλος ἀνεβάζει τὸ νερό και ἄλλος τὸ κατεβάζει και ἔρχεται στὴ βρύση.

—Μς: Πάλι μηχανές ὅμως τὸ ἀνεβάζουν ἐκεῖ ψηλὰ και τὸ κατεβάζουν.

—Ναι, ναι, λέγει ὁ Π., εἶναι ἄλλα μεγαλύτερα μοτερᾶκια.

—Μα: Ἐγὼ παιδιά φοβόμουνε δταν πῆγαίνα κάτω ἀπὸ τὸ ὕδραγωγεῖο. 30 μέτρα ὕψος εἶναι και ἔχει 150 σκαλιά, ὅπως μὰς εἶπαν.

—Μς: Κι ἐγὼ φοβόμουνε γιατί σὰ θεωρῶ ὕψωνονταν πάνω μας.

—Μα: Ἐγὼ τὴ γνώμη παιδιά πὼς ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ πέση αὐτὸς ὁ ψηλότερος πύργος. Εἶναι πολὺ γερός. Ὅλος μὲ σίδερα χονδρὰ και τοιμῆντα.

—Μς: Θυμᾶστε παιδιά πού μὰς εἶπε ὁ εὐγενικὸς μηχανικὸς ὅτι χρειᾶσθηκαν πολλὰ ἑκατομμύρια νὰ τὸ τελειώσουν;

—Πολλοὶ Μς: Ναι, τὸ ἔφκιασαν ἀθάνατο οἱ Λαρισαῖοι. Πολλὰ χρήματα ἔδωσαν οἱ παποῦδες μας.

—Μς: Ἐγὼ μιὰ ἀπορία: Πὼς κουβᾶλησαν τόσοι σωλῆνες ;

—Μς: Μὲ αὐτοκίνητα.

—Μς: Καί μὲ κάρρα.

—Μς: Καί μὲ τὰ χέρια πολλοὶ μαζί.

—Μα: Πολὺ θὰ κουράστηκαν οἱ Λαρισαῖοι παιδιά γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ ἀθάνατο ἔργο.

—Μς: Ἄν δὲν τὸ ἔφκιασαν θ' ἄρρωστοῦσαν, γιατί ὅπως μ' ἔλεγε ὁ παποῦς χθές, δὲν εἶχαν νερό και τὸ ἔπιναν θολό.

—Μα: Ὅλο ἄρρωστεῖες θὰ εἶχαν τότε.

—Δ.: Ἐτοί εἶναι παιδιά. Πολλὰ τράβηξε ἡ Λάρισα ἀπὸ νερό ὥσπου νὰ κάνουν τὸ ὕδραγωγεῖο. Σῶθηκε ἡ πόλη μας ἀπὸ τότε. Ἦταν πολὺ ἀγαπημένοι. Τοὺς φώτισε ὁ θεὸς κι ἔκαναν τὸ ἀθάνατο αὐτὸ ἔργο. Ἀξέγκαστο θὰ μείνῃ.

—Μα: Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσουμε ἐμεῖς ἐκείνους πού κουράστηκαν και ἔβαλαν τόσα χρήματα.

—Μς: Ἦθελα νὰ κάνω μιὰ καλὴ πράξη κι ἐγὼ, νὰ μὲ θυμῶνται ὅλοι.

—Δ.: Ἐχετε δικὴν παιδιά παρακαλέστε τὸ Θεὸ νὰ σὰς ἀξίωση νὰ κάνετε κάτι στοὺς ἀνθρώπους.

—Μα: Νὰ γράψουμε παιδιά μιὰ προσευχή; Θέλετε;

—Πολλοὶ: Μάλιστα.

(Ἐγραψαν και διάβασαν 4-5 μαθητὲς μὲ τὸ ἐξῆς πᾶνω κάτω περιεχόμενο).

Προσευχή: «Θεέ μου φώτισε τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι ἀγαπημένοι και νὰ βοηθοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ἀξιώσέ με, θεέ μου νὰ κάνω κι ἐγὼ ἓνα καλὸ στὸν κόσμον».

(Συνεχίζουν πάλι τὴ συζήτηση γιὰ τοὺς μεγάλους κόπους τῶν ἀγαπημένων Λαρισαίων).

—Μς: Ἐγὼ μιὰ ἀπορία, θὰ μοῦ τὴν ἐξηγήσετε;

Πολλοὶ μ.: Μάλιστα.

—Μς: Γιατί σηκώθηκε, ὁ καλὸς μηχανικὸς πού μένει στὸ ὕδραγωγεῖο, δταν μὰς εἶπε ποιὸς τῶφκασε τὸ ὕδραγωγεῖο;

—Μς: Γιατί ἀγαπάει και θαυμάζει ἐκείνους πού τῶφκασαν.

—Δ.: Σεῖς τι λέτε παιδιά ἔχει δικὴν ὁ Σπύρος;

Πολλοὶ μ.: Μάλιστα.

—Δ.: Αὐτὸ εἶναι παιδιά μου. Πρέπει νὰ χρωστοῦμε εὐγνωμοσύνη σ' αὐτοὺς και νὰ μὴν τοὺς ξεχάσουμε ποτέ. Τὸ ὕδραγωγεῖο μας εἶναι ἡ Ζωὴ τῆς Λαρίσης.

—Μς: Παιδιά δὲ θὰ διαβάσουμε σήμερα;

Πολλοὶ μ.: Μάλιστα.

—Δ.: Θέλετε ν' ἀφήσουμε τὸ ὕδραγωγεῖο νὰ μὰς μιλήσῃ; Πολλοὶ Μς: μάλιστα.

(Γυρίζουνε τοὺς δύο πίνακες και γυμᾶνται χαρὰ ἀρχίζουνε τὴν ἀνάγνωση).

—Δ.: Νὰ διαβάσω ἐγὼ πρῶτος;

Πολλοὶ μ.: Μάλιστα.

Πολὺ εὐχαριστήθηκαν και ἀπὸ τὸ πεζὸ ἀλλὰ πᾶρα πολὺ ἀπὸ τὴν ἔμμετρη ἔκφραση: «Τοῦ ὕδραγωγείου μας».

(Διάβασαν ὅλοι και εἶπαν τί τοὺς ἄρεσε ἡ διάφορες ἀπορίες ἀπὸ τὸ κείμενο).

Πρὸ πάντων ὅπως τὸ λένε οἱ Βολιώτες πού ἔρχονται και παίρνουν: «Νερό Λαρίσης».

—Δ.: Καταλαβαίνω πὼς ὅλους σὰς ἄρεσε κάτι πῶ πολὺ. Κοιτᾶτε μισὸ λεπτό και θὰ γυρίσω τὸν πίνακα.

Πολλοὶ: Νὰ τὸ γράψωμε στὸ τετράδιο «Ὠραίων φράσεων» καλλιγραφημένο.

—Μς: Παιδιά, γιατί μένουν τόσοι ἀνθρώποι στὸ ὕδραγωγεῖο;

—Μς: Τὸ φυλάγουν ἀπὸ κακὰ παιδιά μὴ ρίξουν πέτρες και χαλάσουν τίποτα.

—Μαθ. Ν.: Ἐχει και ἀλεξικέραυνο παιδιά γιὰ τοὺς κεραυνούς...

—Μς: Ρίχνουν και τὸ φάρμακο. Βάζουν ἐμπρός και τίς μηχανές.

—Μα: Λέτε νὰ τὸ πληρώνουν αὐτοὶ τὸ νερό παιδιά;

Πολλοὶ: Ὁχι.

—Μς: Οὔτε οἱ μηχανικοὶ και ὕδραυλικοὶ;

—Μα: Οὔτε οἱ εἰσπράκτορες πᾶρχονται στὸ σπῆτι μας;

—Δ.: Σωστὸ εἶναι παιδιά μου νὰ μὴν πληρώνουν μιὰ πού ὅλοι αὐτοὶ φροντίζουν και κουράζονται γιὰ τὸ νερό.

—Μς: Ἐμεῖς αὐτὸν τὸν μῆνα πληρώσαμε 20 χιλ. γιὰ τὸ νερό μονάχα.

—Δ.: Πόσα ἀτομα εἰστε Σπύρο;

—Μς: Τέσσαρα, κύριε.

—Δ.: Αἱ, πόσο νερό ξοδεύει ὁ καθένας σας; Πόσα χρήματα;

—Μς: Ἀπὸ πέντε χιλ. ὁ καθένας.

—Μα: Γράψε το στὸ πίνακα Σπύρο.

—Μς: Γράφει 20:4=5 χιλ.

(Λένε κι ἄλλοι πόσο πᾶνω κάτω πληρώνουν τὸ μῆνα γιὰ τὸ νερό και στὸ τέλος κάνουμε και τὸ πρόβλημα μὲ τὸ νερό τοῦ Σχολείου 60:6 τάς.=10 χιλ. ἡ τάξη).

—Μα: Ἐχομε ρολόγι πού μετράει τὸ νερό πόσο χύνουμε.

—Μς: Ναι ἀπ' τὸ ρολόγι περνάει και μπαίνει στὴν κουζίνα και στὴν αὐλὴ μὲ τὰ λουλούδια.

—Δ.: Πόσα πατώματα ἔχει τὸ σπῆτι σας παιδιά; Πολλὰ π., ἓνα, ἱσόγειο, μονώροφο, ἀπαντοῦν. (Κανένας δὲν ἔχει διώροφο). Τὸ δικό μου ὅμως τὸ σπῆτι παιδιά εἶναι διώροφο, ἄλλως τε τὸ ξέρετε. Ἐχομε δύο κουζίνες. Ἡ κάθε μιὰ ἔχει τὴ βρύση της.

—Μς: Ἀνεβαίνει τὸ νερό κύριε και σὲ πολυκατοικίες και στὸ «φρούριο» τῆς Λαρίσης ποῦναι πολὺ ψηλὸ.

—Μα: Πὼς ἀνεβαίνει παιδιά;

—Μς: Θέλετε νὰ σὰς μιλήσω ἐγὼ; Ναι, μὲ φούρια...

—Δ.: Μποροῦμε νὰ κάνουμε μόνοι μας ὕδραγωγεῖο;

(Ἀνεβαίνουν 4 μαθ. πᾶνω στὰ θρανία και ἀγκαλιασμένοι κάνουν τὸ ὕδραγωγεῖο. Ἡ αἰθουσα εἶναι ἡ «Λάρισα»).

—Μς: Νὰ ἀπ' ἐδῶ πᾶνω κατεβαίνει εὐκόλα και μὲ δύναμη ἀνεβαίνει στὰ ψηλὰ σπῆτια. Γι' αὐτὸ τὸ ὕδραγωγεῖο εἶναι ψηλότερο ἀπ' ὅλα τὰ σπῆτια.

—Δ.: Μπράβο Τάκη, μπράβο παιδιά, τὸ βρήκατε. Νὰ γι' αὐτὸ τὸ νερό ἀνεβαίνει ψηλὰ στὴ δεξαμενὴ τοῦ Πύργου και ξανακατεβαίνει μὲ δύναμη κι ἀνεβαίνει εὐκόλα πάλι στὰ σπῆτια. Ἀνεβῆτε τώρα ἄλλοι τέσσερες νὰ κάνετε κι ἐσεῖς τὸ ὕδραγωγεῖο. Θέλετε τώρα ἐσεῖς οἱ ἄλλοι νὰ ζωγραφίσετε αὐτὸ τὸ ζωντανὸ ὕδραγωγεῖο;

Πολλοὶ: Νὰ ζωγραφίσουμε κύριε.

(Ζωγραφίζουν ὅλοι μαζί μὲ τὰ πανύψηλα δένδρα του, τὴ βρυσούλα πού πῖναν νερό, τὸ μέρος πού καθίσαμε, τίς σκάλες κλπ. Ἡ Ζήκου και ὁ Πατρινὸς ζωγραφίζουν ὅλα αὐτὰ στὸν πίνακα. Κάνανε ὁλόκληρη ἐκθεσὴ). Ὁ δ. τοὺς παρακολουθεῖ ὅλους και τοὺς ἐνθαρρύνει.

Βγαίνουν τελευταῖοι διὰλειμμα.

Γυρίζοντας μέσα βλέπουν στὸν πίνακα ἓνα ποιηματάκι «Τὸ νερό». Τὸ διαβάζουν μὲ ἀπληστία γελώντας μὲ τὸ «πλίτς-πλίτς».)

—Δ.: Θέλετε νὰ σὰς τὸ τραγουδήσω;

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ Ε.Σ.Δ. ΣΤΗ Γ' ΤΑΞΗ

Του κ. Γ. ΚΟΥΣΕΡΑ, Διευθυντή Προτύπου Σχολείου

Θέμα : ο Νομός Μαγνησίας

Προπαρασκευή της διδασκαλίας

(3.5.1952. Έκδρομή δι' αυτοκινήτου των 33 εκ των 39 μαθητών της τάξεως εις Βόλον και περιοχήν, πρὸς παρατήρησην καὶ πρόσκτηση κατ' αἰσθησὶν ἀντιλήψεων. 6.5.1952. Δευτέρα ἡμέρα συνεδρίου, ὥρα 8 π.μ. Προσευχὴ. «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ πού σαυρώθηκες» κλπ. Καταλαμβάνουν τὶς θέσεις τῶν στὰ θρανία πού βρίσκονται σὲ σχῆμα Π.)

Δ.: Σεκουραστήκατε παιδιά αὐτὲς τίς μέρες ;

— Πολλοὶ μαθητὲς : Ναι κύριε !

— Χρῆστος : Μὰ εὐχαριστήθηκεμε τόσο πού ξεχάσαμε τὴν κούραση.

Δ.: Κι' ἐγὼ εὐχαριστήθηκα πολὺ ἀπὸ σὰς παιδιά, γιατί καθήσατε ὅλη τὴ μέρα φρόνιμα καὶ τελειώσαμε τὴ δουλειά μας ἐκεῖ πού πήγαμε. Στενοχωρήθηκα μόνο γιατί δὲν μπόρεσαν νὰ ρθοῦν μαζί μας μερικοὶ συμμαθητὲς σας.

— Μς.: Νὰ τοὺς ποῦμε ἐμεῖς, τί εἶδαμε ἐκεῖ πού πήγαμε !

— Δ.: Ἄν θέλουν ; Νὰ ἀκούσουν καὶ οἱ διδ[λ]οι πού μᾶς παρακολουθοῦν.

— Ἀπουσιάζαντες ἐκ τῆς ἐκδρομῆς : Θέλουμε κύριε !...

— Δευτ.: Παιδιά ἐμεῖς πήγαμε στίς ἀλύ-

— Ὅλοι : μάλιστα, μάλιστα.

(Τοὺς τὸ μαθαίνει σιγά, σιγά ἐνῶ οἱ μ. χτυποῦν ρυθμικά τὰ παλαμάκια κάθε δεύτερο στίχο. Τραγουδοῦν μὲ κέφι ἀκράτητα. Τραγουδοῦν καὶ τὴν «καμπάνα» (μελωδικὸς κανόνας) ἐπειδὴ μοιάζει μὲ τὸ καμπαναριό, τὸ ὑδραγωγεῖο. Τραγουδοῦν καὶ τὸ «Ἀεροπλάνο» καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν βγαίνουν ἔξω καὶ κάνουν «παρέλαση» τραγουδώντας καὶ χτυπώντας παλαμάκια κάθε δεύτερο στίχο. Δημιουργεῖται τέτοια ἀτμόσφαιρα πού, ἐνῶ πρέπει νὰ σχολάσουν, ἀρνοῦνται κατηγορηματικῶς: «Δὲ φεύγουμε». Ὅμως ἐυγενικά, εὐγενικά ἐπιμένει ὁ δ. καὶ οἱ σύνεδροι, καὶ φεύγουν τραγουδώντας.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ σταμάτησε ἡ ἔργασία τῆς μέρας αὐτῆς. Τὴν ἐπομένη θὰ συνεχίζονταν ὡς ἐξῆς περίπου καθὼς μᾶς ἐξηγήσε ὁ δάσκαλος: «Θὰ παίρναμε ἕνα ποτιστήρι καὶ λαστιχένιο σωλῆνα καὶ θὰ τὸ ξαναφτιάχναμε «πραγματικὸ» πιά.

— Θὰ διαβάσαμε τὰ «ἡμερολόγια» μας πού γράφουν κάθε μέρα.

— Θὰ μιλούσαμε γιὰ τὸ δρομολόγιο πού

κῆς, στὴν ἄκρη στὴ θάλασσα. Παίξαμε στὴ θάλασσα, μαζέψαμε βότσαλα καὶ βρήκαμε ἕνα σφουγγάρι.

— Ἄλλος: Φάγαμε στὴν ἀμμουδιά.

— Μς.: Μᾶς ἄφησε μιὰ γυναίκα καὶ πήραμε νερό ἀπὸ τὴν τουλούμπα τοῦ κήπου της.

— Θαν.: Ἐπειτα ἀνεβήκαμε στὸ αὐτοκίνητο καὶ μπήκαμε στὸ Βόλο.

— Ἀλεξ.: Θανάση, εἶδαμε στίς ἀλύκες πὶπὸ πέτρα ἕνα ἀκρωτήριο.

— Θαν.: Ἐκεῖ στὸ Βόλο εἶδαμε ἐργοστάσια. Ὁ δάσκαλος μᾶς ἔλεγε τί κάνει τὸ καθεῖνα. Κατεβήκαμε ὑστερα στὸ λιμάνι, εἶδαμε γλάρους, πολλὰ καΐκια, ψαράδες μὲ δίχτυα.

— Ἄλλος: Πήγαμε καὶ στὸν Ἀναυρο. Εἶδαμε τὸ ξεροποταμιό του.

— Ἄλλος: Στὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀγριά ἦταν καλὰ. Εἶδαμε ὅλη τὴ θάλασσα, σπηλιές στὸ βουνό, τὸ ἐργοστάσιο μὲ τοιμέντα, ἑλαιῶνες πολλοὺς - πολλοὺς καὶ πρὶν μποῦμε στὴν Ἀγριά καὶ στὴν Παιδοπολί.

— Ἄλλος: Στὴν Ἀγριά περάσαμε καλὰ.

Ὁ κύριος μᾶς πῆγε σὲ μιὰ ὡραία τοποθεσία στὴν ἀκρογιαλιά.

— Δ.: Στὸ Σουτραλί.

— Μαθ.: Εἶχε ὁροσερὸ ἀεράκι ἀπὸ τὴ θάλασσα, κρύο νερό καὶ παίξαμε πιάνοντας καθούρια στίς πέτρες.

Δ. Ἀρχετὰ εἶπατε παιδιά. Τώρα ἔχετε

ἀκολουθήσαμε γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ ὕδραγωγεῖο.

— Θὰ τὸ τοποθετούσαμε στὸ «χάρτη μας» πού ἔχομε φτιάσει, προσανατολισμένο πιά, στὸ ΒΔ. μέρος τῆς Πόλης.

— Θὰ κάναμε τὴν καλλιτεχνικὴ ἐμφάνιση στὸν τοῖχο τῆς αἰθούσας, πού εἶναι καὶ περιληπτικὴ συγκεφαλαιώση τῶν ὅσων εἶδαμε καὶ εἴπαμε. Ἐτοίμοι παρουσιάζεται κάθε «Ἐνότητα» καὶ ὁμορφαίνει ἡ αἴθουσα μὲ ἱχνογραφικὰ καὶ χειροτεχνικὰ ἔργα τῶν παιδιῶν.

Ἀπὸ τὴν «Ἐνότητα» αὐτὴ βγήκαν καὶ ἀριστοτεχνικὰ ἐνυφάνθησαν τὰ ἑξῆς μαθήματα: Πατριδογνωσία, πραγματογνωσία, λεκτικὴ ἀσκήσις, Ἀνάγνωση, Καλλιγραφία, Ἰχνογραφία, Ἀριθμητικὴ, Τραγοῦδι, Γυμναστικὴ κλπ. Χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουμε, μεταπηδοῦσαμε ἀβίαστα ἀπὸ τὸ ἕνα μάθημα στὸ ἄλλο. Μὲ τὴν Ε.Σ.Δ. τὰ παιδιά μαθαίνουν ἀκοπώτερα καὶ διασκεδαστικὰ.

(Σημ. «Ν.Σ.»: Τὸ σκίτσο καὶ τῆς δ)λίας αὐτῆς κράτησε ὁ Δ)ντὴς τοῦ περιοδικοῦ μας κ. Χ. Πάτσης).

ἐτοιμάσει τίποτε γιὰ διάβασμα, ὅπως ὑποσχεθήκατε τὸ Σάββατο βράδυ ;

— Μαθ. Ναι κύριε γράψαμε.

— Δ. Τί γράψατε παιδιά ;

— Βασιλική: Ἐγὼ ἔγραψα γιὰ τὸ λιμάνι.

— Τούλα: Ἐγὼ παιδιά ἔγραψα γιὰ τὴ θάλασσα.

— Μς. Τ.: Ἐγὼ ἔγραψα κατὶ γιὰ τὸ λιμάνι.

— Βασίλης: Ἐγὼ ἔγραψα γιὰ τὸ ταξίδι μας.

— Δ.: Καλὰ παιδιά. Ποιὸν θέλετε ν' ἀκούσετε ;

— Μαθητὲς: Τὸ Βασίλη κύριε.

— Δ.: Ἐλα Βασίλη νὰ μᾶς τὸ διαβάσης.

— Β.: (διαβάζει ἀπὸ τὸ τετραδίο του).

Ἀπὸ πολλὰς μέρες πρὶν εἶχαμε μιλήσει γιὰ ἐκδρομὴ στὸ Βόλο. Περιμέναμε πότε νὰ ἐρθῇ αὐτὴ ἡ μέρα. Τέλος ἐφτάσε. Τὸ Σάββατο στίς 7 τὸ πρωὶ ξεκίνησαμε ἀπὸ τὸ σχολεῖο μὲ τὸ αὐτοκίνητο. Περάσαμε τὸ Ριζόμυλο, τὸ Βελεστίνο, τὸ βουνό τοῦ Λατομείου, ἐκεῖ πού βγαίνει πέτρα. Ἐπισκεφθήκαμε καὶ τὸ λιμάνι. Ἀπ' ὅσα εἶδαμε ἐκεῖ, ἔμένα μού ἔκανε ἐντύπωση ἡ μεγάλη ἐκείνη μασούνα, πού δὲν ἔμοιαζε οὔτε μὲ βάρκα, οὔτε μὲ καΐκι.

— Δ.: Ἀκούσατε τί μᾶς ἔγραψε ὁ Βασίλης. Ἐχετε νὰ εἰπῇτε τίποτε ;

— Ἐλένη: ἔμεῖς Βασιλῆκη εἶπαμε νὰ γράψουμε μόνο ἐντυπώσεις μας.

— Βασίλης: Κι' ἐγὼ ἔγραψα γιὰ τὴ μαούνα.

— Ἐλένη: Μὰ, τὰ ἔχεις ἔτσι σὰν νὰ ἔγραψες ἡμερολόγιο.

— Δ.: Καλὰ τοῦ εἶπες Ἐλένη, ἀλλὰ αὐτὰ πού μᾶς διάβασε τὰ ἔχει καλὰ ;

— Μαθ. ἄλλη: Ναι κύριε. Τώρα ν' ἀκούσουμε τὴν Τούλα.

— Τ. (διαβάζει: Ἐμένα μού ἄρεσε ἡ θάλασσα, πού ἦταν ἡσυχία σὰν τὸ λᾶδι καὶ δὲν εἶχε κύματα. Μοῦ ἄρεσε ἐκεῖ πού φάρεσε ἕνα μεγάλο παιδί. Τὴν πὶπὸ μεγάλη σ' ἔκανε ἐντύπωση μού ἔκανε ἡ θάλασσα πού ἦταν μεγάλη).

— Δ.: Τελειώσες Τούλα ;

— Τ.: Μάλιστα.

— Ἡλίας: Ἐβαλε πολλές φορὲς τὴ λέξη «ἄρεσε», ἀλλοιῶς ἦταν καλὴ.

— Δ.: Νὰ προσέχης Τούλα. Ἐλα τώρα Μαρία, ἡ σειρά σου.

— Μαρία (διαβάζει: Ἡμερολόγιο τῆς 3 Μαΐου 1952. Τὸ Σάββατο τὸ πρωὶ πήγαμε στὸ Βόλο καὶ εἶδαμε πολλὰ καὶ ὠραία πράγματα. Ἐμένα μού ἔκανε ἐντύπωση τὸ λιμάνι πού ἦταν χωρισμένο στὰ δύο. Τὸ ἕνα εἶχε πολλὰ καΐκια καὶ τὸ ἄλλο τὸ μεγάλο ἦταν ἄδειο. Εἶχε μόνο λίγες βάρκες στὴν ἄκρη καὶ 2-3 βενζινοπλοῖα).

— Εἰρήνη: Μαρία δὲν εἶπαμε νὰ γράψαμε ἡμερολόγιο !

— Μαρία: Ἐξέχασα κι' ἔβαλα ἐπάνω ἡμερολόγιο.

— Πέπα: Μᾶς εἶπε πὺς ἔγραψε γιὰ τὸ

λιμάνι κι' ἔπρεπε νὰ βάλῃ ἐπικεφαλίδα γι' αὐτό.

— Δ.: Πὺς δηλαδή ;

— Πέπα: Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ Βόλου.

— Δ.: Ἐτσι μάλιστα. Καὶ ἡ Μαρία θὰ τὸ διορθώσῃ μόνη της.

— Μαθητὲς: Νὰ ἀκούσουμε καὶ τὴν Βασιλική.

— Βασιλική (διαβάζει): Προχθὲς παιδιά, ὅπως ξέρετε καὶ σεῖς, πήγαμε στὸ Βόλο. Ἐμένα μού ἄρεσε πὶπὸ πολὺ στὸ λιμάνι. Ἐχει γύρω - γύρω φτιαγμένο ἕνα τοῖχο σὰν δρόμο φαρόδ. Ἀμα ἔρχονται κύματα ἀπ' ἔξω κτυποῦν ἐκεῖ καὶ μέσα δὲν κάνει φασαρία οὔτε κακὸ στὰ πλοῖα).

— Εὐαγγελία: Καλὰ τὰ ἔγραψε παιδιά, Ἐμένα μού ἄρεσαν.

— Μαθητὲς: (Συμφωνοῦν κ' ἐκεῖνοι).

— Δ.: Κούλα, πᾶρε κιωλιά καὶ γράψε στὸν πίνακα τὴν πρώτη φράση, ὅπως τὴν ἔχεις στὸ τετραδίο σου.

— Κούλα: (Γράφει ἀκριβῶς ὅπως καὶ στὸ τετραδίο της).

«Προχθὲς παιδιά ὅπως ξέρετε καὶ σεῖς» πήγαμε στὸ Βόλο».

Διδ.: Φθάνει. Τί λέτε γιὰ τὰ γράμματά της, σὰς ἄρεσαν ;

— Μαρία: Ὅχι ὅλα. Ἐχει μερικὰ στράβα. (Διορθώνει τὰ κακογραμμένα).

— Ἀντώνης: Ἐχει ὀρθογραφικὰ λάθη. Στὴ λέξη «ὄπως» θέλει μὲ ο καὶ δασεῖα. (διορθώνεται).

— Γιαννούλα: Στὴ λέξη «ξέρετε» ἡ συλλαβὴ τε θέλει μὲ ε. (διορθώνεται).

— Δ.: Γιατί ;

— Γιαννούλα: Ἐχει τὸ σεις κύριε, «σεῖς ξέρετε».

— Δ.: Ναι ἔτσι.

— Στέφανος: Στὴ λέξη «Βόλο» θέλει κεφαλαίο Β γιατί εἶναι κύριο ὄνομα (διορθώνεται).

— Δ.: Ὁραῖα. Τώρα διαβάστε το μὲ τὸ νοῦ σας καὶ βρῆτε τί τοῦ λείπει.

— Κώστας: Στὴ λέξη «παιδιά» θέλει κόμμα γιατί χαμηλώνουμε τὴ φωνὴ μας (γράφει κόμμα).

— Δ.: Πολὺ καλὰ. Τίποτε ἄλλο ;

— Θύμιος: Καὶ στὴ λέξη «σεῖς» θέλει κόμμα γιατί κι' ἐκεῖ χαμηλώνουμε τὴ φωνὴ μας καὶ πέρνουμε ἀνάσα (γράφει κόμμα).

— Δ.: Ὁραῖα. Βάλτε τώρα τὰ τετραδία σας στὴ σάκκα καὶ βγῆτε διάλειμμα 5 λεπτά.

— Μαθητὲς: (Ἐξέρχονται μὲ ὑποδειγματικὴ τάξη καὶ πειθαρχία).

— Δ.: Καλὰ τὰ εἶπατε πρωτότερα παιδιά. Ἀλλὰ, γιὰ νὰ ἴδω, θὰ τὰ γνωρίσετε ἐπάνω στὸ χάρτη ; (Ὁ διδ[λ]ος τοποθετεῖ στὸν πίνακα χάρτη γεωγραφικὸ τοῦ νομοῦ Μαγνησίας, μὲ σχεδιάγραμμα τοῦ Νομοῦ

Λαρίσης, πού τὸν ἐφιλοτέχνησε ὁ ἴδιος σὲ χαρτί μπριζόλα).

— Μαθητές: Εἶναι ὁ νομὸς Μαγνησίας.

— Δ.: Ποιὸς θέλει νὰ μᾶς δείξῃ τὸ δρομολόγιο τῆς ἐκδρομῆς μας.

— Μαθ.: Ἐξέρχεται. Βρίσκει τὴ θέση τῆς Λαρίσης. Ξεκινᾷ δείχνοντας μὲ τὴ βέργα τὴν κόκκινη γραμμὴ (σήμανση δημοσίας οδοῦ) καὶ λέγει:

— Ξεκινήσαμε ἀπὸ τὴ Λάρισα, βαδίσαμε πρὸς Α. λίγο καὶ ὕστερα Ν. Α. Περάσαμε τὸν Πλατύκαμπο, τὸ Ριζόμυλο, τὸ Βελεστίνιο, τὸ Λατομεῖο. (Φθάνει στὸ Βόλο καὶ σταματᾷ).

— Δ.: Τί παρέλειψε παιδιὰ νὰ μᾶς εἰπῇ!

— Τάσος: Ὅταν φτάσαμε στὰ σύνορα τοῦ νομοῦ μας σταματήσαμε τὸ αὐτοκίνητο. Νάτα τὰ σύνορα στὸ χάρτη (Δείχνει τὰ ὅρια τοῦ νομοῦ Λαρίσης - Μαγνησίας καὶ λέγει): Πρὸς Β. καὶ Δ. ἔχει γειτονία μὲ τὸ νομὸ Λαρίσης, πρὸς Ν. μὲ τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ ἓνα κομμάτι θάλασσα, πρὸς τὰ Α. ἔχει τὸ Αἰγαῖο Πέλαγος.

— Δ.: Ἀπὸ ἐδῶ ποῦ εἴμαστε, πρὸς ποῖο μέρος εἶναι ὁ νομὸς Μαγνησίας;

— Μαθ.: Πρὸς τὰ Ν. Α. (καὶ δείχνει μὲ τὸ χεῖρ στὸν ὁρίζοντα).

— Τάσος: Μέσα στὸ νομὸ μπαίνει θάλασσα.

— Δ.: Ἀπὸ ποῦ;

— Μαθ.: Ἀπὸ τὸ Ν. (δείχνει τὴν εἰσοδὸ καὶ τὴν ὁχτὴ γύρω - γύρω).

— Δ.: Τὴ θάλασσα αὐτὴ πού μπαίνει μέσα στὴ στεριά, τὴ λέμε κόλπο.

— Μ.: Παγασητικὸς κόλπος.

— Δ.: Ναὶ παιδιὰ, αὐτὸς ὁ Κόλπος ἔχει τὸ ὄνομά του: «Παγασητικὸς».

— Μαρία: Γιατί κύριε λέγεται Παγασητικός;

— Δ.: Μήπως ἄκουσε κανεὶς σας γιατί λέγεται ἔτσι;

— Μαθητής: Ὁχι κύριε.

— Δ.: Ἐ! τότε θὰ σᾶς τὸ πῶ ἐγώ. Ἐκεῖ κοντὰ στὶς Ἀλυκὲς, πού πήγαμε παιδιὰ, ὑπῆρχε τὸν παλιὸ καιρὸ μιὰ πόλη, αἱ Παγασαί. (γράφει τὸ ὄνομα στὸν πίνακα). Σήμερα δὲν ὑπάρχει πιά. Καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς καυγάδες πού εἶχαν μεταξύ τους οἱ κάτοικοί της. Στὸ χάρτη ἔχει κανένα σημάδι γι' αὐτήν;

— Χρῖστος: Νὰ κυττάξω ἐγὼ κύριε;

— Δ.: Ἐλα Χρῖστο!

— Χρῖστος: (Κυττάει καὶ βλέπει τὸ χαρακτηριστικὸ σημεῖο σημάτων ἀρχαίων πόλεων L) ἔχει ἓνα τέτοιο σημάδι (λέει καὶ τὸ φτιάχνει μεγαλύτερο μὲ κιμωλία στὸν πίνακα).

— Δ.: Τί μᾶς δείχνει λοιπὸν αὐτὸ τὸ σημάδι;

— Μαθητής: Τὶς πόλεις πού δὲν ὑπάρχουν σήμερα.

— Μαθητής: Ἐκεῖ κοντὰ στὶς Ἀλυκὲς

εἶδαμε μιὰ λουρίδα στεριάς νὰ μπαίνει σὰ γλῶσσα στὴ θάλασσα.

— Δ.: Μάλιστα. Σ' εὐχαριστοῦμε πού μᾶς τὸ θύμισες. Μπορεῖς νὰ τὴ βρῆς καὶ στὸ χάρτη;

— Μαθ.: (Τὴ βρίσκει καὶ τὴ δείχνει).

— Δ.: Μπορεῖτε νὰ βρῆτε καὶ ἄλλη τέτοια στὸ χάρτη;

— Μαθ.: (Βρίσκει καὶ διαβάζει): Ἀκρωτήριον Τρίκκερι.

— Δ.: Πῶς τὴ λέμε αὐτὴ τὴ γλῶσσα πού μπαίνει στὴ θάλασσα;

— Μαθητής: Ἀκρωτήριο.

— Ἡλίας: Κύριε ἐξω ἀπὸ τὸ Βόλο βρήκαμε ἓνα ξεροπόταμο.

— Δ.: Σὲ ποῖο σημεῖο;

— Μαθ.: Στὰ ἀνατολικά. (Βγαίνει στὸν πίνακα, τὸ βρίσκει καὶ διαβάζει): Ποταμὸς Ἀναυρος.

— Δ.: Ἀπ' αὐτὸ τὸ ποτάμι τὰ παλιὰ χρόνια πέρασε ἓνα βασιλόπουλο...

— Χρῖστος: Κύριε, ξέρω, ὁ Ἰάσωνας.

(Συνεχίζεται στὸ ἐπόμενο)

X. Π.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Γνωρίζουμε στοὺς ἀναγνώστες μας πῶς λόγῳ πληθώρας ὕλης ἀναβάλαμε γιὰ τὸ ἐπόμενο τεῦχος τὴ δημοσίευσή:

1) τῆς νομολογίας τοῦ κ. Κ. Πλακοκεφάλου.

2) Τὰ πορίσματα διαφόρων συνεδρίων ἀπὸ ὁλόκληρὴ τὴν Ἑλλάδα, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα παρακολογήσαμε αὐτοπροσώπως.

3) Τὴν πλούσια βιβλιογραφία πού μᾶς ἔστειλαν γιὰ ἀναγγελία καὶ τὰ βιβλιοκριτικά μας σημειώματα.

4) Ὅπως βλέπετε προτιμήσαμε τὶς ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες πού τόσο ἀρέσουν στοὺς συναδέλφους γιατί ἀνταποκρίνονται στὶς ἄμεσες ἀνάγκες τους.

5) Τὸ «Ν. Σχολεῖο» ἐξασφάλισε καὶ τὴν ταχτικὴ συνεργασία τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Βασ. Θεοφανοπούλου τοῦ ὁποῦ συνεχῆ ἀρθρογραφία θὰ δημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ προσεχὲς τεῦχος.

Η ΔΥΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΑΝΩΤΕΡΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

Τοῦ κ. Δ. ΚΥΡΙΤΣΗ, Δ/τοῦ Α' Σχολείου Φαρσάλων

Τὸ «Νέο Σχολεῖο», συνεπὲς πρὸς τὸ πρόγραμμα πού χάραξε ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκδοσὴ του, θεωρεῖ εὐτυχὴ σύμπτωση καθε φορὰ πού φθάνει στὴ σύνταξή του μιὰ ὑποδειγματικὴ Δύλη πρὸς δημοσίευσή. Αὐτὲς τὶς προτιμοῦμε καὶ τὶς προτάσσουμε ἀπὸ κάθε ἄλλη ὕλη. Πολλὲς φορὲς ὁ Δ/τῆς τοῦ περιοδικοῦ μας ἐπισκέπτεται διάφορα σχολεῖα ἢ παρακολουθεῖ ὑποδειγματικὲς δ/λίες στὰ συνέδρια καὶ κραταί συντομα πρακτικὰ τῶν δ/τιῶν αὐτῶν γιὰ νὰ τὶς βλέπουν οἱ ἀναγνώστες μας καὶ νὰ συγκρίνουν τὴ δική τους ἐργασία μὲ τὶς δημοσιευόμενες στὸ περιοδικό μας. Αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀνταλλάξουμε τὴν πείρα μας καὶ νὰ μετεκπαυδένουμε πραγματικὰ καὶ ὄχι τυπικά. Σὰς παρουσιάζουμε λοιπὸν καὶ ἄλλο ἓνα διάγραμμα δ/λίας ποιήματος πού ἔγινε στὸ συνέδριο Φαρσάλων στίς 27-29 Μαρτίου 1952 ἀπὸ τὸ Δ/τῆ τοῦ Α' Σχολείου Φαρσάλων κ. Δ. Κυρίτση.

Θέμα: «Ὁ τυφλὸς τοῦ Γολγοθᾶ»

Ὁ δ. προσεπάθησε νὰ συνδέσει τὸ ποίημα αὐτὸ μὲ τὴν ἀνάγνωση τοῦ ἀναγνωστικοῦ τετραχίου «Ὁ τυφλὸς τοῦ Εὐαγγελίου» πού εἶχε προηγηθεῖ τὴν προηγούμενη μέρα. Ἔτσι λοιπὸν τὸ ποίημα τοῦ Πολέμη «Ὁ τυφλὸς τοῦ Γολγοθᾶ» ἀποτελοῦσε ἰδεώδη... ποιητικὸ - συναισθηματικὴ σύνδεση καὶ ἐκφραση τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ. Χωρὶς πολλὰ λόγια καὶ μὲ μεγάλη διδακτικὴ μαεστρία ὁ δ. ὡδήγησε τὰ παιδιὰ νὰ ἀναζητήσουν τὴν ἀνέγερση σχετικῶν ποιήματος γιὰ νὰ καταλήξουν στὸ ἀριστούργημα αὐτοῦ τοῦ Πολέμη.

Ὁ δ. τὸ διηγήθηκε μὲ φυσικὸ καὶ συγκινητικὸ τρόπο καὶ συνήρασε τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε, ἤτανε θαυμασία καταρτισμένα καὶ συνθησμένα νὰ ἀνακινῶνται, νὰ ἀπαυτῶν, νὰ ἐργάζονται μὰ καὶ νὰ ἀκοῦν! Νεκρικὴ σιωπὴ στὴν αἴθουσα. Ἡ ἀπαγγελία γίνεται μέσα ἀπὸ τὸ βιβλίο ἀλλὰ μὲ μεγάλη ἐπιτυχία. Ὁ δ. αὐτὸς εἶναι λογοτεχνικὰ καταρτισμένος καὶ μὲ ἀνέση ἀπαγγέλλει τὸ ποίημα.

Τελειώνει ἡ ἀπαγγελία. Τὰ παιδιὰ θέλουν νὰ ἀνακινῶνται, νὰ μιλήσουν:

— Μ.: Ἐπειδὴ μοῦ ἄρεσε πολὺ θὰ ἤθελα νὰ μᾶς τὸ ξαναδιαβάσετε, κύριε. (Τὸ ἴδιο ζητοῦν πολλὰ παιδιὰ).

— Δ. αὐτὸς εἶπε ὁ δ., ἀλλὰ νὰ προσέξετε νὰ τὸ νοιώσετε...

Τὸ ἀπαγγέλλει καὶ δευτέρη φορὰ μὲ ἀκόμη μεγαλύτερη ἐπιτυχία. Νέα συναισθήματα ἀκροατήριον. Σαυτοὶ συντείνουν οἱ τελευταῖοι

στίχοι τοῦ ποιήματος καὶ ὁ συγκινητικὸς τρόπος τῆς ἀπαγγελίας του ἀπὸ τὸ δ. (μικρὴ σιωπή).

— Δ.: Μήπως θέλετε νὰ τὸ ἰδῆτε καὶ γραμμένο;

Τὰ παιδιὰ συνέχονται ἀπὸ τὸ συγκινητικὸ βύθισμά τους καὶ στρέφουν τὴν προσοχή τους στὸν πίνακα ὅπου ξεσκεπάζεται τὸ κείμενο τοῦ ποιήματος. Τὸ διαβάζουν σιωπηλά. Εἶναι ἔτοιμα νὰ διατυπώσουν τὶς ἀπορίες των. Ὁ δ. τὰ ἔχει συνηθίσει νὰ ἀπολαβαίνουν τὸ ποίημα: τὴ συγκίνησή του, τὴ χαρὰ, τὴ λύπη, τὰ συναισθήματα τοῦ ποιητῆ. Μποροῦσε νὰ σταματήσει ἐδῶ τὴ δ/λία του, μὰ ἤθελε νὰ μᾶς δείξῃ καὶ τὴν ἄλλη πλευρὰ δηλ. τὴν πλήρη δ/λία ἐνὸς ποιήματος μὲ πολλὰς ἀναφορὰς, ἀπορίες, ἀναλύσεις, ἐπεξεργασίες, αἰσθητικὲς ἀπολαύσεις καὶ ἐξεικονίσεις. Ἔδωσε λοιπὸν τὸ σύνθημα νὰ διαπιστωθῶν οἱ ἀπορίες των παιδιῶν καὶ νὰ λυθοῦν ἀπὸ τὰ ἴδια. Ἔτσι εἶχαμε:

1) Ἀπορίες: Προβολὴ πολλῶν ἀποριῶν γύρω ἀπὸ ἀγνωστὰς λέξεις τοῦ ποιήματος (— Ἐγὼ δὲν ξέρω τί θὰ πῇ «πλάνος» κλπ.).

Ἄλλες ἀπορίες: Ἐξηγοῦνται ἀγνωστὰς προτάσεις τοῦ ποιήματος (— τί θέλει νὰ πῇ ὁ ποιητὴς μὲ τοὺς στίχους «Ἐοεῖς ἐοεῖς... ἡ ψυχὴ εἶναι ἀδεια, διὰ μὲ μάτια δὲ θάνατοι» καὶ «βαδίζει στὰ σκοτάδια»); Δίνεται ἡ ἀπάντησις θαυμάσια ἀπὸ τοὺς μαθητὲς. Ἡ συζήτησις φουντώνει στὸ σημεῖο αὐτό.

— Μ.: Πολὺ συγκινητικὸ νᾶναι τὰ μάτια θάνατοι καὶ νὰ μὴ βλέπεις. Ἄλλη ἀπορία:

— Μ.: «σπρώχνω, σπρώχνω καὶ πνίγω πνίγομαι». Τὰ παιδιὰ δίνουν διαφορὰς ἀπαντήσεις. Ὁ δ. κατευθύνει μὰ δὲν ἐπεμβαίνει ἀπόλυτα γιατί τὸ μελισσολόγι δίνει σαφαινοῦς ἀπαντήσεις. Ἀφοῦ ἐξαντλήθηκαν οἱ ἀπορίες αὐτὲς ὁ δ. προβάλλει μιὰ - δυὸ δικές του.

— Δ.: «Κιὰ, γκοῦπ ἀκούγονται οἱ χτύποι... Ποιοὶ χτύποι καὶ ποῖα βογγητά»;

— Μ.: Ἀπὸ τὸ σταθῆμα. Θὰ ἦταν οἱ κακοῦργοι αὐτοί. Μὰ βογγος δὲν ἀκούγεται ἀπὸ τὸ Χρῖστο, ἦταν ἀπὸ τοὺς κακοῦργους!.

Διήγησις περιεχομένου. Ὁ δ. προκαλεῖ τὰ παιδιὰ νὰ διηγηθῶν, ἂν μποροῦν τὸ περιεχόμενον τοῦ ποιήματος αὐτοῦ. Βγαίνει μιὰ μαθήτρια στὸν πίνακα, ρίχνει μερικὰ ματιὰς στὸ κείμενο καὶ κατόπι, σὺν νὰ ἀνασκαλίσῃ τὴ μνήμη της, γράφει πρὸς τοὺς συμμαθητὲς της καὶ διηγεῖται τὴν ἐπὶθεσιν. Τὸ κοριτσάκι αὐτὸ (κόρη τοῦ κ. Γυμνασιάρχου Φαρσάλων) φαίνεται καλλιεργημένη λογοτε-

χνικά. 'Η διήγησή του ήτανε χαριτωμένη. Ακολουθεί κριτική στη διήγησή της.

— 'Εσύ, Ρηνούλα, ξέχασες να μάς πείς... κ.λ.π.

4. *Ιδέες του ποιήματος.* Οι μαθητές δικαιολογούνε γιατί τους άρεσε το ποίημα αυτό.

— Μ.: Γιατί έχει ωραίες ιδέες και τέχνη.

— Μ.: 'Η κεντρική του ιδέα είναι ότι επάνω στους σταυρούς σταύρωσαν δύο κακούργους πλάι στο Χριστό.

— Μ.: 'Ότι σταύρωσαν το Χριστό. Αυτή είναι η κεντρική ιδέα.

— Μ.: 'Ο τυφλός ζητάει ξανά να τυφλωθεί γιατί είδε το μεγάλο ευεργέτη του, το Χριστό, να τόν σταυρώνουν...

— Μ.: 'Εγώ νομίζω πως η κεντρική ιδέα εκφράζεται σαφώς: «πώς ού που μου έδωσες τὸ φῶς σὲ βλέπω σταυρωμένο;... Τὰ μάτια μου νὰ κλαίνε;... 'Όταν με μάτια ὀρθάνοιχα βαδίζω στὰ σκοτάδια»...

5) *Τέχνη.* — Μ.: Βρήκα μερικές ωραίες λέξεις, μερικές σύνθετες: «ὀρθάνοιχα», «πρωτοαντικρύσα», «ὀχλοβοή», «ξανακαθόμουν», «ξεγελάσματα», «φωτοδότρες», «πλάγος», «κάλλη», «προσμένω»... — Μ.: 'Αλλη ωραία φράση: «πάρε τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τυφλώσέ με πάλι». — Μ.: 'Εγώ βρήκα μιά μεταφορά: τὴν ὀχλοβοή τὴν παρουσιάζει μὲ ἀντάρα. — Μ.: Βρήκα μιά ὑπερβολή: «πνίγω, πνίγομαι». Κανονικά δὲν πνιγόμαστε ὅταν... μὰ ὁ ποιητὴς μᾶς δίνει μιά ὑπερβολή γιὰ νὰ μᾶς κἀνὴ ἐντύπωση ὅπως λέμε κι' ἐμεῖς «τὸν σκότωσε ἀπὸ τὸ ζῦλο».

— Μ.: Πέθανε ἀπὸ τὸ κρύο...

— Μ.: 'Εσκασε ἀπὸ τὴ ζέση...

— Μ.: Πέταξε ἀπὸ τὴ χαρὰ μου...

— Μ.: Τὰ ἀτσάλνια μπράτσα...

— Δ.: Εἶδατε καμμιὰ ἀντίθεση; (Διαβά-ζει μερικά ἀποσπάσματα. Τὰ παιδιά βρίσκουν ἀντιθέσεις).

— Δ.: 'Η ἀντίθεση εἶναι ἓνα «σχήμα» στὴν ποίηση, ὅπως τὰ ἄλλα ποὺ ξέρετε. 'Ετσι ὁμορφαίνει τὸ ποίημα. (Οἱ μαθητὲς βρίσκουν ἀντιθέσεις. Πρόκειται γιὰ νέα προσθήκη στὶς μέχρι τώρα γνώσεις τους γιὰ τὴν ἀνάλυση τῶν ποιημάτων).

6) *Εἰκόνες.* — Μ.: Βλέπω νὰ σηκώνουν δύο σταυρούς μὲ δύο ἀνθρώπους σταυρωμένους ἐπάνω. — Μ.: εἶδα νὰ σηκώνουν τὸν 'Ιησοῦ σταυρωμένο... — Μ.: 'Εγώ εἶδα τὸν τυφλὸ νὰ προσεύχεται πλάι στὸν σταυρωμένο... — Δ.: Ποιά εἰκόνα ἦταν ἡ καλύτερη; — Πολλοὶ μαθητὲς: «Νὰ προσεύχεται ὁ τυφλός».

7) *Ἀπεικόνιση.* Τὰ παιδιά δὴλωσαν τί θὰ ἱχνογραφοῦσαν ἢ θὰ ζωγράφιζαν ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ ποιήματος ἂν τὰ ἔφηνε ὁ δ. (αὐτὸ δὲν ἔγινε γιατί ὁ χρόνος δὲν τὸ ἐπέτρεπε καὶ ὁ δ. ἤθελε νὰ ολοκληρώσει τὴ διδασκαλία του).

— 'Εγὼ τὸ Χριστὸ σταυρωμένο καὶ τὸν

τυφλὸ νὰ κοιτάξῃ μὲ μάτια προσηλωμένα τῇ σκηνῇ.

— 'Εγὼ θὰ ἔβαζα καὶ τὰ λόγια «ὁ τυφλὸς τοῦ Εὐαγγελίου».

— Καὶ κατὰ ἀκόμα θὰ ἔβαζα ἐγώ... «Πάρε τὸ φῶς ποὺ μοῦ δώσες καὶ τυφλώσέ με πάλι».

8) *'Επικεφαλίδα.* — Δ.: Θέλετε τίποτε ἄλλο γιὰ τὸ ποίημα αὐτό; — Μ.: Νὰ βοῦ-με τὴν ἐπικεφαλίδα, κύριε. — Δ.: Βοήτε τὴν... (Οἱ μαθητὲς κάνουν διάφορες ἀπόπειρες. 'Ενας τὴν πετυχαίνει).

— 'Ο τυφλὸς τοῦ Γολγοθᾶ...

— Δ.: Αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος του. Αὐτὸν ἔβαλε καὶ ὁ ποιητὴς!...

9) *Μέτρο.* Μ.: Τὸ μέτρο κύριε, ξεχάσα-με τὸ μέτρο. ('Αλλος Μαθητὴς στρεφόμενος πρὸς τοὺς συνέδρους).

— Τὸ πεζὸ δὲν ἔχει ὀρισμένο ἀριθμὸ συλλαβῶν ἐνὸς τοῦ ποίημα ἔχει μέτρο!...

— 'Εχει ἱαμβικὸ!...

— ('Όλοι μαζί): Μάλιστα ἱαμβικὸ.

— Τί πόδια ἔχει;

— Μ.: Εἶπαμε: ἱάμβους. Δυὸ συλλαβὲς νὰ τονίζονται...

'Όλοι οἱ μαθητὲς χτυποῦν παλαμᾶκια κρατώντας τὸ ρυθμὸ τῶν ἱάμβων: «τάκ-τάκ, τάκ-τάκ». 'Εφαρμόζουν τὸ μέτρο «μαζί με κά-ποιον πλά-νο (περιττό). Αὐτὲς οἱ γνώσεις τῶν παιδιῶν κάνουν τεράστια ἐντύπωση στοὺς συνέδρους. ('Ο Δ. μᾶς ἐξήγησε στὸ τέλος, ὅτι εἶναι καταρτισμένα τὰ παιδιά του στὸ μέτρο. Τὸ ὑπογραμμίζουμε αὐτό. 'Ας τὸ ἔχουν ὑπόψη τους οἱ συνέδελφοι).

10) *Ὁμοιοκαταληξία.* Βρίσκουν ὁμοιοκαταληξίες καὶ ἐξηγοῦν γιατί μὲ τὴ ρίμα τὰ ποιήματα γίνονται ὁμορφότερα.

— Μ.: Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ὁμοιοκαταληξία.

— Μ.: Τὸ μέτρο εἶναι τὸ σπουδαιότερο στὸ ποίημα, ὅχι οἱ ιδέες...

— Δ.: 'Όλα τὰ ποιήματα ἔχουν ὁμοιοκαταληξία;

— Πολλοὶ μαθητὲς: 'Όχι, ἔχουμε καὶ ἐλεύθερο στίχο, σὰν πεζογράφοι!...

11) *Διάλογος.* Μ.: Τὸ ποίημα ἔχει καὶ διάλογο, ἐκεῖ ποὺ ἔχει τὶς παύλες.

— Δ.: Μοῦ ἄρεσαν καὶ μὲνα παιδιά, ὅσα εἶπατε γιὰ τὶς ιδέες, γιὰ τὸ περιεχόμενο, γιὰ τὴν τέχνη καὶ γιὰ τὸν διάλογο τοῦ ποιή-ματος. Σὰς εὐχαριστῶ. Τώρα ἂς τελειώσου-με. 'Αρκετὰ κουρασθήκατε. (Καμμιὰ κόπωση δὲν παρουσίασαν τὰ παιδιά κι οὔτε θέλουν νὰ φύγουν).

— Μ.: Δὲν εἶπαμε τίποτε γιὰ τὸν ποιητὴ. Ποιὸς νὰ εἶναι ἄραγε; (Δένε διάφορα ὀνό-ματα).

— Δ.: Εἶναι ὁ 'Ι. Πολέμης. Τὸν ξέρομε καὶ ἀπὸ ἄλλα ποιήματα. (ἐπαναλαμβάνει σύντομα τὴ βιογραφία του).

— Πολλοὶ μαθ.: Νὰ μᾶς τὸ διαβάσετε ἄλλη μιά φορὰ, κύριε. ('Ο Δ. τὸ ἀπαγγέλ-

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΜΟΥ

Τοῦ κ. Δ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Δ|τοῦ Β' Σχολείου Βαθέος Σάμου

1. ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΟΡΤΗ

Στις 23 τοῦ Δεκέμβρη 1948 οἱ μαθητὲς τῆς τάξης μου ἐτέλεσαν εορτὴ ἐντελῶς πρωτότυπη. Σύντομη περιγραφή τῆς εορ-τῆς αὐτῆς δίδω στὴ δημοσιότητα μὲ σκο-πὸ νὰ προκαλέσω συζήτηση τῶν συναδέλ-φων πάνω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῶν Σχολικῶν εορτῶν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας θὰ εἶναι ἡ ἀποκόμιση ὠφελιμῶν παιδαγωγικῶν δι-δαγμάτων.

Α'. 'Αναγκαῖες πληροφορίες:

Τὸ σχολεῖο ἔχει ἔξ δασκάλους

Οἱ μαθητὲς ποὺ ἐτέλεσαν τὴν εορτὴ εἶ-ναι τῆς Στ' τάξης. Κανονικὰ φοιτῶντες 43. Εἶναι ἀπὸ τὴν Τετάρτη τῆς ὁργανω-μένου σὲ Σχολικὴ κοινότητα, ποὺ πῆρε τὴν τελικὴ τῆς μορφῆς μὲν στὸ τέλος τῆς Ε' τάξης. 'Η ζωὴ τῶν μαθητῶν αὐτῶν μέσα στὴν αἰθούσα διδασκαλίας καὶ ἔξω στὰ διαλείμματα ἐμπνέεται καὶ ρυθμίζεται ἀ-πὸ νόμους, ποὺ οἱ ἴδιοι ψήφισαν σὲ εὐ-ρεῖες συζητήσεις τὶς ὁποῖες οἱ ἴδιοι πάλι προκάλεσαν καὶ μὲ εὐλάβεια τώρα ἐφαρ-μόζουν. Μποροῦν περίφημα στὴν ἀπουσία μου νὰ ἐργασθοῦν μόνοι μέσα στὴν αἰθού-σά τους μὲ ἀρκετὴ τάξη καὶ ἀκρίβεια πᾶ-

λει θαυμάσια καὶ σκορπᾶνε ρίγη συγκινή-σεως σὲ παιδιά καὶ συνέδρους).

'Ενας συγκινητικὸς ἀσπασμὸς τοῦ Δ. ἐκ μέρους τοῦ 'Επιθεωρητοῦ του καὶ ἓνα θερμὸ καὶ εἰλικρινὲς χειροκρότημα τῶν συνέδρων ἐπεφωρόνισαν τὴν ὥρα αὐτὴ διδακτικὴ μυ-σταγωγία ποὺ δυστυχῶς δὲν μπόρεσε πι-στὰ νὰ ἀποδώσει ἡ πένα μας.

Σημείωση «Ν. Σχολείου». Στὸ ὅπ' ἀριθ. 4-5 τευχὸς μας Δεκεμβρίου-Ἰανουαρίου 1950-51 δημοσιεύσαμε καὶ μιά ἄλλη δ)λία ποιήματος τοῦ κ. Ε. Μανερῆ, ὅλουν τότε Κε-φαλλήνιος καὶ τώρα 'Επιθεωρητοῦ Δημ. Σχολείου. 'Ο κ. Μανερῆς μᾶς ἔδωσε μιά δι-δασκαλία ποιήματος, μὲ ὑπερονομὸ τῆς συγκινησιακῆς καὶ συναισθηματικῆς πλευ-ρᾶς τοῦ ποιήματος. 'Ο κ. Κυρίτσος ἐτόνισε περισσότερο: τὴ λογοτεχνικὴ, αἰσθητικὴ καὶ ρεαλιστικὴ πλευρᾶ, χωρὶς νὰ ἀγνοῇ καὶ τὴν πρώτη. Θὰ μπορούσε νὰ περιοριστεῖ μόνον στὴν ἀρχικὴ ἀπαγγελία καὶ τίποτε ἄλλο (συναισθηματικὴ ἀνάλυση-ἐπίζηση). Μὰ προχώρησε στὴν αἰσθητικὴ ἀνάλυσή του καὶ στὶς ἄλλες μεθοδικὰς ἐνέργειες ποὺ εἶ-δαμε γιατί σκόπευε νὰ ολοκληρώσει τὸν κό-κλο τῆς δ)λίας αὐτῆς. 'Ηταν ἐπιθυμία τοῦ Γενικοῦ 'Επιθεωρητοῦ κ. Ε. Παπαϊωάννου,

νὰ στὰ μαθήματα, 'Ανάγνωση, 'Ιστορία θρησκευτικὰ καὶ Γεωγραφία, τῶν ὁποίων τὴν τέχνη τῆς αὐτοεξετάσεως ἔχουν διδα-χτῇ ἀπὸ πέρυσι.

Παρόμοια εορτὴ μὲ τὴν περιγραφόμενη κατωτέρω ἐτέλεσαν καὶ πέρυσι, στὴν Ε' τάξη.

Β'. Οἱ μαθητὲς σὲ συνεδρίασή τους ἀπο-φασίζουν νὰ εορτάσουν καὶ κατα-στρώνουν τὰ σχέδια.

Στις 7 τοῦ Δεκέμβρη, ἡμέρα Τρίτη τὸ πρωί, ἡ Σχολικὴ Κοινότητα διὰ τοῦ ἀρ-χηγοῦ τῆς ζήτησε τὴν ἄδεια νὰ συνεδριά-σῃ τὶς δύο τελευταῖες ὥρες γιὰ νὰ συ-ζητήσῃ τὸ ζήτημα τῆς τέλεσης εορτῆς κατὰ τὶς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων. 'Η ἄ-δεια δόθηκε φυσικὰ μὲ προθυμία καὶ στὶς 10|12 ἡ ὥρα ἡ συζήτηση ἀρχισε. 'Ακριβὲς ἀντίγραφο τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδρία-σης αὐτῆς θὰ δημοσιέψω προσεχῶς σὲ ἄρθρο μου, σχετικὸ μὲ τὴν αὐτοδιοίκηση τῶν μαθητῶν. 'Εδῶ μονάχα σημειῶνω ὅτι ἐπὶ δύο ὥρες οἱ μαθητὲς συζήτησαν μὲ ἀ-ξιοζήλευτὴ ἀκρίβεια, τάξη καὶ ἐπιχειρημα-τολογία καὶ ἔλαβαν τὶς ἀκόλουθες ἀπο-φάσεις.

1) Νὰ τελεσθῇ εορτὴ γιὰ τὶς γιορτὲς

τοῦ 'Επιθεωρητοῦ κ. Στρατοῦ καὶ τοῦ Δ)τοῦ τοῦ περιοδικοῦ μας ποὺ τὸν προέτρεψε νὰ συνεχίσει. Σκοπὸς μας νὰ ὠφεληθοῦν οἱ σύ-νεδροι καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀσχαριοί. 'Ας ἔχομε λοιπὸν ὅπ' ὀψη μας πολλοὺς τρόπους δ)λίας ὥστε καθε φορὰ νὰ μεταχειρίζομαστε τὸν προσφορότερο. Τὸ μειονεχτήμα τῆς πρώτης ἀποφῆς ἦταν ὁ ἀκρῶτος καὶ μέγισ-τος δακρύων συγκινησιασμός. Τῆς δευτέρας δ)λίας ὁ κίνδυνος ποὺ μπορεῖ νὰ προκύψει ἀπὸ τὴν εἰδολογικὴ ἐπιμονή μας γιὰ ἀνά-λυση καὶ τεμαχισμό. 'Η ἀριστερία ὅμως καὶ τῶν δύο διδασκαλίων (τοῦ κ. Μανερῆ καὶ τοῦ κ. Κυρίτσου) μᾶς δειχνε τὸ σωστὸ δόγμα ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε κατὰ τὴ δ)λία τοῦ ποιήματος: πότε τὴν πρώτη (χω-ρὶς ἡ συγκίνηση νὰ ξεπερνᾶ τὰ λογικὰ ὁ-ρια), πότε τὴ δεύτερη (χωρὶς ἡ τάση γιὰ ἀ-νάλυση νὰ σκοτίζει τὴν ὁρσιὰ τοῦ ἀριστουργ-ήματος) καὶ πότε μὴ μὲς μικτὴ δ)λία. 'Όσον ἀφορᾷ τὸ ποίημα «'Ο τυφλὸς τοῦ Γολγοθᾶ» τοῦ Πολέμη, συνηστῶμε στους ἀ-ναγνώστες μας νὰ τὸ διαβάσουν. Τότε ἡ κριτικὴ τους στὴν παρούσα δ)λία θὰ εἶναι γονιμώτερη.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

των Χριστουγέννων, καλύτερη από την περυσινή, διότι είναι το τελευταίο έτος της φοίτησής των στο Δημοτ. Σχολείο.

2) Καταρτίστηκε έπιτροπή από 12 μαθητές. Στην Έπιτροπή αυτή θα προσκομίζουν ό,τι κατάλληλο για την έορτή θα εύρισκαν οι λοιποί μαθητές (ποιήματα, διαλόγους, διηγήματα κλπ.) κι αυτή πάλι θα έκρινε την καταλληλότητα ή μη των προσκομιζομένων, άφου άκουσε και τη γνώμη των προσκομιζόντων. Έπειτα θα έμοιραζε τα έργα, που θα έκρινε κατάλληλα, σε κατάλληλους πάλι μαθητές.

3) Καταρτίστηκε έπιτροπή καλλωπισμού της αίθουσας, μέσα στην οποία θα έτελειτο ή έορτή, από 12 μαθητές.

4) Αποφασίστηκε ή καταβολή ενός μικρού χρηματικού ποσού άπ' όλους τούς μαθητές για ν' αγοράσθούν άναγκοία ύλικά.

5) Νά παρακληθί ή διδασκάλα της ώδικής νά διδάξη ώρισμένα άσματα και ύμνους έπίκαιρους.

6) Η Έορτή νά τελεσθί το άπόγευμα της 23 Δεκεμβρίου.

7) Όταν εύρισκαν μεγάλα έμπόδια στο έργο τους νά ζητήσουν την βοήθεια τού διδασκάλου τους.

Όταν τελείωσε ή Συνεδρίαση είτα στα παιδιά λίγα λόγια επαινετικά για τόν πολιτισμένο τρόπο που έδειξαν στη συζήτηση και για τίς σπουδαίες αποφάσεις τους, ιδιαίτερα δε τούς τόνισα ότι μεγάλη άξια έχουν εκείνοι οι άνθρωποι που έκτελούν ό,τι αποφασίζουν, χωρίς νά τούς άπογοητεύουν οι δυσκολίες και τά έμπόδια που μπορεί νά συναντήσουν.

Γ'. Εξεύρεση μέσων.

Τήν επόμενη, πλήθος ποικίλων περιοδικών και βιβλίων μεταφέρθηκαν στο Σχολείο. Η Κριτική Έπιτροπή καθισμένη παράμερα στην αίθουσα γύρω από ένα τραπέζι διαβάζει προσεκτικά και χαμηλόφωνα από τό περιοδικό «Ερυθρός Σταυρός» τόν διάλογο «Χριστούγεννα στη Ρόδο» και άκούει την γνώμη των μαθητών που τόν διάλεξε.

Η Έπιτροπή Καλλωπισμού καταστρώνει σχέδια για τόν στολισμό της αίθουσας. Ο Ταμίας σημειώνει στο βιβλίο του τίς εισφορές των παιδιών.

Ο βιβλιοθηκάριος δίδει στα άλλα παιδιά και άλλα βιβλία για νά έρευνήσουν μήπως και εύρουν τίποτε τό κατάλληλο για την έορτή. Όλοι εργάζονται με τάση, με χαρά και θέληση για ένα κοινό σκοπό. Τό κουδούνι σημαίνει κάποτε έξοδο μά ουδείς μαθητής ένεύρεται. Η εργασία συνεχίζεται και τη δεύτερη ώρα με άμειωτο τό ενδιαφέρον. Η Κριτική Έπιτροπή βρίσκει τόν διάλογο «Χριστούγεννα στη Ρόδο» κατάλληλο και τόν δίδει σε κατάλληλους

μαθητές. Η Έπιτροπή Καλλωπισμού παίρνει χρήματα από τόν Ταμία και αγοράζει χαρτόνια και φιλές χρωματιστές κόλλες. Έτοιμάζει άλευρόκολλα. Αρχίζει νά σχεδιάζη φτερά τών άγγέλων, φωτιστέφανο της Παναγίας, νά κόβη, νά κολλά.

Έτσι συνεχίζεται ή εργασία επί 12 ήμερες και επί 2 ώρες κάθε μέρα.

Η Κριτική Έπιτροπή κρίνει... μοιράζει τά έργα... δραματοποιεί... συντάσσει δικό της έργο, «τόν διάλογο των βοσκών» και μοιράζεται ρόλους από διάφορα έργα στους όποιους νομίζουν τόν εαυτό τους κατάλληλο. Τέλος συντάσσει τό πρόγραμμα της έορτής. Η Έπιτροπή Καλλωπισμού έξακολουθεί νά σχεδιάζη, νά κόβη, νά κολλά, νά κατασκευάζη την φάνη, άλυσίδες, φαναράκια, άστέρια και γράφει καλλιγραφικά σε ταινίες εύχες όπως «Καλά Χριστούγεννα», «εύτυχισμένος ό καινούριος χρόνος 1949» και στίχους: «Νύχτα γεμάτη θαύματα νύχτα γεμάτη μάγια» κλπ. Οι λοιποί μαθητές αντιγράφουν τούς διαλόγους και τά ποιήματα που τούς άνάθεσαν τά άποστηθίζουν και κάνουν δοκιμές.

Άλλοι Άσκούνται στο ψάλισμο των καλάντων κλπ. Ο ύποφαινόμενος περιέρχεται τίς εργαζόμενες και άσκοόμενες όμάδες, συμβουλεύει, ένθαρρύνει, άπαγγέλει ύποδειγματικά...

Δ'. Πρόγραμμα της Έορτής. Δοκιμαστική Παράσταση και κριτική αυτής.

α) Στίς 21 τό πρωί ή Κριτική Έπιτροπή διάβασε στην τάξη τό πρόγραμμα όπως τό σύνταξε κατά την αντίληψή της και ζήτησε την γνώμη όλων των παιδιών. Έπακολούθησε συζήτηση, πρόσθεσα και γώ τη γνώμη μου και τελικά τό πρόγραμμα πήρε την άκούλουθη μορφή:

- 1) Κάλαντα Χριστουγέννων
- 2) Διάλογος βοσκών (Έργον Κριτικής Έπιτροπής).
- 3) Άγάπη, μονόλογος
- 4) Η κούκλα
- 5) Θεοό Εύδοκία, ύμνος
- 6) Άληθινή λατρεία. Διάλογος
- 7) Χριστούγεννα, μονόλογος
- 8) Χριστούγεννα στο Μέτωπο. Διάλογος. Δραματοποίηση ύπό μαθητών
- 9) Τά σύμπαντα γιορτάζουν. Μονόλογος.
- 10) Δόξα θεοό Ύμνος.
- 11) Όταν άντηχίσουν οι καμπάνες. Διάλογος. Δραματοποίηση ύπό μαθητών.
- 12) Στη Φάνη σου, μονόλογος.
- 13) Είμαι Θεός, ύμνος.
- 14) Χριστούγεννα στη Ρόδο. Διάλογος.
- 15) Σε σένα Πλάστη. ύμνος.
- 16) Είδα τόν άπρημάλη νά περνά. Μονόλογος.
- 17) Γιατί ό παληός ό χρόνος. Άσμα.

18) Κάλαντα πρωτοχρονιάς (ύπό όμάδος μαθητών).

β) Έπειτα άρχισε δοκιμαστική παράσταση και Κριτική αυτής.

Κάθε διάλογος, κάθε άπαγγελία κρίνεται άπ' όλη την τάξη άπ' όλες τίς πλευρές. Έάν είναι όμορφο, έάν είναι πολύ μεγάλο, έάν ή άπαγγελία είναι έπιτυχημένη, έάν, ό μαθητής που άπαγγέλλει ή παίζει κάποιο ρόλο, παίρνει την κατάλληλη στάση κλπ. Ο Διάλογος των βοσκών και ό τρόπος της έκτέλεσής του άπορρίπτονται. Συντάσσεται άλλος διάλογος από τά ίδια τά παιδιά που δούλεψαν την ίδια μέρα μέσα στην αίθουσα διδλίας και βρίσκεται την επόμενη ήμερα ό σωστός τρόπος της έκτέλεσής του. Όμοίως άπορρίπτεται ό διάλογος «ή Κούκλα».

Άφαιρείται επίσης ή άπαγγελία «στην φάνη σου» από μαθητή και άνατίθεται σε πιο κατάλληλο μαθητή. Έτσι κρίθηκε όλο τό έργο, έγιναν διορθώσεις μου, προσθέσεις, αφαιρέσεις ύπαδειγματική άπαγγελία έκ μέρους μου κλπ.

γ) Έπειτα ή Έπιτροπή καλλωπισμού παρουσίασε και αυτή τό έργο της.

Τήν φάνη—που είχε κριθί από τά παιδιά από τίς προηγούμενες μέρες—τίς ταινίες με τίς διάφορες εύχες, τίς άλυσίδες, τά φαναράκια, τίς φτερούγες των άγγέλων, τά άστέρια και γενικά όλη την διακόσμηση. Τό έργο της εγκρίθηκε έξ όλοκλήρου, χωρίς πολλή συζήτηση.

δ) Ο Ταμίας έδωσε λογαριασμό των έσόδων και έξόδων.

ε) Τήν επόμενη τό πρωί, στίς 22, τίς δύο πρώτες ώρες έγινε κανονική εργασία σύμφωνα με τό ώρολόγιο πρόγραμμα. Στίς άλλες δύο ώρες άφέθηκαν τά παιδιά έλεύθερα νά ρίξουν μία τελευταία ματιά στο έργο τους και νά συμπληρώσουν μερικώς έλλείψεις σχετικά με τόν καλλωπισμό της αίθουσας της Έορτής. Τό ίδιο έγινε και στίς 23 όλόκληρο τό πρωί (Γενική δοκιμαστική παράσταση, συμπλήρωση έλλείψεων, μεταφορά στο Σχολείο κλάδων δάφνης και φοίνικος και έξωτερικός στολισμός μ' αυτά τού δωατιού της έορτής κλπ.

Ε'. Έκτέλεση της Έορτής

Τό άπόγευμα της 23 στίς 2 1/2 ή ώρα άρχισε ή έορτή. Παρευθέθηκαν σ' αυτή 7 διδασκαλοι και των δύο συστεναζόμενων στο αυτό Διδακτήριο Σχολείων και 100 περίπου παιδιά των άλλων τάξεων και των δύο Σχολείων.

Η Έορτή διευθύνεται από τόν άρχηγό της τάξης με άπόλυτη ήσυχία, τάξη και άκρίβεια. Κανείς έννευρισμός, καμμία σπασματική κίνηση. Ουδέμια επέμβαση διδασκάλου έθεωρήθηκε άναγκαία. Οι μαθητές έχοντας έμπιστοσύνη στον εαυτό τους, κι-

νοούνται με άνεση και άυτοπεποίθηση, με χάρη, με φυσικότητα και με ζωντάνια και έπιβάλλονται άμέσως στο άκροατήριό τους. Δέν κατορθώνουν νά κατακτήσουν μόναχα τούς συμμαθητές των άλλων τάξεων, συναρπάζουν και συγκινούν και μάς τούς δασκάλους. Δημιουργούν μία γλυκιά άτμόσφαιρα άγάπης, άλτρουισμού, φιλανθρωπίας, θρησκευτικότητας, πατριωτισμού και τέλος της άνυπόκριτης και άνεπιτήδευτης χαράς.

Κάποιος συνάδελφος σπογγίζει κρυφά τά δάκρυά του όση ώρα κρατεί ό διάλογος «όταν άντηχίσουν οι καμπάνες», που τό δραματοποίησαν οι ίδιοι οι μαθητές. Ο Θωδωράκης μάς ξοφινιάζει με την άπαγγελία του στα ποιήματα «Στη φάνη σου» και «Άγάπη». Τέτοια τέχνη, τέτοια φυσικότητα άνεπέντεχη. Ο διάλογος «Χριστούγεννα στη Ρόδο» παίχτηκε με τόση έξαιρετική έπιτυχία που μάς συγκίνησε βαθύτατα. Μά και ό διάλογος «Χριστούγεννα στο Μέτωπο», δραματοποίησαν πολύ έπιτυχημένη των παιδιών, δημιουργεί πατριωτικό και θρησκευτικό ρίγος και γεννά στην ψυχή των άρρένων δασκάλων ένα σωρό άναμνήσεις παλές και πρόσφατες από τό Μέτωπο.

Στίς 4 1/2 ή ώρα ή έορτή έληξε, άφου εύχαρίστησα ελικρινά τά παιδιά και έκ μέρους όλων των δασκάλων και των μαθητών των άλλων τάξεων για τίς χούμενες και εύχάριστες ώρες που μάς χάρισαν και τούς παίνεσα κατάλληλα για την σπουδαία έορτή που έδωσαν, έργο όλοκληρωτικά δικό τους.

Ευχήθηκα σε ένα-ένα ιδιαίτερα καλά Χριστούγεννα κι εύτυχισμένο τόν καινούριο χρόνο, χωρίς νά παραλείψω και από ένα κατάλληλο φιλοφρόνημα για κάθε ένα άπ' αυτούς.

ΣΤ' Ψυχολογική άνάλυση της έορτής

Οι μαθητές σε δίωρη συζήτηση αποφάσισαν την τέλεση της έορτής. Αφορμή στη συζήτηση αυτή έδωσαν τά κεφάλαια «Χριστούγεννα» και «Χριστούγεννα στο Μέτωπο», που τίς ήμέρες εκείνες διάβασαν στο άναγνωστικό τους, οι ποικίλες διηγήσεις Χριστουγεννιάτικων και πρωτοχρονιάτικων ιστοριών που διηγήθηκαν τά παιδιά την προηγούμενη μέρα στην ώρα «των έλευθέρων διηγήσεων», τό πλησίασμα των έορτών και πιθανόν ή άνάμνηση της περιουσίας των έορτής. Όλα αυτά μαζί τά γεγονότα—ίσως και άλλα—έδημιούργησαν στα παιδιά ψυχική άνάγκη. Αυτή τά ώθησε πάλι σε συνεδρίαση θεληματική και λήψη αποφάσεων για την ίκανοποίησή της.

Όστε τά πρώτα χαρακτηριστικά στοιχεία στην έορτή αυτή είναι:

"...ΛΕΓΕΤΑΙ ΜΟΝΟΓΕΝΗΣ,"

1) η δημιουργία οργανικής ψυχικής αν-
νάγκης και

2) λήψη αποφάσεων προς ικανοποίηση
της, σέ ελεύθερη διάσκηψη, χωρίς καμιά
έξωτερική επέμβαση, χωρίς κανένα έξα-
ναγκασμό.

Επί 15 ημέρες—στο σπίτι και στο Σχο-
λείο—οι αποφάσεις τους για την τέλεση
της έορτης θέτουν σέ άενα και έντα-
τική δράση τις ψυχικές και πνευματικές
δυνάμεις των παιδιών. Έρευνούν σέ πε-
ριοδικά και βιβλία, διαβάζουν με πρωτο-
φανή κατανόηση, κριτικάρουν, δραματο-
ποιούν, δημιουργούν έργα δικά τους, μοι-
ράζονται τους ρόλους των προσώπων των
διαφόρων έργων με εξαιρετική έπιτυχία,
κατασκευάζουν ένα σωρό χειροτεχνικά έρ-
γα, άσκούνται στο ψάλσιμο των καλάν-
των, Χριστουγεννιάτικων ύμνων και άλ-
λων άσμάτων και τó σπουδαιότερο, κάθε
μέλος της σχολ. κοινότητας αναλαμβάνει
έργο σύμφωνα με τόν χαρακτήρα του, την
ίδιοφύτα του και τις ικανότητές του και
χαράσσει δικό του δρόμο για την έπεξε-
ργασία του, για τó δούλεμά του. Τρίτο
στοιχείο λοιπόν χαρακτηριστικό της έορ-
της αυτής είναι ή έκούσια και χαρούμενη
έντατική πνευματική και χειρωνακτική έρ-
γασία για την εξέγερση των μέσων προς
έκτέλεση κοινών αποφάσεων.

Έντατικά όμως έργαζόμενοι οι μαθη-
τές για ένα αυτοκαθαρισμένο σκοπό με
την χαρούμενη θέλησή τους, με την ψυχή
τους όλόκληρη, με τόν αυτοέλεγχό και με
την αυτοκριτική τους, άσκούν εξαιρετικά
δύ-
λες τις πνευματικές τους δυνάμεις και ύπο-
βοηθούν τó φανέρωμα της άτομικότητάς των.

Ακόμα πλουτίζουν τó γνωστικό τους
κύκλο μ' ένα σωρό ποικίλες γνώσεις (θρη-
σκευτικές—ιστορικές—γεωγραφικές—όρθο-
γραφικές...) και ζωντανεύουν και φωτίζουν
ζωηρότερα παλινές παραστάσεις που τούς
έμειναν άπ' τη διδασκαλία στίς κατώτερες
τάξεις (Ιδίως θρησκευτικού και ιστορικού
περιεχομένου).

Σάν τέταρτο λοιπόν στοιχείο της έορ-
της αυτής είναι ή είδολογική και ή όλική
μόρφωση των μαθητών, σάν άποτέλεσμα
της θεληματικής και χαρούμενης πνευμα-
τικής και χειρωνακτικής των έργασίας και
της αυτοκριτικής τους, προς έπιτυχή έκτέ-
λεση αυτοκαθορισμένου σκοπού.

Τέλος ή έορτή εκτελείται. Ο κύκλος
της πνευματικής τους έργασίας κλείνει με
την έκτέλεση της έορτης. Όλοκληρωμένη
λοιπόν βουλευτική ένέργεια ξεδιπλώνεται
έμπρός μας: σύλληψη τού σκοπού, διά-
σκηψη και λήψη αποφάσεων, εξέγερση των
μέσων και έκτέλεση της πράξης με τήν ύ-
περνήκηση κάθε είδους δυσχεριών και έμ-
ποδίων. Μά έτσι Ισχυροποιείται ή βούλη-
ση. Έτσι μορφώνεται Ισχυρή και σταθερή
θέληση.

Σάν πέμπτο λοιπόν στοιχείο—κρίνον-
τες την έορτή αυτή—βρίσκομε την μόρφω-
ση Ισχυρής και σταθερής βούλησης στα
παιδιά.

Η ύλη όμως με την όποία γνωρίστη-
καν τά παιδιά ήταν τέτοια, ώστε οι πα-
ραστάσεις, οι έννοιες και οι κρίσεις που
σχημάτισαν από τήν γνωριμία τους αυτή,
πλούτισαν και δυνάμωσαν τήν ήθική τους
συνείδηση. Ακόμα καλλιεργήθηκαν πλού-
σια και άβιαστα όλα τά ανώτερα συναι-
σθήματα: τó αυτοσυναίσθημα, γιατί με
τήν έορτή σφυγμομέτρησαν τήν αξία τους
και τις δυνάμεις τους, τó θρησκευτικό συ-
ναίσθημα, γιατί έζησαν τά παιδιά έπί άρ-
κετό χρονικό διάστημα μέσα σέ άτιμό-
σφαιρα εύλάβειας και εύσέβειας, τó ήθικό
συναίσθημα, γιατί δημιουρήθηκαν εύκαι-
ρίες για στενή συνεργασία, άλληλεγγύη
και άλληλοβοήθεια ανάμεσα στα παιδιά.
Ακόμα αναπτύχθηκε τó καλαισθητικό, τó
συμπαθητικό, τó πατριωτικό και τó δια-
νοητικό συναίσθημα.

Μά ή πλούσια ήθική συνείδηση και τ'
αναπτυγμένα ανώτερα συναισθήματα ά-
ποτελούν τή βάση της ήθικής βούλησης.
Άρα έκτο στοιχείο της έορτης αυτής
είναι ή καλλιέργεια ήθικής βούλησης.

Πάνω όμως άπ' όλα αυτά στέκει ή αυ-
θόρμητη χαρά, ή πηγαία διάθεση, τó α-
ληθινό κέφι που κυριάρχησε στην παιδική
ψυχή έπί 15 μέρες και Ιδιαίτερα τήν ήμέ-
ρα της τέλεσης της έορτης.

Κρίσεις και συμπεράσματα

Είναι αξίωμα της Παιδαγωγικής όπως
κάθε Σχολική ένέργεια ύπηρετῇ τó Γε-
νικό Σκοπό τού Σχολείου. Έτσι ή αξία
κάθε Σχολικής έργασίας πρέπει νά κρίνε-
ται από τó ποσοστό της συμβολής της
στην πραγμάτωση τού Γενικού Σκοπού της
Άγωγής. Και οι Σχολικές έορτές λοιπόν,
σάν μία Σχολική ένέργεια κι αυτές, τότε
παίρνουν αξία και τιμητική θέση μέσα στο
Σχολείο όταν δημιουργούν περιβάλλο εύ-
νοϊκό για τήν ψυχική, πνευματική και σω-
ματική ακόμα αυτοανάπτυξη και αυτοά-
σκηψη τού παιδιού, για τήν αυτοεξέλιξη
της άτομικότητάς του και τέλος για τή
δημιουργία πλούσιας συναισθηματικής, χα-
ρούμενης ζωής, χωρίς καμιά διαταραχή
ή άνακοπή της όλης άλλης Σχολικής έρ-
γασίας, άλλ' αντίθετα σάν μία φυσική όρ-
γανική εκδήλωσή της.

Έτσι Σχολική έορτή ανεξάρτητη, αυ-
τόνομη και ξεχωριστή από τή Σχολική
ζωή και έργασία, καθοριζόμενη, έμπνεύμε-
νη, διευθυνόμενη και χειραγωγούμενη ό-
λοκληρωτικά από τó δάσκαλο χωρίς τήν
ένεργό συμμετοχή της θέλησης τού μαθη-
τού—όπως συνήθως γίνεται σήμερα—δέν
μπορεί νά νοηθῇ. Η Σχολική έορτή δη-
μιουργείται από ψυχική όργανική ανάγκη

Στόν τόπον αυτόν που πρωτοφάνηκαν τ'
άνωτερα στοιχεία τού πολιτισμού, τó φώς
κι ή λευτεριά. Στη χώρ' αυτή «που κοκκι-
νί» ή σφαυλή και θάλλει ή έλαία, πάντα
ό δάσκαλος ήταν ό δημιουργός κι ό σφυ-
ρηλάτης κι ό δάσκαλος τó θύμα. Δασκάλοι
ήταν τó κώνειο, δασκάλοι ήταν οι όδη-
γοί. Και σήμερα στίς άνώμαλες καταστά-
σεις δασκάλοι είναι τά θύματα και στίς ό-
μαλές οι πρωταγωνιστές των εκπαιδευτικών
άνεκδότων πάλι δασκάλοι είναι. Για κάθε
άνεκδοτο ή Ιστοριούλα που θέλουν οι...
πρωτότυποι συγγραφείς νά ζωντανέψουν μία
παιδαγωγική άγνοια, μία ψυχολογικοδιδακτι-
κή αλήθεια και μίαν επαγγελματική ανε-
πάρκεια, τó δάσκαλο θά πάρουν για πρω-
ταγωνιστή. Κι' έτσι δείχνουν όλοι τó πνευ-
μα και τήν πένα τους, τις μελέτες και τις
γνώσεις. Γι' αυτό και στο έκλεκτο περιοδι-
κό μας «Νέο Σχολείο» κάποιος «περιοδεύων
κό μας «Επιθεωρητής» τó δάσκαλο χρησιμοποιεί, για
είδειξη έπιστημονικής κι επαγγελματικής,
γνώσης. Πότε κάνει πνεύμα με τή «Νικίτιο
είρηνη», που δίδαξε ένας δάσκαλος, πότε με
τῇ «μεθοδό Decroly», που γελιοποίησε ένας
άλλος δάσκαλος και πότε με τó «σχολικό
τραγούδι» που άγνοούσε ένας τρίτος δάσκα-
λος. Κι' ένω σ' όλα αυτά κοινοπολιτεύεται
ό δάσκαλος, ό ήρωας των ήρώων σ' όλους
τους καιρούς και σ' όλες τις εποχές, ό κ.
περιοδεύων επιθεωρητής, δείχνεται—στούς
άελετες βέβαια—ότι κατέχει τó μαγικό
κλειδί, π' άνοίγει τή μυστηριώδη ψυχή
τού παιδιού και βαδίζει στους μαϊνάνδρους
της. Αυτό είναι τó βασικό σφάλμα έμάς των
νεοελλήνων: Νά ύποτιμούμε πάντα τους ή-
ρωές μας, σάν μάλιστα, στην πορεία της
ζωής, ή μοίρα σέ μίαν εποχή μās ήθελε χα-
μογελάσει!... Τό παρακάτω γεγονός θά μās
πιστοποιήσει, τó πόσο άδικο έχουμε άγναν-
τεύοντας τά πράγματα από μίαν τέτοια σκο-
πιά. Από τή σκοπιά δηλ. τού νά μὴν κάνω-
με αὐστηρό έλεγχο στόν έαυτόν μας.

Τών παιδιών, τά όποια σέ ελεύθερη διά-
σκεψη τους αποφασίζουν τήν έκτέλεσή της.
Εργάζονται έντατικά, με χαρούμενη θέ-
ληση, για τήν εξέγερση των μέσων. Έτσι
αὐτοαναπτύσσονται πνευματικά και ήθικά
και αὐτοεξελίσσεται ή άτομικότητά των.
Αποκοτύν γνώσεις πολλές και σταθερές.
Δημιουργούν έργα δικά τους. Τέλος άπ'
όλη τήν έργασία μορφώνεται μία Ισχυρή
ήθική θέληση, σάν έπιστέγασμα της όλης
προσπαθείας και άκατάβλητης ένεργείας
τους. Τήν όλη δέ έργασία τους—άπ' άρ-
χής μέχρι τέλους τήν συνοδεύει πηγαία
και αυθόρμητη χαρά και διάθεση.

Όσα δήποτε αξιώματα ή μοίρα κι' άν μās
δάση, ποτέ δέν είμαστε μεγάλοι. Πάντα
ταπεινοί δουλεύτες στο άδύνατο αυτό πλά-
σμα που λέγεται ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Στα πόδια
αὐτοῦν δουλεύουμε, όπου νά τόν τελειο-
ποιήσωμε. Και τάχα θά 'ρῇ ποτέ ή ώρα
αὐτή;

**

Δάσκαλος δούλευα σ' ένα όρεινό χωριου-
δάκι. Ο ήλιος έγερνε προς τή Δύση και τó
χωριό, τó φτωχικό και άγνό εκείνο χω-
ριό, έπαίρνε τήν εικόνα που ζήλεψεν ό
Κρυστάλλης «δντας ή μέρα σώνεται κι ό ή-
λιος βασιλεύει». Καρτερούσα τόν 'Επιθεω-
ρητή μου στην άκρη τού χωριού. Σέ λίγο
φάνηκε μπροστά αὐτός και πίσω ό δάσκαλος
τού γειτονικού χωριού. Τους καλωσορίζω
και τραβάμε για τó κέντρο τού χωριού, τó
μαγαζάκι. Τό δούρουπο τύλιξε στα φτερά
του καλά τó κοινοσχώρι και τó ψυχρό άε-
ράκι μās έκλεισε στο φτωχομάγαζο. Συζη-
τηση με τούς χωριανούς κι' άνέκδοτες Ιστο-
ρίες ό κ. 'Επιθεωρητής, για νά δείξη, πώς
πράγματι σάν 'Επιθεωρητής που είναι, ξέ-
ρει πολλά και ώραία. Έγώ ό δάσκαλος εί-
μαι στο περιθώριο. Ο κ. 'Επιθεωρητής κα-
τέχει τήν πρωτοκαθεδρία. Είμαι τó βουβό
πρόσωπο και κοιτάζω με τó λόγο, με τó
μορφασμό, με τήν κίνηση, πώς νά εύχαρι-
στήσω τόν κ. 'Επιθεωρητή. Κι' αυτά όλα ό-
χι γιατί τά πιστεύα, αλλά από σκοπιμότητα.
Η ανθρώπινη μάσκα, που γράφει ό μεγά-
λος άνατόμος της ψυχής Adler, έστησε τó
θερόν της επάνω μου. Δέν όμιλούσα έγώ, ό-
μιλούσε ή μάσκα μου. Μίαν ώρα νύχτα με
τόν κ. 'Επιθεωρητή έπήγαμε σπίτι μου. Τό
βράδι στο φτωχικό μου ό κ. 'Επιθεωρητής
ήταν πολύ επιφυλακτικός στη συζήτηση. Ού-
τε ψυχολογικά ούτε διδακτικά θέματα άνοι-
γε, ούτε κρίσεις για δασκάλους και προϊ-
σταμένους του έκανε. Κι' αυτό για νά δείξη
πώς ήξερε καλά νά πολιτευθῇ. Κι' άν έγώ
αποφάσιζα ν' άνοίξω κουβέντα για κάτι, ό
κ. 'Επιθεωρητής άπαντούσε μονολεκτικά και
στερεότυπα σημάδι που μου έλεγε: Δέν θά
μπορέσης νά μ' εκπροθέσης. Κι' αλήθεια ό
κ. 'Επιθεωρητής μου άπέδειξε ότι τó έπι-
θεωρητικό τείχος πίσω από τó όποιο ήταν
όχυρωμένος, ήταν πράγματι άπόρρητο. Κι'
όμως! Πίσω από τó τείχος αυτό όχι λίγες
φορές κρύβεται ό φόβος της αποκαλύψεως
τού πραγματικού είναι, στο όποιο πραγμα-
τικό μας είναι δέν έχουμε τήν αὐτοπεποί-
θηση και προσπαθούμε νά ζήσωμε, μ' ένα
άλλο φανταστικό είναι, που θεωρούμε εάν
πιστεύουμε πώς έχουμε άπέναντί μας έναν ύ-
πασταμένο. Δείγματα αυτά όχι ολοκληρωμέ-
νων ανθρώπων. Έτσι φάγαμε και κοιμηθῇ-

καμε. Τό πρωί ήρθε με μιὰ λιακάδα αξιοζήλευτη. 'Επιθεωρήτης και δάσκαλος τραβάμε για τὸ Σχολεῖο. Ποιμένα χωριάτο-πουλα με τὰ σημάδια τῆς φτώχειας καὶ τῆς πρόωρης δουλειᾶς μᾶς καρτεροῦνε με μάτια περιέργεια καὶ γοργκινῆρα. 'Όλα με τὰ καθαρά φτωχικά τους ρούχα. 'Ενα δὲν ἔλεπε γιατί ἀπὸ τὸ βράδι εἶχαν μάθει τὸν ἔρχομό του κ. 'Επιθεωρητοῦ κι' ἤθελαν οἱ ἀγνές ψυχές τους νὰ μὴ ντροπιάσουν τὸ δάσκαλό τους. 'Η ἀλήθεια εἶναι πὼς μ' ἀγαπούσαν πολὺ τὰ παιδιά μου. Μ' ἔδωκε τὰ παιδιά βρισκόμαστε μέσα στὸ σχολεῖο. Προσφέρω στὸν κ. 'Επιθεωρητή μου τὸ κάθισμα στὴν ἔδρα κι' ἐγὼ ὁρθὸς διδάσκω ἀνάγνωση στὴν Ε καὶ ΣΤ'. 'Ο κ. 'Επιθεωρητῆς σὲ ἕνα χαρτί γράφει. 'Ασφαλῶς γράφει τὴν ἐκθεσὶ μου καὶ τὰ λάθη μου, πὺν σήμερα εἶναι πολλά, γιατί διδάσκω ἐπιθεωρημένος. Σὰν τέλειωσα τὴ διδασκαλία μου, ὁ κ. 'Επιθεωρητῆς ἐξέτασε ἀνάγνωση σ' ὅλες τὶς τάξεις.

Δὲν ξέρω ἂν ἔμεινε εὐχαριστημένος, γιατί οὔτε μὲ εἶπε ἕνα τέτοιο, οὔτε σὴν φυσιογνωμία του μπόρεσα νὰ τὸ διακρίνω. 'Υστερα ἐξετάζει δημοκριτικὰ στὴν Γ' καὶ Δ' τὴν ἀνάστασι τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας ἐν Ναὺν. Τὸ ἤθεσαν τὰ παιδιά μου καλά. Μὰ ὁ κ. 'Επιθεωρητῆς τὰ ἔπιασε ρωτώντας τα:

— Πῶς λέγεται τὸ παιδί αὐτό, πὺν ἡ μάνα του δὲν εἶχε ἄλλο;

— 'Ενα παιδί εἶπε «μοναχογιός» κι' ἕνα ἄλλο «μοναχοπαῖδι».

— «'Όχι» εἶπεν ὁ κ. 'Επιθεωρητῆς. «'Αλλὸς πὼς λέγεται». Κανένα παιδάκι δὲν μίλουσε. Μιὰ ἡρωῖα βασιλεῖσα μέσα στὸ σχολεῖο καὶ τὰ ἡμέια ὅλων τῶν παιδιῶν ἦσαν καρφωμένα σὴν σεβάσμια μορφὴ τοῦ κ. 'Επιθεωρητοῦ. Περίμεναν κατὶ τὸ ἀνώτερο, κατὶ τὸ μυστηριώδες ν' ἀκούσουν. Στὴν ἑρῇ αὐτὴ στιγμή ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ κ. 'Επιθεωρητοῦ.

— Λέγεται μονογενής.

— 'Υστερα ἀπὸ λίγη ἀκόμη ἐξέταση σχολάσαμε. Τὰ στενορῶμα του χωριοῦ πλημμύρισαν ἀπὸ παιδιά καὶ οἱ φωνούλες, φωνές παραπονεμένων ἀηδονιῶν, ἔσκιζαν τὸ μυρωμένο ἀέρα καὶ σ' ἔπαιρνε ἡ χαρὰ, ἡ χαρὰ ἐκείνη πὺν δίνει σὴν ψυχὴ ἡ ἀπέραντη ἀγάπη πρὸς τὸ παιδί, πὺν δὲν τυλίχτηκεν ἀκόμη ἀπὸ τῆς ζωῆς τὰ βρόχια καὶ τ' ἀρπάγια. Στεροβάδισα τὸν κ. 'Επιθεωρητή μου, τὸν χαιρέτησα καὶ τοῦ εὐχῆθηκα ὦρα καλὴ. Κι' ἐνῶ γύριζα πίσω πρὸς τὸ σπίτι μου, ἔλεγα μέσα μου: Κατὰ τί κ' ὁ ἐπιθεωρητῆς μου με τὸ πέρασμά του με ἀφῆκε σοφώτερο; Μήπως στὸ ἑρωτηματικό μου αὐτὸ μπορεῖ νὰ μὲ ἀπαντήσῃ ὁ κ. «Περιοδεύων 'Επιθεωρητῆς»;

— 'Ο «Σταθμεύων Δάσκαλος»

Σημ. «Ν. Σ.». Εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὸν «σταθμεύοντα» συνάδελφο πὺν ἀνάλαβε νὰ πάρει τὴ ρεβάνς γιὰ λογαριασμὸ τῶν δασκάλων ἀπὸ τὸν «περιοδεύοντα ἐπιθεωρητή».

λων ἀπὸ τὸν «περιοδεύοντα ἐπιθεωρητή». Πρὸς ἀποφυγὴν ὅμως καθε παραξήγησης γνωρίζουμε στοὺς ἀναγνώστες μας τὰ ἑξῆς: 1) 'Ότι οἱ κ. κ. ἐπιθεωρητῆς τῶν ὁποίων τὶς ἀναμνήσεις δημοσιεύουμε σὴν στήλῃ «με τὸ φακὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ» καὶ «περιοδεύων ἐπιθεωρητῆς», εἶναι ἀπὸ τοὺς πῶ διαλεχτοὺς τοῦ κλάδου. Ἀγαποῦν τὸ δάσκαλο. 'Εχουν ἀγωνιστεῖ στὸ παρελθόν, ἀγωνίζονται καὶ τώρα γιὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ κλάδου. 'Η κριτικὴ τους εἶναι καλόβουλη. Τὸ περιοδικό μας τὴ ζήτησε νὰ γράφεται κάπως χιουμουριστικά. Θέλουμε, προκειμένου νὰ χτυπήσουμε μεθοδικὰ κ.λ.π. ἀδυναμίες μας, νὰ χρησιμοποιήσουμε καὶ τὸ χιούμορ ὡς τὸ πῶ ἀνώδυνο μέσο θεραπείας. 2) 'Ότι οἱ κ. κ. συνάδελφοί μας πὺν ἀνάλαβαν τὴ στήλῃ «με τὸ φακὸ τοῦ δασκάλου» καὶ «σταθμεύων δασκαλός» εἶναι ἀπὸ τοὺς πῶ διαλεχτοὺς τοῦ τοῦ κλάδου. 'Ο σκοπὸς μας εἶναι γνωστός.

Οἱ ἐπιθεωρητῆς μας ἀνώνυμα μποροῦν νὰ κάνουν ὁσὸνδήποτε πικρὴ θέλουν τὴν κριτικὴ τους στὸ ἔργο τοῦ δασκάλου. Καὶ οἱ δάσκαλοι, ἐπίσης ἀνώνυμα, μποροῦν νὰ κριτικάρουν τὸ ἔργο τῶν προϊσταμένων τους ἢ ἄλλοτε προϊσταμένων τους. 3) Τὸ περιοδικό μας σὲ καμμιά περίπτωση δὲν θὰ ἀποκαλύψει τὰ πραγματικά ὀνόματα τῶν «κρινόντων» καὶ τῶν «κρινόμενων» ἔστω κι ἂν τὰ ξέρετε (γιατὶ σὲ μερικές περιπτώσεις δὲν τὰ ξέρετε πραγματικά). 4) Τονίζουμε καὶ πάλι τοῦτο: νὰ προσπαθήσουν καὶ τὰ δύο μέρη νὰ κρατοῦνε τὴν κριτικὴ τους σὲ ψηλὸ ἐπίπεδο, γιατί οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μας διακρίνονται πάντοτε γιὰ τὸ πολιτισμένο ἦθος τῶν. 'Ο σημερινὸς ἀρθρογράφος μας «σταθμεύων δάσκαλος» ἔς συγγραφεῖ γιὰ τὴ σφοδρὴ του ἀντεπίθεση. Εἰλικρινὰ τὸν διαβεβοῦμε πὺν ὁ ἀγνωστός «περιοδεύων ἐπιθεωρητῆς» εἶναι λαμπρὸς φίλος καθε περιοδευτικῆς κίνησης γύρω ἀπὸ τὸ δάσκαλο, τὸ παιδί καὶ τὸ Ν. Σχολεῖο.

Χ. Π.

ΔΥΟ ΚΑΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1) 'Ιωάννου 'Αρχιμανδρίτη, 'Επιθεωρητοῦ Παραμυθιάς: «**Λεξικογραφικὴ Κωδικοποίηση ἰσχυροῦς 'Εκπαιδευτικῆς Νομοθεσίας**». Περιοδικὸ σύγγραμμα, τόμος Α' ὁλόκληρος Δρχ. 100.000 γιὰ σχολικὲς ἐφορεῖες καὶ 75.000 γιὰ τοὺς δασκάλους. Διεύθυνσις 'Ι. 'Αρχιμανδρίτην, Παραμυθιά.

2) Γ. Σ. Δάνου, «**Η α' ἀνάγνωση με τὴ συνολικὴ μέθοδο Ντενρολύ**», ἀνατύπωση προπολεμικῆς ἐργασίας του, βελτιωμένη καὶ συμπληρωμένη. Δρχ. 15.000 ἐλεύθερη ταχυδρομικῶν. Διεύθυνσις: Γ. Δάνον διμοδιδάσκαλον, 'Ιωάννινα.

Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΘΛΙΑΣ ΓΗΣ (*)

Τοῦ κ. Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ

«... σχολεῖα, πὺν νὰ βγάξουν δασκάλους - ἀνθρώπους, πὺν νὰ καθαρίζουν τὰ μυαλά μερικῶν 'Ελλήνων (ἐκείνων, πὺν θὰ διδάξουν τὰ παιδιά μας) ἀπὸ τὰ βάρη τὰ περιττά καὶ μπερδεμένα, πὺν τοὺς φόρτωσε ὁ σχολαστικισμός, ἡ τυφλομάρα, ἡ στενοκεφαλιά τῶν δασκάλων ὡς τώρα, σχολεῖα ἀνατροπῆς καλῶν δασκάλων, ἐλεύθερων, ἀνδρῶν καὶ ἀνοιχτόματων».

— 'Ιων Δραγούνης

('Ο 'Ελληνισμός μου καὶ οἱ 'Ελληνες).

Στὴν πολιτεία μετ' ἡμῶν, ὅπου τὰ πολυτέλεια τραγοῦδια ξαναζωντανίζουν θρησκευτικὰς μορφὰς καὶ ἀνατριχιαστικὰς ἱστορίας, σὰν Γιάννηνα, ἄλλοτε «πρῶτα στ' ἄρματα, σὰν γρόσια καὶ σὰν γράμματα», ὑψώνεται ἀκόμη ἕνας ἀπείρητος, κυβικός ὄγκος, σήμερα παντέρμος, κλειστός καὶ βουβός.

Γιὰ τὸν ἀνδρὸς ἀπροσανατολιστο διαβάτη, εἶναι ἀπλῶς ἕνα χιτρίο ἡ τὸ πολὺ πολὺ καποιο λείψανο παλιὰς ἀρχοντίας.

Γιὰ μᾶς ὅμως εἶναι ἕνας ἱερὸς χώρος, ὅπου ἡ συνείδησή μας ἔμαθε ν' ἀγκαλιάζει ἰδανικά, ὅπου οἱ ἐφηβικὲς ἀνησυχίες μας πῆραν τὸν ὁρθὸ ἀπροσανατολισμὸ τῆς ἀφιλόκερδης διακονίας τοῦ παιδιοῦ. Γιὰ μᾶς εἶναι τὸ «ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ», ὅπου μορφοποιήθηκε ἡ δασκαλικὴ μας ψυχὴ. Γιὰ μᾶς ἀκόμη εἶναι μιὰ ζωντανὴ μαρτυρία τῆς πολὺπλευρῆς δράσης τοῦ παιδαγωγοῦ τῆς γενέθλιας γῆς, τοῦ σημερινοῦ ἀγιάτρευτου νοσταλγοῦ, τοῦ δασκάλου μας. 'Ο! πὺν μποροῦν νὰ μιλοῦνε τὰ χιτρία καὶ πόσα μποροῦν νὰ πῶνε σ' ὅποιον νοιώθει τὴ γλώσσα τους!

Περάσανε χρόνια πολλὰ ἀπὸ τότε. Δυὸ ἀκέρια δεκάχρονα.

Ἀντρωμένος πᾶ, μεστὸς ἀπὸ τὴν τεῖρα τῆς Ζωῆς, τὴν πίκρα καὶ τὴν ὀδὴν, περνοῦσα ἀπὸ τὴν Πολιτεία μετ' ἡμῶν τὴν ἀκύμαντη, ὅπου καθρεφτίζονταν οἱ Νόμοι τῶν ἐφηβικῶν μου 'Ιμερῶν. Με πόση συγκίνηση ξαναπατοῦσα τοῦτα τὰ χώματα, τὴν «'Αλεξάνδρειά» μου πὺν «ἀποχαιρέτησα» σὰν ἔτοιμος ἀπὸ καιρὸ, σὰ θαρραλέος! Στους δρόμους τῆς πάτριας μικρῆς πολιτείας ξύπνησε μέσα μου «μὲ μουσικὲς ἐξαισεις, με φωνές» ὁ ἀόρατος θίασος τῶν ἀναμνήσεων, κατὶ σὰ μακρυνὸς ἀντίπαλος τῶν τρανοπτέρουγων νεανικῶν ὀνειρώδων μου.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ Τεύχος 21 'Ιουνίου 1952 σελ. 511-512.

καὶ κατὶ σὰ θρηνητικὸ μοιρολόγι γιὰ «τὴν τύχη σου, πὺν ἐνδίδει πιά, τὰ ἔργα σου, πὺν ἀπέφυγαν, τὰ σχέδια τῆς ζωῆς σου, πὺν βγήκαν ὅλα πλάνες». Παρωθητικὲς οἱ ἀναμνήσεις, ἀφύεργα σπηρουνίσματα τῆς ψυχῆς, σῦρανε, ἐκεῖνο τὸ μυρόπνοο ἀνοιξιάτικο δειλινὸ, τὰ βήματά μου ὡς τὸ Διδασκαλεῖο. Στάθηκαν μπροστά στὸ χιτρίο, τὸ λαβωμένο ἀπὸ τὶς σφυριές τοῦ χρόνου, μετ' ὅσο καὶ τὸ οἶγος τοῦ προσκυνητῆ στὸν ἱερὸ χώρο, ὅπου κείτονται συλλιμένα τὰ λείψανα τῆς ἀνησυχῆς νιότης. 'Απλῶς τρεμάμενο τὸ χέρι μου σὰ κάγκελα, σὰ νάθελα ν' ἀνοῖξω τὸ χιτρίο, γιὰ νὰ περιμαζέψω τῆς Νιότης τὰ λείψανα καὶ νὰ θύσω πᾶνω σ' αὐτὰ τὶς σπονδὲς τῶν δακρύων μου... Οἱ καδένες τῆς σκουριασμένης κλειδαριᾶς ἤχησαν στριγγα, σὰν εἰρωνικὸ χαχανιὸ τοῦ χρόνου, πὺν ὅλα τὰ φθείρει, τὰ ξαναἀνάγει καὶ τὰ μεταλλάζει. 'Ελεγε τὸ τριζίμο τῆς σκουριασμένης κλειδαριᾶς, ὁ ἐμπαιχτικός ἀπόλογος τοῦ χρόνου.

— Τὰ περασμένα δὲν ξαναγυρίζουν. 'Ανεπίστρεφα χάνονται! Μπροστά στὸ βουβὸ τοῦτο χιτρίο ἤρθες μετ' ἄρετὰ τσακισμένα ν' ἀντλήσεις θάρρος κι' ἐλπίδες. Μάτοιος ὁ κόπος σου! Δὲν ξεφεύγεις ἀπὸ τὸν ἀσφυκτικὸ κλοιὸ τῆς πραγματικότητας μετ' ὅσο συναισθηματικὲς προσηλώσεις σὲς χαιμένες πᾶ μορφῆς ζωῆς καὶ μετ' ὅσο νοσταλγίες... Κοίταξε τὸ νεοτάμιο τοῦτο τῆς νιότης σου... Δὲν εἶν' ἕνα σύμβολο τῆς αἰώνιας ἐναλλαγῆς ἀνάμεσα σὴν ἀσπὴ καὶ σὴν παρακμή; 'Αναπόλησε ὅσο θές μετ' ὅσο πρὸς τὸν ἡδονισμὸ ὅσο θές μετ' ὅσο ἀναμνήσεις τῆς ὀδίνης αὐγῆς τῆς ζωῆς σου... Θὰ ἔλαφρῶσεις στιγμιαία. Δὲ θὰ λυτρωθεῖς. 'Η φυγὴ μετ' ἡμῶν ἀναδρομὴ σὰ περασμένα δὲ λυτρώναι. Ξαναγύρισε σὴν πραγματικότητα. Μόνον αὐτὴ καὶ μόνον τὸ κατὰμὸ ἀντίκρουμα τῆς αὐστηρῆς αὐτῆς Κυρᾶς λυτρώναι. Ξαναγύρισε σ' αὐτὴ καὶ μετ' ὅσο ἀναποδιὰς πάσχεις μετ' ὅσο πασπαμένα ἀπὸ τὸν πόνο χεῖλῃ σου νὰ σφυρίζεις ρομαλεὸ καὶ θριαμβικὸ τῆς ζωῆς τὸ τραγοῦδι. 'Εδὼ μέσα θαρρῶ ὁ δάσκαλός σου δὲ σὲ δίδος πρὸς νὰ μετασυναίσεις τὸν πόνο σὲ χαρὰ;

'Αληθινὸ, πειστικὸ, πολὺτιμο βιοσοφικὸ ἄξιωμα, τὸ μῆνυμα, ποῦστελναν οἱ στρογγύλας καδένες τῆς κλειδαριᾶς! Μὰ δὲ μπόρεσαν νὰ κατανικήσουν τὶς ἀναμνήσεις, πὺν ξεσυρμένες ἀπὸ τὰ ἔγκατα τοῦ εἶναι μου παραβίασαν τοὺς κρουνοὺς τῆς Μνήμης. 'Ορμητικὲς ἐξέπηδαν καὶ πλημμύρισαν τὸ βουβὸ χιτρίο μετ' ὅση. Μὲς σὴν πολὺβουη δίνῃ τῆς μνημονικῆς ἀναπαράστασης γεγονότα

καί μορφές ξαναζωντανεύουν, γιὰ νὰ παρασύρουν τὴν ψυχὴ μου σὶν ἕλιγγο μιᾶς πρωτόγνωρης μέθης. Νιώθω πὼς πολλὲς σκιὲς μὲ τρυγυρίζουν καὶ πιάνουν κουβέντα μαζί μου. Ἀποξενώνομαι δόλτελα ἀπὸ τὴ βουὴ καὶ τὸν κουρνιαχτὸ τῆς σύγχρονης πόλης... Μέσα μου ἀνασταίνεται ἡ ἀγύριστη πιά ζωὴ τῶν νεανικῶν μου χρόνων μέσα σὲ τοῦτο τὸ χτίριο. Μὲ τὸ χρυσὸ κλειδί τῆς Μνήμης ἀνοίγω νοερὰ πόρτες καὶ παράθυρα. Μὲς ἀπὸ τὴ ρόδινη οὐλὴ τοῦ «χαμένου καιροῦ» ξανοίγω τὰ μικρὰ παιδάκια τοῦ Προτύπου μὲ τὰ γελαζομένα πρόσωπα, τὰ κορινθωμένα μὲ τὶς μποῦκλες τῶν μαλλιῶν τους τῶν χρυσασμένων, ἴδους ἀγγέλους, ἔτσι μοῦ φαίνεται, καὶ ὕστερα τοὺς ἐφηβους μὲ τ' ἀδρὰ χαρκτηριστικά καὶ μὲ τ' ἀνήσυχο βλέμμα, ποὺ μαρτυρεῖ τὸν πρωτόγνωρο κοχλασμὸ τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἀσίγαστη λαχτάρᾳ γιὰ τὰ τρανὰ τῆς Ζωῆς ἀθλήματα... Ἡ Νιότη σ' ὅλες τὶς κλιμακώσεις τῆς συνωδεύεται μέσα στοὺς διαδρόμους, στὶς αἰθουσες καὶ στὶς αὐλὲς καὶ μέσα ἀπὸ τὴ σύμμικτη βουὴ ὑψώνεται λαγρό, ρυθμικὸ, μελωδικὸ τῆς Ζωῆς τὸ τραγούδι. Ἀνάμεσα στὰ παιδία καὶ στοὺς ἐφήβους, ποὺ πᾶνε νὰ γίνουν δασκάλοι, διαγκωνίζεται οὐχόννας παντοῦ διεισδυτικὲς ματιὲς ὁ ρυθμοποιὸς καὶ ὁ ἐνορχηστρωτής, ποὺ ἀστρολατρεῖται καὶ ἀφειδώλυντα ξεδεύει τὶς δυνάμεις του, γιὰ νὰ ὑψώσει τὸ ἄρρυθμο καὶ παλιωμένο τοῦτο χτίριο σὲ ἀνακαινισμένο Σπίτι πραγματικῆς Ἀγωγῆς... Νάτος ὁ Δάσκαλος! Προβάλλει καταλυτὴ καὶ δημιουργὸς μαζί. Ὁ λατρευτὸς μας ὁ Δάσκαλος, ὁ ἀκαταπόνητος ἀνακαινιστής, ὁ φιλογερός ἀφυφνιστής τῆς νεανικῆς μας συνείδησης, ποὺ κᾶνε τὰ πρώτα ἀτολμα βήματα σὲ τὸν ὅρο τοῦ Πνεύματος. Νάτος ἀνασκουμπωμένος, πάνω σὲ δημιουργικὸ ὄργανό του. Παραμερίζει τὰ θανάτια, ποὺ στρεβλώνουν τὸ παιδικὸ κορμί. Ἀντικατασταίνει τὰ θανάτια μὲ τραπεζάκια καὶ καρέκλες.

Ὁργανώνει βιβλιοθήκες. Καταλύει τὶς ἔδρες, τὰ ἀψυχα τοῦτα σύμβολα τῆς συνωφρωνένης καθηγητικῆς αὐθεντίας. Καθιερώνει ἀναγνωστήρια. Ἀποδιώχνει ἀπὸ κοντὰ του τοὺς δογματικούς καὶ δεσποτικούς δασκάλους. Ὁργανώνει γιορτὲς καὶ ἐρευνες. Δημιουργεῖ ὅλες τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὸ ἀνθισμα τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ψυχῆς. Δημιουργεῖ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ νέου, ἀπολυτρωτικοῦ σχολείου, ποὺ, ξεκινώντας ἀπὸ τὶς ἀνάγκες, τὶς λαχτάρεις καὶ τὰ ἐνστικτα τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου, ἀποδεσμεύει τὶς δημιουργικὲς δυνάμεις του καὶ τὸν ὑψώνει ἔτσι ὡς τὶς ψηλότερες βαθμίδες τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Μὲ τὸ Λόγο του, ποὺ εἶναι ἕνα ζεστὸ μῆλημα ψυχῆς, μὲ τὸ παράδειγμα του, μὲ τὴν ἀγάπη του σὲ τὸ παιδί, σὶν ποὺ καὶ τὶς ἀξίες του, ὑψώνεται μπροστά σὲ τὰ ἐκπληκτὰ νεανικά μας μάτια ὁ ἀποκριτής. Καὶ ὁ ἀποκριτής. «Ἐχει σὲ τὴν ἀντιπροσώπηση, σὶν τὸν ποιητὴ, ποὺ, ὅπως

λέει ὁ Παλαμᾶς, ὅταν δὲν εἶναι ἀηδὸνι ἡ χρυσαῖτος, πρέπει ἀπόστολος καὶ κριτὴς νὰ εἶναι, μιὰν ἀπόκριση βαθεῖα νὰ δώσει σὲ βαθύτερα ρωτήματα». Μαζί μὲ τὴν ἀπόκριση ριζώνει μέσα μας ἀνεξάλειπτα βιώματα σὶν προσανατολιστικὸ ἀστέρι τῆς βιωτικῆς μας πορείας, μορφοποιεῖ τὴ δασκαλικὴ μας ψυχὴ καὶ ἔτσι, ὅπως εἶναι ἀχόρταγη, τὴν τροφοδοτεῖ μὲ τὸ μῆνυμα τῆς Πατριδολατρίας καὶ μὲ τὴν ἐπιταγὴ: Δασκάλοι νὰ γίνουμε, «ἐλεύθεροι, ἀδρεῖ καὶ ἀνοιχτόματοι», ἀπόστολοι καὶ κριτὲς, ἀποκριτὲς σὲ βαθύτερα τῆς παιδικῆς ψυχῆς ρωτήματα καὶ θεμελιωτὲς καὶ πλάστες τοῦ λαϊκοῦ σχολείου τῆς γενεθλίας γῆς. Ἀκάματοι λειτουργοὶ νὰ γίνουμε τοῦ Πατριδογενναστικοῦ σχολείου, ὅπου ἡ Πατριδολατρεῖα κορυφώνεται, ὅπως σ' ἐκείνη τὴν καλοκαιρινὴ βραδυὰ στὴ γιορτὴ τῆς ἀποθέσεως τῆς Ἡπειρωτικῆς Πατρίδας, σὶν ὕμνο:

— Τῆς ὁμορφιάς Πατρίδα-Χώρα, νύφη, ξωτική. Ὡ! Ἡπειρο γαλήνια - Ὡ! Ἡπειρο μαγευτική! Ἀνεμπόδιστα ὁ κρουνοὸς τῆς μνήμης μου κυλοῦσε ἀνακουφιστικὲς τὶς θύμησης. Εἶχε ξυπνήσει μέσα μου ἡ σκιά τοῦ ἐαυτοῦ μου πᾶνω σὲ 18 του χρόνια, ὅταν σὲ 1930 - 1931 τελείωνε τὸ Διδασκαλεῖο. Μπροστὰ σὲ βουβὸ τοῦτο χτίριο μοῦ θύμιζε ὅλα ὅσα ἐκεῖ μέσα μᾶς διηγούνται τοὺς ἀγῶνες τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Τοῦ Δασκάλου μας... Παραμέρισε γιὰ μιὰ στιγμή τὶς ἐπιφυλάξεις τοῦ ὀριμασμένου σήμερα νοῦ, ποὺ ἀντλεῖ κριτήρια γιὰ τὴν ἀποτίμηση τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων μὲς ἀπὸ τὸ κατάματο ἀντίκρουσμα τῆς πραγματικότητος καὶ μ' ἔκανε, ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια, «νὰ ὑπάρχω, νὰ σαλεύω καὶ νὰ ζῶ μέσα σὲ τὸ ἔργο ἑνὸς ἀνθρώπου. Σὰ ν' ἀνάπνεα ἐκεῖ γύρω τὴ θέληση καὶ τὴν προαίρεσή του. Μ' ἐπίανε καὶ μὲ κυβερνοῦσε, ἀκόμα μιὰ φορὰ μέσα στὶς ἀναλογίες, ποὺ διάλεξε. Δὲ μπορούσα νὰ τοῦ ξεφύγω». Ὡς πού τὸ φευγαλέο ὄραμα διαλύθηκε. Γιὰ μιὰ στερνὴ φορὰ «ἄκουσα μὲ συγκίνηση... ὡς τελευταία ἀπόλαυση τοὺς ἤχους, τὰ ἐξαίσια ὄργανα τοῦ μουσικοῦ θιάσου», τῶν ἀναμνήσεών μου μπροστὰ σὲ παντέρμο καὶ βουβὸ τοῦτο χτίριο... Κι' ἐνῶ τὸ ἀποχαιρετοῦσα, γιὰ νὰ γυρίσω στὴν πολιτεία, ὅπου σφύζει καιτούρια ζωὴ, ἄκουγα τὸ στριγγόλαλο μῆνυμα τῆς κλειδαριάς, τὸν ἐμπαχτικὸ ἀπόλογο τοῦ χρόνου:

— Τὰ περασμένα «μὴν ἀνωφέλευτα θρηνήσεις». Πάσκισε μόνο νὰ τὰ ἐρμηνεύσεις μὲ τὰ κριτήρια, ποὺ σοῦ προσφέρει ἡ σύγχρονη πραγματικότητα καὶ νὰ περισώσεις ἀπ' αὐτὰ ὅλα ὅσα μποροῦν νὰ γονιμοποιήσουν καὶ ν' ἀνεβάσουν τὴ σύγχρονη ζωὴ...

(Συνεχίζεται)

ΧΑΡΗ Σ. ΠΑΤΣΗ

ΜΙΚΤΟΙ ΤΡΙΠΛΟΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

1) ΜΙΚΤΟΣ ΤΡΙΠΛΟΣ «ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» (γεωφυσικὸς — παραγωγικὸς — πολιτικὸς) σὲ σχῆμα 70×100 καὶ σὲ πολυχρωμία ὁφφρετ. Δρχ. 5.000

Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ χάρτη αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς:

- Ἀκολουθεῖ τὴ μέθοδο τῆς Συγκεντρωτικῆς Ἀλίας σὲ μάθημα τῆς Γεωγραφίας καὶ ἐμπεδώνει ἀπλὰ καὶ ἐπιστημονικὰ τὰ κυριώτερα γεωγραφικὰ στοιχεῖα (γεωφυσικά — παραγωγικά — οικονομικά) κάθε μεγάλου διαμερίσματος καὶ κάθε Νομοῦ τῆς Ἑλλάδος.
- Ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴν ὕλη τοῦ βοηθητικοῦ μας βιβλίου «ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» ποὺ ἡ κριτικὴ βοήθησε ὡς τὸ καλύτερο βοήθημα τοῦ εἵδους του.
- Εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ περιττὲς ὀνομασίες καὶ ἀπὸ κάθε περιττό, γιὰ τὸ παιδί τοῦ Δημοτικοῦ, γεωγραφικὸ στοιχεῖο.

2) ΜΙΚΤΟΣ ΤΡΙΠΛΟΣ «ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ» (γεωφυσικὸς — παραγωγικὸς — πολιτικὸς) σχῆμα 70×100 σὲ πολυχρωμία ὁφφρετ. Δρχ. 5.000

Παρουσιάζει τὰ ἴδια πλεονεκτήματα μὲ τὸν «Χάρτη τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἀκολουθεῖ πιστὰ τὸ βοηθητικὸ μας βιβλίο «ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ» ποὺ ἐγκρίθηκε σὲ διαγωνισμό τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

3) ΜΙΚΤΟΣ ΤΡΙΠΛΟΣ «ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ» (γεωφυσικὸς — παραγωγικὸς — πολιτικὸς) σχῆμα 70×100 σὲ πολυχρωμία ὁφφρετ. (Ἕνας γιὰ ὅλες τὶς Ἡπείρους). Δρχ. 5.000

Παρουσιάζει τὰ ἴδια πλεονεκτήματα μὲ τοὺς δύο προηγουμένους καὶ ἀκολουθεῖ πιστὰ τὸ βοηθητικὸ μας βιβλίο «ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ» ποὺ ἐγκρίθηκε σὲ διαγωνισμό τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Ἐπὶ πλέον ἔχει τοῦτο τὸ πλεονέκτημα. Παρουσιάζει σὲ μιὰ κόλλα 70×100 τριπλοὺς ὅλους τοὺς χάρτες τῶν Ἡπείρων: ΑΣΙΑΣ—ΑΦΡΙΚΗΣ—ΑΜΕΡΙΚΗΣ—ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ, καὶ ἔτσι μὲ τὸ ἴδιο ἔξοδο τὰ παιδιὰ ἀποχτοῦν ἕνα χάρτη—ἅπαντα τῶν Ἡπείρων.

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ

ΟΙ ΜΙΚΤΟΙ ΤΡΙΠΛΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ὌΛΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα κυκλοφοροῦν γεωγραφικοὶ χάρτες στὴ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ.

(Σημείωση: Λόγω τῆς τεραστίας ζήτησεως τῶν χαρτῶν μας, ἐλαττώσαμε τὴν ἀρχικὴ τιμὴ τους κατὰ χίλιες δραχμὲς).

Ζητήστε τὰ ἐπίμονα ἀπὸ τὸ βιβλιοπώλῃ σας ἢ ἀπὸ τὰ γραφεῖά μας. Τιμὴ κάθε Χάρτη Δραχμὲς 5.000

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ» — ΑΘΗΝΑΙ — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ-ΠΑΤΣΗ

1. Πραγματογνωσία—τὸ παιδί κι' ὁ γύρω κόσμος	τάξη Α'	Δρχ. 7.000
2. Πατριδογνωσία—πατριδογνωστικὸ ἀνάγνωσμα	» Β'	» 7.000
3. Πατριδογνωσία—πατριδογνωστικὸ ἀνάγνωσμα	» Γ'	» 7.000
4. Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος	» Δ'	» 10.000
5. Γεωγραφία τῶν Ἡπειρῶν (ἐγκεκριμένη)	» Ε'	» 12.000
6. Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης	» ΣΤ'	» 12.000

1. Μαθαίνω νὰ μετρῶ	οἱ ἀριθμοὶ 1— 20	τάξη Α'	Δρχ. 7.000
2. » » »	οἱ ἀριθμοὶ 20— 100	» Β'	» 7.000
3. Ἀριθμητικὴ μὲ εἰκόνες	οἱ ἀριθμοὶ 100—1000	» Γ'	» 7.000
4. » » »	ἀκέραιοι—δεκαδικοὶ	» Δ'	» 7.000
5. » » »	τὰ κλάσματα μὲ εἰκόνες	» Ε'	» 7.000
6. » » »	Συμμιγείς—μέθοδοι κλπ.	» ΣΤ'	» 7.000
7. » » »	γιά τὴν Ε'—ΣΤ' τάξη (ἐγκεκρ.)	»	12.000
8. Πρακτικὴ Γεωμετρία μὲ εἰκόνες γιά τὴν Ε'—ΣΤ' (ἐγκεκρ.)	»	»	9.000

1. Ἡρωϊκὰ χρόνια	Γ' Δημοτικοῦ ΠΑΤΣΗ	Δρχ. 6.000
2. Ἀρχαία Ἑλλάδα	Δ' » ΠΑΤΣΗ	» 6.000
3. Ἱστορία Νέων Χρόνων	ΣΤ' » ΠΑΤΣΗ	» 12.000

Ὅλα τὰ βοηθητικά τῶν ἀνωτέρων τάξεων εἶναι ἐγκεκριμένα στοὺς διαγωνισμοὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Ὅσα βοηθητικά τῶν ἄλλων τάξεων δὲν βλέπετε στὸν κατάλογον αὐτὸν ζητήσατε τοῦ συνεργάτου μας κ. Στρατῆ Παπαδάκη: γλωσσικά, φυσικά, ἀρθροκευτικά. Εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα.

ΣΧΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (Κ. ΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ — Ἐπιμελεῖα ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ)

1) Τὰ Ἑλληνόπουλα	(γιά τίς ἐθνικές σχολ. γιορτές)	δρχ. 12.000
2) Γιά τὴ Λευτεριά	» » » » »	» 12.000
3) Στὰ χρόνια τῆς Σιλαβιάς	» » » » »	» 12.000
4) Στὸ Βράχο τοῦ Ζαλόγγου	» » » » »	» 12.000
5) Χριστουγεννιάτικο δέντρο	(γιά τὴ Χριστουγεννιάτικὴ γιορτὴ)	» 12.000
6) Ἀποκριάτικο καρναβάλι	(γιά τὴ σχολ. γιορτὴ τῆς Ἀποκριᾶς)	» 12.000
7) Οἱ ἐξενάσεις (σχολικὴ—παιδικὴ ἐπιθεώρηση)		» 12.000
8) Ὁ κουφιοκεφαλᾶκης (κωμωδία ξεκαρδιστικὴ γιά τίς ἐξετάσεις)		» 12.000
9) Ἡ κοκκινόσκουφίτσα (μουσικὸ παραμυθόδραμα)		» 12.000
10) Τὰ χωριατόπουλα (σχολικὴ—παιδικὴ ἐπιθεώρηση)		» 12.000

Στὰ θεατρικὰ παρέχεται ἔκπτωση 20 ο/ο γιά ὅσους προμηθευθοῦν ὁλόκληρὴ τὴ σειρά.
ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΒΙΒΛΙΑ ΑΠὸ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ.